Ч. 9. САМБІР 1937. Рік VII.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідам історії, культури й побуту бойківського племени.

Адреса Редакції й Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

ЗМІСТ:

Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК

* 16. IX. 1885 † 6. III. 1937

6 дня, березня, 1937 р. на науковій станиці помер

Др. Володимир Кобільник.

Як основника, добродія й довголітнього голову Музейного Т-ва „Бойківщина" знали Його широкі круги самбірського й позасамбірського громадянства. Та дальше й ширше відоме Його прізвище як археолога й етнографа; відоме воно головно із сторінок „Літопису Бойківщини".

На цьому місці хочемо ще познайомити наших читачів з Покійником, як людиною, громадянином, організатором і докладніше як із ученим — дослідником.

Родився 16 дня, вересня, 1885 р. у Львові, де в 1907 р. покінчив V гімназію й записався на лікарський виділ на університеті. Замішаний у другий студентський процес переїздить на дальші лікарські студії до Швайцарії, де й здобув ступінь доктора медицини. Від 1914 р. є в санітарній службі при австрійській армії. На цьому пості переживає облогу Перемишля, москалями й попадає в 1915 р. в неволю. Живе в концентраційних таборах на Сибірі, де в час революції сповнює обовязки норвезького консуля. Вже за большевицького володіння тікає з полону й у 1918 р. дістається до Львова, де бере участь у війні, як старшина УГА. Згодом остає у Львові, де 2. І. 1922 кінчить нострифікацію лікарського диплому й у цьому році починає лікарську практику у Винниках біля Львова. Наступного року переноситься до Лютовиц на Бойківщині, де й зроджуються у Нього перші зацікавлення бойківською територією та племям, що згодом стають вихідним пунктом Його пізнішої наукової праці. В 1925 р. переноситься Др. Кобільник до Самбора, де зараз розвиває широку громадянську діяльність у заснованій Собою Луговій організації, що згодом перейшла в сокільське гніздо.

Невтомна й динамічна натура Покійника знайшла щойно широке поле для свойого вияву в заснованому в 1927 р. Музейному Товаристві „Бойківщина". Зразу аматор музейник стає під кермою проф. Свєнціцького науковцем музеологом, що вміло наладжує широку працю цієї наукової станиці.

Рівнобіжно з працею музейника розгортає теж широку археологічну роботу. Поза совісними студіями у цій ділянці веде Сам і при допомозі дра Пастернака, проф. Суліміського й дра Смішка працею в терені, відкриваючи кілька доісторичних могил та важних городищ на бойківській території. Розкопи окремих шарів городища в Ступниці послужать важним доповненням монументальної праці українських археологів по цей і той бік Збруча за 20 і 30 рр. XX сторіччя. Наладжував працю над розкопами дальших городищ: на Княжій Горі в Спасі й на Маґурі в Грозьовій. Висліди покінчених праць друкував у Літопису Бойківщини й інших видавництвах. Звязуючи археологічні знахідки з людиною—творцем, в чому йшов в одному ряді з новішніми українськими й чужими археологами, Др. Кобільник цікавився теж важними проблемами української протоісторії (н. пр. праця про т. зв. Руську Путь).

Майже рівнобіжно з тією працею переводив систематичні антропологічні студії й добувши основи тієї науки почав вести антропологічні поміри бойків Верховини й Підгіря, та ствердив на 264 примірах один антропологічний тип на цілій бойківській території.

Третє поле студій Дра Кобільника — теж глибоко простудіоване — це етнографія, якій присвячував багато часу останніми двома роками.

Етнографія завела Його теж у студії історичного будівництва, іконописі, а то й історії славних Храмів Божих.

Маючи таке широке поле зацікавлення, не попав Др. Кобільник у плиткість і ляїцизм, до праці забирався після довгих і вперших студій, в чому помагала йому тверда воля й динамічна натура. Ці прикмети його духа дозволили Йому перевести зєдинення всіх українських обласних музеїв (деякі з них повстали завдяки щирій інтервенції Дра Кобільника), в організаційні рямки КУОМ, якого головою був Покійник на протязі двох років.

Його невтомній організаційній праці й хистові завдячув

своє становище й „Літопис Бойківщини“, що біля себе гуртує поважне число дослідників нашої території.

Охоплюючи Своєю діяльністю цілість праць Музею, турбувався теж Покійник його майбутністю: з притаманною собі послідовністю реалізував думку будувати домівку для Музею. Добув плани й поверх 2500 зл. у деклараціях громадян Самбора, та збирався осінню 1937 р. класти підвалини будівлі.

На закінчення цього короткого огляду життя та творчости Дра Кобільника подаємо хронологічний список Його друкованих праць і статей:

1. З археольоґії Бойківщини (I. виказ памяток) Літ. Бойк. 1. Самбір 1931.
2. Зберігаймо памятки бойківського народнього будівництва. Неділя, ч: 33. Львів 1933.
3. З археольоґії Бойківщини (II. виказ памяток), Літ. Бойк. 2. Львів 1933.
4. З археольоґічних дослідів на Бойківщині за рік 1931 і 1932 (Ступниця, Спас, Смільниця, Грозьова). Л. Б. 2. Львів 1933.
5. Могили ч: I, II, III, в Городищі. Л. Б. 2. Львів 1933.
6. „Руська Путь“. Л. Б. 2. Львів 1933.
7. З нових знахідок. Л. Б. 2. Львів 1933.
8. Вали в Торгановичах. Л. Б. 2. Львів 1933.
9. Badania archeologiczne w Kulczycach pod Samborem. W otchłani wieków. R. IX. z. I. Kraków. 1934.
10. З археольоґії Бойківщини (III. виказ памяток, Літ. Бойк. 3. Львів 1934.
11. Відкриття доісторичних землянок в Кульчицях. Літ. Бойк. 3. Львів 1934.
12. Miscellanea (6 статей), Л. Б. 3. Львів 1934.
13. З археольоґії Бойківщини (IV. виказ памяток), Літ. Бойк. 4. Самбір 1934.
14. Загальні завваги про кости людини при археольоґічних розкопах. Л. Б. 4. Самбір 1934.
15. Волютова кераміка в Котовані. Л. Б. 4. Самбір 1934.
16. До історії старосамбірської церкви. Л.Б. 4. Самбір 1934.
17. З бойківських злиднів. Новий Час. ч: 164. Львів 1935.
18. З археології Бойківщини (V. виказ памяток), Літ. Бойк. 5. Самбір 1935.
19. З археології Бойківщини (VI. виказ памяток), Літ. Бойк. 6. Самбір 1935.

20. Деревяне церковне будівництво на Бойківщині. Думка ч: 59. Стрий 1936.

21. Найдавніші мешканці Бойківщини. Думка. ч: 60. Стрий 1936.

22. Скарби бойківської землі. Думка ч:. 62. Стрий 1936.

23. Старе церковне мистецтво. Думка: 63. Стрий 1936.

24. Памятки з княжої доби на Бойківщині. Думка ч. 66. Стрий 1936.

25. Походження карпатської й підкарпатської шляхти. Новий Час. ч. 105. Львів, 1936.

26. З археології Бойківщини (VII. виказ памяток). Л. Б. 7. Самбір 1936.

27. Матеріяльна культура села Жукотина, турчанського повіту. Часть І. Л. Б. 7. Самбір 1936, часть II. Л. Б. 8. Самбір 1936, часть III Л. Б. 9. Самбір 1937.

28. Знаки на днах посудин княжої доби зі Ступниці пов. Самбір Л. Б. 8. Самбір 1936.

29. Керничка солянка „Під Бучевом“. Л. Б. 8. Самбір 1936.

30. Історія самбірської церкви. Л. Б. 9. Самбір 1937.

31. З рукописів згадаємо упорядковані вже до друку матеріяли до бібліографії Бойківшини.

Нехай ця згадка про великого Громадянина й Діяча буде за грудку землі, кинену на Його могилу дружньою рукою

ТОВАРИСТВА „БОЙКІВЩИНА“.

Ч. 9. САМБІР 1937. Рік VII.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідам історії, культури й побуту бойківського племени.

Адреса Редакції й Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

Др. КОБІЛЬНИК ВОЛОДИМИР.

Переднє слово.

Не багато є наших церков, які мали би так цікаву історію, як самбірська церква. Заходи над одержанням дозволу на її будову, серед мурів міста, сягають початків XVI. ст. Її вибудовання коштувало наших предків чимало труду та гроша. Завдяки витривалості, упертості, жертвенності та привязанню до своєї віри, довели вони до того, що церков побудовано в місті й стала вона огнищем нашого релігійного, культурного та національного життя цілої околиці. До нинішніх часів стягає вона рік-річно вчасі празників непроглядні маси народу з далеких околиць; стрічається тут бойко з під Літовищ і Волосатого з наддністрянцем з під Комарна, Дрогобича та Стрия, заходить і лемко з під Сянока й Ліська. Тягнуть вони на празник до Самбора, щоби зайти до церкви, окригої патиною століть, сповитої традицією минулих віків.

В літературі не знаходимо багато описів та заміток про самбірську церкву. Дотепер нема ні одної монографії цієї церкви. Згадує про неї Добрянський в „Зорі Галицкій" з 1860 р, та в „Исторіи епископовъ, Площанський, Будзиновський, дещо Щетельска-Ґринберґова, о. Франц Рабій, Кучера та Дерфлєрівна. Автори згадують про самбірську церкву лише додатково при описах Самбора. Крім взірцевої праці Дерфлєрівної, всі інші є менше або більше недокладні, часто навіть мильні. Натомість маємо дуже поважний архівний матеріял, частинно опрацьований і публікований, частинно ні.

Взагалі, не є він ще достаточно прослідженний, а щогірше — не всюди доступний для наукового робітника. Багато архівного матеріялу до самбірської церкви находиться в музею „Бойківщина“ в Самборі, в Державному Архіві у Львові, в гр.-кат. Консисторії в Перемишлі, в гр.-кат. Парохіяльнім Уряді в Самборі, в лаврівському манастирі, та в самбірському маґістраті (Priv. Civ. Samb.).

Велику поміч у зібранні публікованих дотепер матеріялів про самбірську церкву я найшов у архівній часті праці Дерфлєрівної: „Materjały do historji Miasta Sambora“. Трудноші являються при опрацьованні новіших часів. Нажаль, самбірські парохи XIX. ст. не задали собі труду, щоби зіставити по собі вірних записок, ані впорядкувати архівного матеріялу. Томуто біля безвартісних речей можна найти лише виїмково цікавий документ, а якщо заховався, то лише припадково. Найновіші часи подаю на підставі усних заподань о. Михайла Юзвяка, який від довшого часу живе в Самборі.

Історію самбірської церкви поділити можемо на два етапи: історія від початку заходів одержати дозвіль на її будову — до 1738 р., та від 1738 р. т. є від часу вибудовання мурованої церкви до найновіших часів.

Перед XVI. в. не мав самбірський „Ritus graecus“ своєї церкви серед мурів Самбора. Існувала вправді деревяна церква св. Филипа за мурами міста, за перемиською брамою, т. зв. „забрамська церква“, але вона не могла вже заспокоїти духовних потреб самбірських українців, та не відповідала престіжеві великої часті мешканців цього міста. Тому ніщо дивного, що віддавна були заходи над одержанням зізволення на будову церкви в Самборі, серед оборонних мурів міста,— але перші документні дані в цій справі стрічаємо в першій половині XVI. в. Що до перших заходів, то не маємо на це безпосереднього документного доказу. Існує лише доказ посередній, а іменно документ короля Жигмонта Августа з 27 травня 1559 р. В тім документі Жигмонт Август, польський король, відкликує позволення, дане самбірським українцям на будову церкви в місті. Якщо було відкликання дозволу, то дозвіл цей мусів бути перед виставленням цього документу, отже перед 27. V. 1553 р. Про цей документ згадаю ще пізніше.

Перший документ, що заховався до нинішнього дня, а торкається самбірської церкви, це грамота королевої Бони з 16. V. 1553 р. Королева Бона заборонює самбірським українцям купувати доми й мешкання в місті деінде, як при вул. Руській; не вільно їм виконувати ремесла,[1]) ані вибудувати в місті своєї церкви. У тому часі мали вони свою деревяну церковцю поза мурами міста. [2])

Правдоподібно підо впливом Бони, одинадцять днів пізніше, т. є 27. V. 1553 р., заборонює Жигмонт Август самбірським українцям, подібно як Бона, купувати доми, мешка-

---

[1]) Привілеєм з д. 24 жовтня 1524 р. позволяє Жигмонт І. самбірським українцям замешкувати в Самборі всі вулиці та будувати й купувати довільно доми.

[2]) В документі Жигмонта Августа з д. 27. V. 1553 р. є виразно подане, що українцям вільно задержати свою церкву поза мурами міста.

ти деніде як при Руській вулиці, виконувати ремесло, та не вільно їм будувати своєї церкви серед міста.[3]) Бачимо, що крім заказу будови церкви, падають на самбірських українців прикрі обмеження. Це був дуже поважний удар; самбірські міщани-українці тратять можність зарібку та матеріяльного розвою.

Стан такий однак не тривав довго. Маємо документ з 20 XI. 1553 р., біля шости місяців пізніший від попереднього документу королевої Бони, де зі здивуванням читаємо, що королева Бона зізволяє перемиському й самбірському Владиці Антонови Радиловському вибудувати в Самборі церкву серед оборонних мурів міста. Дня 20 січня 1554 р. дає навіть під будову церкви два городи,[4]) які звільняє від всяких міських оплат. За це мають самбірські українці вибудувати біля церкви оборонний мур і башту.

Що могло так скоро змінити рішення королевої Бони? Такої наглої постанови не оправдують ніякі в тому часі політичні обставини. Однак знаємо, що королева Бона була дуже вразлива на матеріяльні добра. Мабуть за посередництвом Владики А. Радиловського самбірські українці добили з королевою Боною торгу, та осягнули зізволення на будову церкви. Будова оборонного муру й башти мала успокоїти римо-католиків.[5]) Тому що також репресії не мали жадного політичного підкладу, насувається думка, що королева Бона навмисно застосувала репресії, щоби мати нагоду з чого уступати, — очевидно — за відповідним мірилом. За старанням королевої Бони видає Жигмонт Август дня 18 березня 1554 р. документ, який признає привілеї, надані через королеву Бону дня 20 І. 1554 р.

Мимо тих дозволів, не могли самбірські українці почати будови церкви скоріше, поки не вибудують оборонного муру й башти. В тій будові, яка мала скріпити „таним коштом“

---

[3]) Могли задержати церкву поза мурами, т. є церков св. Филипа.

[4]) Добрянскій А: Исторія епископовъ. Ст. 49: „на тую цѣль призначила она двѣ загороды еврейскіи изъ которыхь одну бывшую въ заставѣ, долженъ былъ єпископъ иждывеніємъ своимъ выкупити и властителя заспокоити“.

[5]) Добрянскій А: Исторія епископовъ. Ст. 49.: „не глядя на препіятствія, якихь именно изъ стороны гражданъ обряда латинського дознавалъ, которыи и полномочника єго увязнили, имился вознамѣренного дѣла“.

оборонність міста, пішли їм дуже на руку самбірські міщани, римо-католики. Документом з дня 30 березня 1554 р. позволяють вони Владиці А. Радиловському, що відтепер виступає як опікун самбірських українців, — вибудувати на міському ґрунті за містом цегольню, яка мала доставляти матеріял для будови згаданої части укріплень міста.

З документу Бони з д. 6 липня 1554 р. видко, що самбірські українці хотіли рівночасно взятися до будови оборонного муру й церкви. В тім саме документі Бона забороняє А. Радиловському будувати церкву так довго, доки не покінчить будови муру й башти. Щойно 22 квітня 1564 р. Жигмонт Август дає знову Владиці А. Радиловському позволення на будову церкви Пресв. Діви Марії в Самборі серед оборонних мурів міста. Позволяє також самбірським українцям будувати та купувати доми в Самборі, заснувати власний цех, та продавати в місті свої вироби. З того бачимо, що 10 літ треба було будувати оборонний мур та башту, до чого зобовязалися самбірські українці взаміну за дозвіл на будову Божого Дому. Щойно по їх укінченню могли приступити до будови власної церкви.

Відтоді через довший час не маємо жадної згадки про будову самбірської церкви. Видко, що самбірські українці так витратилися на одержання дозволу будови церкви й на будову укріплень міста, що не мали за що приступити до будови своєї церкви. [6]) Були також спори про ґрунти, які надала їм королева Бона документом з дня 20 I. 1554 р., однак Жигмонт Август документом з д. 18. V. 1570 р. затверджує привілеї Бони. Мова тут про два городи в місті, які віддала українцям Бона, а на яких поставлено церков.

Не бракувало процесів з містом. Маємо позов з дня 4. XI. 1570 р. в королівськім імені проти Владики А. Радиловського, в справі коштів програного процесу з бурмістром, радними та громадою Самбора. Також у процесі з Владикою А. Радиловським, що почався в 1568 р., о юрисдикцію та податки з церковних самбірських ґрунтів, одержала громада Самбір в 1570 р. вирок у свою користь. Дальше Степан Баторій взиває під свій суд бурмістра й радних Самбора на скаргу

[6]) Добранскій А. Исторія епископовъ. Ст. 49. „но церкви вѣроятно для недостатку средствъ не построилъ, лише малу, деревяну создалъ“.

Владики А. Радиловського, що вони безправно накладають на церковні доми в Самборі різні тягарі (26. IX. 1584).

Як бачимо, енерґійний і розумний Владика А. Радиловський був тим, що видобув дозвіл на будову церкви, був правдивим опікуном самбірських українців. Провадить процеси з міською владою за права й привілеї українців, за церковне й братське майно. Це одна з гарніших постатей самбірських українців. Довівши до кінця діло одержання дозволу, не мав вже середників на будову мурованої церкви. Томуто будує малу деревяну церкву Пресв. Діви Марії, яка стоїть до 1798 р., т. є до часу, поки Ілія й Олена Комарницькі не фундували мурованої церкви, яка з деякими конструкційними змінами стоїть до нинішнього дня. Хотяй в 1564 р. признано, що самбірські українці свої зобовязання будови оборонного муру й башти в цілости доконали, процеси довго ще тривають. І так письмом з д. 8 квітня 1604 р. Жигмонт III. поручає самбірському старості Юрієви Мнішхові рішити спір межи бурмістром і радними, а Владикою Михайлом Копистинським; ходило про це, чи збудовання міських укріплень відповідає умові з королевою Боною.

В 1617 р. ведеться новий процес межи Владикою М. Копистинським, а самбірською громадою за якісь церковні ґрунти. Як комісарів в тій справі назначує Жигмонт III. латинських священиків Містковського й Запольського.

Владика Михайло Копистинський вступає в сліди А. Радиловського. Займається пильно справами самбірських українців, стає в їх обороні, провадить процеси за майно самбірської церкви.

Самбірські українці все визначалися великою жертвенністю на потреби своєї церкви. Поминувши всі доходи та матеріяльні пожертви, які були в XVI. в. при узисканні дозволу на будову церкви, стрічаємо щораз частіше значні жертви на ту ціль.

Архів музею „Бойківщина“ в Самборі має дуже цікавий документ: „Kosygnacia dokumentów i wszelkich aktów parafialnych parafii obrząd. grec. kat. samborskiej, którą ks. Andrzej Pietrasiewicz 12 stycznia 1834 roku jako na dzień swej

na parocha samborskiego installacyi po części w oryginałach, a po części w kopiach do swoich rąk pod swój dozór odebrał". Під сподом є напис: „Kreisämtliche Zahl 25615 unter welcher das Pfarrer—Inventar dem H. Guber: vorgelegt wurde". Часть згаданих актів находиться тепер у архіві музею „Бойківщина", часть в гр. кат. парохіяльнім Уряді в Самборі. Нажаль більшість їх загинула, правдоподібно ізза недбайливості й браку розуміння їх значіння й вартости через парохів для історії самбірської церкви. В згаданій консиґнації маємо поверх 69 реґестів документів, з яких — як вже згадано, лише часть довалася до нинішнього дня. З другої сторони, маємо в нашім архіві та в гр. кат. парохіяльнім Уряді багато документів, яких ця консиґнація не вичисляє. З того виходило би, що ця консиґнація не є повна, то є, що до неї втягнено тільки ті документи, які принагідно попали під руки. Це одначе не зменшує її вартості. Ці цікаві документи та їх реґести кидають світло на тодішні обставини, на історію самбірської церкви, на величезну жертвенність тодішнього „Ritus graecus"; кидають світло на ясні, гарні картини цієї історії, як і на чорні, здраджують брак дбайливості про церковне майно, легкодушність, з якою ґаздовано церковним майном. Були часті непорозуміння межи парохом Константином Керновичем, а братством, що до компетенції кермування церковним маєтком. Дня 18 травня 1733 р. епископ Устрицький розмежовує доперва засяг ділання пароха й братства. З тих пожовклих, знищених зубом часу, картин бачимо, що до церковної каси та каси братства впливали великі, як на ті часи, суми із записів наших побожних міщан—українців. Бачимо також, що церква завдяки записам розпоряджала великим недвижимим маєтком. Самбірська церква мала не лише багате братство, але й удержувала свій шпиталь, а властиво захист для калік і старців; була позичковою касою й то без огляду на віроісповідання чи національність петента. Між квітами й облігаціями багато не лише без сумніву польських назвиськ та прізвищ, але й жидівських. До нашого часу заховалося кількадесять таких довжних скриптів. Гроші позичано на ґрунтовий запис, на доми та камениці в місті. Не бракло однак позичок і на довжний скрипт, без жадного забезпечення. Дивною видається легкодушність, з якою зичено гроші, та як здається й тоді грала велику

ролю протекція та впливи. Процент від позичених сум мали в кожному випадку довжники платити до самбірської церкви.

Не рідкі були також випадки, де довжники не хотіли платити проценту, ані звернути капіталу. Часто відпродавано ґрунти та доми, на яких тяжили інтабуляційні застави, чи записи на церкву, або братство. Приходило до непорозумінь та процесів, не лише перед лавничим, але навіть і королівським судом. Ведення книг довжників мусіло бути дуже неточне. Стрічалось, що віритель, цебто братство чи церква, забули про довжника. Траплялися на тільки чесні люде, котрі добровільно зголошували, що на їх недвижимості тяжить довг, та годилися його сплачувати, чи платити від него процент до церкви. Не дуже також зважали на це, кому позичають гроші. І так н. пр. запис епископа Шумлянського ульоковано у Гершка Мортковича.

Цікавий є документ з 1 січня 1770 р. З него довідуємося, що власник Радлович, Василь Комарницький, син Ілії Комарницького, фундатора теперішньої самбірської церкви, записує на церкву 1000 зл. п., якуто суму забезпечує на своїх добрах в Радловичах, а до церкви платить процент. Однак, вже в два роки пізніше, бо 1 січня 1778 р. позичає з церкви на скрипт 570 зл. п. Видно, що попав в матеріяльні трудноці, коли мусів позичити церковні гроші. Але на тім не кінець. Маємо документ з 1790 р. (без подання ближчої дати), виставлений в Радловичах, де Антін Венґльовскі повідомляє циркулярний уряд, що Василь Комарницький не є більше власником Радлович, і тому його запис на церкву 250 fl. не може бути виплачений. Подає також до відома, що Василь Комарницький не є більше власником Висоцька-Вижнього.

Проценти, що напливали до самбірської церкви, мусіли бути дуже значні. В консиґнації з 1834 р. видно, що вони впливали від квоти 20,432 зл. п. Якщо візьмемо під увагу висоту тодішнього проценту (біля 8%), то мусіла це бути поважна сума. По зміні валюти й уведенню W. W. (Wiener Währung), позичені суми здевалюовалися до четвертини.

Серед актів Самбора й самбірської церкви стрічаємо часто прізвище Михайло Сопотницький. [7]) Акта ці, це виривки з різних процесів, які він, (бурмістр Самбора, ritus

---

[7]) Добрянскій: „Зоря Галицка як алъбомъ“ з 1860 р. ст. 352.

graeci), вів в обороні братств, та самбірської церкви. [8])

Годиться згадати, що коли в 1795 р. „завалилася“ церков св. Филипа, [9]) перенесено на самбірську церков не тільки недвижимий маєток, але й гроші, та всі вірительности

---

[8]) Для вияснення справи додати треба: Дня 23 червня 1691 р. приняв Іннокентій Винницький, перемиський і самбірський епископ у Варшаві унію в імені цілої своеї дієцезії. Томуто Ян III. надає в 1695 р. привілей, який затверджує король Август III. дня 17. X. 1697 р. Тим привілеєм зрівнює ritus graecus unitus, з ritus romanus. Uniti можуть бути вибирані бурмістрами, цехмайстрами, радними й т. п. Рівночасно заохочує до переходу на латинський обряд і це було причиною, що з кінцем XVIII. в. багато мешканців Самбора ritus graecus переходить на лат. (Будзиновський: Kronika miasta Sambora, ст. 35).

[9]) Причина „завалення“ церкви св. Филипа не цілком ясна. Вправді була це дуже стара, деревяна церковця, але з другої сторони мала так багато записів, тільки капіталу, що було защо її направити. Насувається думка, що тодішній парох церкви св. Филипа о. С. Бущаковський допоміг її завалитися, щоби обняти парохію самбірської церкви, — та це йому вдалося. Вияснування цього факту завалення церкви „браком вірних (Кучера: „Samborszczyzna“), цілком безпідставне. В якому місці стояла церква св. Филипа, не маємо в документах точних даних, тому що в тому часі не було катастральних мап та ґрунтових книг. Можемо тільки догадуватися, що церков стояла в околиці вул. Соняшної. При копанню фундаментів під доми, та інших земних роботах, натрапляється на багато людських кістяків. Досліди музею „Бойківщина“ над ними виказують, що це кости, які не сягають поза XVI. в. З церкви св. Филипа нема в самбірській церкві нічого. Шематизм перемиської епархії з 1877 р. ст. 326. подає, що слідує: „При трактѣ перемыскôмъ єсть огородъ належачій до Лаврôвскихъ Василіянôвъ, тутъ суть слѣды монастыра где колись Епископы обытали. Въ такъ званои Klosterkaserne суть слѣди дзвôницѣ и престола съ иконою св. Николая“.

Мої досліди в „Klosterkaserne“ не дали побажаного успіху. Не найшов я ніяких слідів старої церкви, взагалі нічого, щоби на існування тут якогонебудь будинку вказувало.

Згадка Кучери в „Samborszczyźnie“, що в церкві Пресв. Діви Марії в Самборі є ікона св. Филипа, що мала би походити з забрамської церкви, є незгідна з правдою. Коли в 1930 р. о. Ф. Рабій позволив мені перешукати стрихи церкви, чи не найдеться щонебудь придатного до музею „Бойківщина“ тоді я найшов барокові, досить старі, ушкоджені Царські ворота та різьбу Бога Отця. Крім цього два прегарно різблені барокові стовпи, та багато частей іконостаса, який не представляв вже більшої музейної вартости. Тому що знаємо, що самбірська церков мала тільки один іконостас з 1865 р., який донині стоїть, находить на думку, що рештки іконостасу, які були на стриху самбірської церкви, походять або зі старої, деревяної самбірської церкви, або з церкви св. Филипа.

дієї церкви. [10]) Це очевидно також вплинуло на зріст маєтку церкви Пресв. Діви Марії в Самборі.

Важні також є записи з XIX. і XX. в. Нажаль документів до тих справ маємо доволі мало. І так маємо документ з дня 10 травня 1849 р., де прокуратура скарбу запитує, чи гр. кат. парохіяльний уряд у Самборі одержує проценти від записаної суми 250 fl. Документом з д. 28 березня 1843 р. подає прокуратура скарбу до відома парох. уряду, що суму 100 fl. записав на церков Яків Копач з 4 березня 1843 р., що Текля Вербенець записала 20 fl. з 17 лютня 1849 р., що Венедикт Павліковський записав суму 250 fl., Варвара Шидловська записала 250 fl. з 16 березня 1865 р., Збожко Тома записав 50 fl. У 1893 р. записала Петронеля з Лаврівських Реваковичева, сестра бувшого пароха самбірської церкви о. І. Лаврівського, а жена пароха в Воютичах, 4.000 fl. на відновлення церкви. Очевидно ті дані опираються на документах, які лише завдяки припадкові до нинішнього дня заховалися. Це тільки мала частина тих сум, які в XIX. в. записано самбірській церкві.

Цілком припадково дісталися до нашого архіву документи, з яких довідуємося дещо про записи XX. в. Коли др. Данило Стахура, що був давніше адвокатом у Самборі, продав в 1936 р. свою каменицю при вул. Тихій ч. 1, позволив забрати до музею зі стриху старі „папери" з колишньої своєї канцелярії. Між тими актами я найшов дещо важного й для самбірської церкви. Це кілька контрактів купна й продажі. Перший з них з 1913 р. Самбірська церков, як власник реальности вгч. 292 на Середній, продає її за квоту 6.000 кор. Францові Ісанському. Ґрунт у Радловичах вгч. 792 і 324 кн. ґр. продає самбірська церква за квоту 2.465 кор. дня 31 XII. 1913 р. Іванові Гординському. До того ґрунту дійшла самбірська церква в цей спосіб: Іван Бабяк, власник цього ґрунту, вмираючи лишив усне зарядження послідньої волі, в якім установив гр. кат. церкву в Самборі одиноким спадкоємцем. Дальше Федьо Бакалець купив ґрунт за 110 кор., Никола Бузько за 1.600 кор. в 1914 р. Разом продано в 1913 і 1914 р. — як видно з актів нашого архіву ґрунту на квоту 10.175 кор. Ті всі ґрунти дістала самбірська церква дорогою усних запи-

[10]) Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora" ст. 49. Автор подає, що передміщани винні були церкві св. Филипа в 1795 р. суму 4.798 зл.п.

сів, у яких, після послідньої волі вмираючих, ґрунти мали бути продані, а гроші обернені на потреби церкви. Ту квоту зужив тодішній парох о. Франц Рабій на будову та перерібки, про що буде мова пізніше. Всі капітали були ульокowані в різних банках. О. Мих. Юзвяк подає, що коли о. Франц Рабій обіймав парохію в 1908 р., він, як сотрудник церкви Пресв. Діви Марії в Самборі, віддав о. Рабієві цілу пачку вартісних паперів до сум, з яких проценти впливали до самбірської церкви. Однак світова війна довела до цілковитої девалюації й обезцінення депонованих у банках капіталів так, що нині самбірська церква нічого з того не має.

До господарки церковними ґрунтами, записаними самбірській церкві, документів з XVII., XVIII. і XIX. в. маємо небагато. Тих ґрунтів мусіло бути доволі багато; майже всі ґрунти аж до найдальших границь Дільної належали до церкви. Тепер самбірська церква з тих ґрунтів нічого вже не має. Видко самбірські парохи позбувалися з легким серцем одного обєкту по другім. Подам тут ті площі й парцелі та ґрунти, про які знаємо дещо на підставі документів.

З документу з дня 20 І. 1554 р. знаємо, що королева Бона віддала самбірським українцям два городи під будову церкви, на яких і нині стоїть самбірська церква та приходство. Це був зачаток, до якого зчасом долучилися й інші ґрунти зі записів і купна.

Дня 21 XII. 1558 р. купує Владика А. Радиловський для церкви дім, якого купно затверджує Жигмонт Август.

Дня 18 травня 1570 р. дарує королева Бона Владиці А. Радиловському город на передмісті, зв. „Серненський“ (від назви власника Серна).

До того часу кількість церковних ґрунтів мусіла бути значна, коли Владика А. Радиловський веде в 1570 р. з самбірською громадою у Варшаві процес за податки від церковних ґрунтів.

Дня 26 II. 1581 р. надає Степан Баторій самбірській церкві город на передмісті.

Актом з д. 25 VIII. 1634 р. дає Іван Радиловський самбірській церкві ґрунти „На заливках“.

Актом з 30 III. 1640 р. дарує Степан Радиловський ґрунти для церкви.

Дня 1 IX. 1712 р. Пилип і Марія Шептицькі записують самбірській церкві свій ґрунт на Дільній.

Дуже цікаві є матеріяли, що відносяться до недвижимого маєтку самбірської церкви з кінця XVIII. в. й першої половини XIX. в., які находимо в виказах церковного інвентаря. В архіві музею „Бойківщини“ находимо кілька таких інвентарів, а іменно з років: 1796, 1814, 1834 і 1845. Ізза браку місця не можу публікувати їх вцілості, подаю тільки в „Додатку“ найцікавіші місця. Подаю також деякі дані до недвижимого маєтку з другої половини XIX. в. та з XX. в. частинно на підставі документів, частинно на підставі усних інформацій. Особливу увагу звертаю на ґрунти в місті, та в найближчій його околиці.

Інвентар з 1814 р. подає, що ґрунти, які доходять до перемиської брами, а на яких вже побудовано 11 домів, це церковна власність, яку привластив собі й вживає маґістрат безправно.

В тім самім інвентарі (з 1814 р.) є замітка, що ґрунти на валі при церковнім цвинтарі, на яких побудовано кілька деревяних дімків, це ті самі ґрунти, які 20 І. 1554 р. дарувала королева Бона церкві. Їх також заняв безправно й вживає самбірський маґістрат. В цій справі провадила церква з громадою процес.

Коли в 1795 р. „завалилася“ церква св. Филипа, тоді позістала по ній площа з цвинтарем. Парох цієї церкви, о. Бущаковський С., а пізніше церкви Пресв. Діви Марії в Самборі, винаняв цілу площу спілці передміщан, які ту площу поділили між себе, побудовали на ній доми, позакладали городи й господарства. За те мали платити до самбірської церкви чинш. Приходило однак до непорозумінь, а навіть процесів. І так маємо документ з д. 5 VIII. 1821 р., з якого довідуємося, що Александер Цибульський і Теодор Годзакевич заключили тайком контракт купна й продажі віднаймленого від церкви ґрунту на площі, де стояла церква св. Филипа. Цьому противиться парох самбірської церкви о. Ґерманович і віддає справу до суду. Видно, що в тому часі парохи самбірської церкви стояли в обороні цього ґрунту, та берегли власности церкви перед надужиттям. В інвентарі з 1845 р. є виразно зазначене, що до того часу, т. є до 1845 р., вони та їх нащадки платять точно чинш до церкви.

Коли перестали платити, хто й на яких услівях звільнив їх від того, — точно не знаємо, нема в тій справі ніяких документів. [11]) А була це дуже велика площа, бо займала простір уланських касарень та тягнулася до станиці пожарної сторожі. Нині на тому ґрунті стоїть багато домів, хоч мало хто знає, що це були церковні ґрунти.

Інвентар з 1796 р. стор. 2, ч. 8. подає, що: „коло церкви є площа, яку дарував церкві Іван Комарницький. Ця площа стоїть невживана". Коли в 1883 р. вийшов закон, що кожний власник ґрунту має до означеного часу свій ґрунт інтабулювати на себе, тодішній парох о. Несторович не заінтабулював цього ґрунту довкола церкви на її власність. [12]) Томуто самбірська громада заінтабулювала ті ґрунти на себе. Щойно о. Щавінський добився цього, що громада зреклася на власність церкви ґрунтів коло церкви, там де нині базарі, а з ґрунту довкола церкви лише його частина залишилася при церкві з полудня, між церквою а вікарівкою. Томуто площа перед церквою є власністю міста. Площу коло церкви, на якій тепер торговельні базарі, огородив о. Щавінський дротом, але дуже скоро ця загорода зникла. Міська дорога в цьому місці ставала щораз ширша на некористь церковної площі. Так „iure caduco" привлащуваний через маґістрат ґрунт уратував щойно о. Рабій, котрий в 1914 р. побудував на нім базарі.

Інвентар з 1796 р. виказує ґрунт під ч: топогр. 303 і 304. Цей ґрунт граничив від сходу з ґрунтом о. о. Домініканів, від заходу з дорогою на „Жидівський Бліх", з полудня з ґрунтом Григорія Онишкевича, а від півночі зі старим церковним подвірям. В цім також інвентарі є згадка про город означений у міській книзі під ч: топ. 358, о вимірі 506 сяжнів. Цей город граничить від сходу з полями о. о. Домініканів, від заходу з горбком торговиці на „Жидівськім Бліху", від полудня зі старим церковним подвірям, від півночі з полями Степана Сидоровича. (Ціла нинішня торговиця).

---

[11]) Будзиновський в „Kronice Miasta Sambora" ст. 49. подає, що по знесенню подібних до цієї „залеглостей" парох одержав облігацію на 300 fl., від якої то суми побирає процент. Це мав би бути рівноважник ґрунтів по церкві св. Филипа. До цієї справи жадних документів не маємо.

[12]) Не заінтабулював також приходської площі в Бисковичах, яка для церкви пропала.

Коли Йосиф II. скасував манастир о. о. Бернардинів, що був у цьому місці, де нині є суд і вязниця, тоді призначив о. о. Бернардинів як сотрудників до рим. кат. парохії. Однак латинський парох не міг з ними погодитися. Приходило до непорозумінь та конфліктів. У тому часі площа межи церквою, а костелом о. о. Бернардинів належала до церкви. Около 1848 р., тодішній староста відібрав цілком безправно цю площу церкві й віддав о. о. Бернардинам, котрі під охороною відділу уланів вибудували собі манастир, який досі стоїть. При цій нагоді староста вибудував собі ззаду за манастирем стайні. [13])

Як виглядала перша, деревяна самбірська церква серед мурів міста, яка була велика, в якім стилю, про це нема жадних відомостей. З тої церкви не заховалося ніщо, крім Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії, [14]) яка дісталася до неї 15 IX. 1727 р., та два евангелія, в дуже гарній оправі (Добрянський: Зоря Гал. з 1860 р.). Це заслуга самбірського церковного братства, як також великий дзвін з 1677 р., що находиться в дзвініці. (А. Добрянський: Исторія епископовъ ст. 58). Не заховався ані один її опис, ані один рисунок.

Інакше мається справа з мурованою церквою, яку вибудував на місці старої, деревяної Ілия й Олена Комарницькі в 1738 р. Та церква стоїть досі. Маємо її описи, знаємо з документів, які були перерібки, як виглядала первісно, як Комарницькі її вибудували. [15])

Це церква мурована з цегли. При дослідах підземель самбірської церкви в 1936 р. я прослідив цеглу, з якої вона мурована. Я запримітив цегли двоякого роду: Одні великі, о вимірах 26 x 30 x 7; з тої цегли маємо вимуровані фундаменти церкви. Друга цегла менша, о вимірах 32 x 16 x 6·5, відповідає менш—більш величині нинішньої цегли. Цегла є дуже гарно випалена, сильна, не виказує слідів вітрення. На цеглах нема жадних витиснених знаків.

---

[13]) Після о. М. Юзвяка.

[14]) Докладний опис Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії, її історію та опис чудес подає о. Франц Рабій: „Чудотворна Ікона Пресв. Діви Марії в руській церкві в Самборі“. Самбір, 1908. та: „Історія Чудотворної Ікони Преч. Діви Марії в гр. кат. церкві в Самборі“. Самбір, 1928.

[15]) В тім часі парохом самбірської церкви мав бути о. Константин Карнович. Він мав вплинути на І. Комарницького, що цей вибудував церкву. (Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora“. Ст. 48).

Описи церкви маємо в інвентарях з 1796, 1816 і 1845 р. Стиль церкви — це барок, первісно у формі хреста, довжина 35 m, ширина 18 m. Крита була ґонтами. Нутро розяснює 18 вікон. Входові двері двоскладові, сильно окуті. На право й ліво каплички, з яких виходять назовні двері. За головним вівтарем захристія, з якої вели назовні звичайні двері, замикані від нутра на деревяну засуву. Над навою церкви є округла копула з ґалерією, освітлена десятьома вікнами. Кромі цього сиґнатурка. Не було ані іконостаса, ані „царських врат“. Від часу вимурования до 1841 р. церкви не змінювано ані не реставровано. Щойно в 1841 р. церкву відмальовано, але не роблено ніяких направок. У інвентарі з 1845 р. читаємо, що церква є в доброму стані, крім дуже знищеної камяної долівки, яка була також аж до 1936 р. Видко що ремонт у 1841 р. був недостаточний, коли о. І. Лаврецький робить заходи в циркулярнім уряді, щоби доконано необхідного ремонту церкви. Дня 19 І. 1848 р. висилає виказ браків, а дня 1 IV. 1849 р. дістає запрошення до циркулу на конференцію в цій справі. Однак не міг добитися нічого, коли направок тих не доконано. Годиться зазначити, що й попередній парох старався узискати у властей дозвіл та фонди на направлення церкви. І так дня 10. III. 1839 р. поручає епископ у Перемишлі робити парохові заходи, щоби влада перевела ремонт церкви (гр. кат. Уряд парох Самбір).

В 1854 р. жертвували учні самбірської гімназії до церкви образ на полотні, „Рождество св. Івана Хрестителя“. [16])

Властивий ремонт та перебудівку самбірської церкви переведено щойно в 1865 р. Головою церковного комітету був тоді радник самбірського суду, Михайло Качковський, парохом о. Йосиф Лаврецький. [17]) Тому що в задній часті церкви була захристія, головний вівтар стояв у тому місці, де тепер стоїть тетрапод. Місця для вірних було в церкві небагато, не можна було вставити іконостаса. За ініціятивою рад. Качковського перебудовано церкву так, що по правім боці добудовано захристію, та получено півколесом оба рамена хреста церкви. Добудівку покрито бляхою. Завдяки тому пересунено головний вівтар взад і узискано місце для

---

[16]) Площанскій: Самборъ въ Галиціи. Ст. 21.

[17]) Заслуги о. Йосифа Лаврецького для самбірської церкви описує „Слово“, Львів, 1874, ч. 3.

вставлення іконостаса. Виставлено іконостас з „царськими вратами“. Малював церкву маляр Яблоновський. [18]) Ті всі будови та поправки перевів рад. Качковський зі складок самбірських українців.

Мимо цього, що в 1865 р. змінено конструкцію церкви та відновлено її внутрі, не переведено ремонту ззовні. Дах залишився дальше критий ґонтами; старий, подіравлений затікав, ґзимси відпадали один по другім. Коли раз кавал відірваного тинку впав якомусь проходячому на голову та тяжко його зранив, влада хотіла церкву замкнути, якщо її не допровадять до такого стану, що не буде грозити заваленням. Тоді Петронеля з Лаврівських Ревоковичева, вдова по пароху Воютич, вмираючи, дала 4.000 fl. на ремонт церкви. [19]) Так у 1893 р. відновлено церкву зізовні, та покрито дахівкою. Праці ті виконано під наглядом комітету, до якого належав тодішній староста Б. Кішковскі, інж. Яворський, декан Козяневич та кількох міщан. У 1894 р. відновлено церкву внутрі, без жадних конструкційних змін. Нутро церкви малював знаний мистець Устіянович, якого стінні образи доховалися досі.

В 1900 р. тодішній парох о. Щавінський добудував передсінок до церкви, який досі заховався з тим, що пізніше в 1912 р. о. Рабій перемінив його дах на ґанок, з якого вчасі відпустів відбуваються проповіді, блогословення, тощо. На тім ґанку находиться різьба Матері Божої, яка має також цікаву історію. Цю різьбу, як безвартісну, усунули о.о. Бернардини, та вона опинилася на церковній дзвіниці. Як річ зужиту, безвартісну, хотів о. Юзвяк її порубати та спалити (вона з дерева), — однак о. Рабій, оглянувши її, казав відновити, відлякерувати, та вмістив на ґанку входу, де находиться досі.

---

[18]) Цей сам Яблоновський вималював тоді портрет радника Михайла Качковського в мундурі судового радника. Малярові позував особисто Качковський і це є одинокий вірний його портрет. Цей портрет жертвував рад. Качковський тодішньому парохові. Потому дістався портрет до родини Несторовичів, а від них до родини о. Ф. Рабія, який дарував портрет музеєві „Бойківщина“, в Самборі. Існує ще другий портрет М. Качковського, що був у захристії самбірської церкви. Цей другий портрет епископ Чехович дозволив передати о. Ф. Рабієві до руського касина в Самборі.

[19]) В церкві в головній наві по правому боці є вмурована таблиця з білого мармору з написом: Вічная память Петронелі Ревакович благодітельці церкви самборской, ур. 3 VIII. 1823 † 17 I. 1893.

Коли Самбір зачав щораз більше розростатися, церква була за мала, не могла помістити у свойому нутрі мас вірних, не лише в відпусти й неділі, але й у звичайні дні. По смерти пароха о. Щавінського в 1907 р., обняв парохію дня 1 V. 1908 р. о. Франц Рабій. Крім інших будівель — про це буде пізніше мова — приступив він до розширення церкви в цей спосіб, що добудував по боках церкви дві бічні нави, які церкву дуже значно побільшили. Також у 1912 р. завів о. Рабій електричне освітлення церкви.

Так стояла церква до 1935 р. Вправді вже в 1934 р. розпочав малювати презвітерію церкви о. І. Федевич, але ціла церква вимагала відмальовання. Чорна, запорошена й закіпчена святиня, зі старою — нерівною камяною долівкою, робила сумне й понуре враження. Щойно в 1935 р. о. Ю. Плешкевич приступив до відновлення церкви. Узгляднюючи мистецьку вартість стінних малюнків Устіяновича, їх залишено, тільки законсервовано й відновлено. А було це конче потрібне, тому що мальовило зачало відлупуватися та відпадати. В цей спосіб уратовано добре, вартісне мальовило, а намальовано нову орнаментику церкви. Ті праці виконав Володимир Запорізький, еміґрант із Великої України. Відновлено також золочення іконостаса й залізні хрести на церкві. В 1936 р. уложено нову долівку. На стару, знищену, камяну наложено нову, з шамотових плиток.

Підчас укладання долівки отворено підземелля самбірської церкви, які находяться під головним вівтарем у передній части церкви. В підземеллях находяться тлінні останки пок. І. Комарницького, його дружини Олени та дочки, також епископа Атаназія Шептицького, що помер дня 8 III. 1777 р. в Страшевичах біля Самбора. [20]) Коли отворено підземелля самбірської церкви дня 3 VIII. 1936 р., та переведено комісійно досліди над ними, появилися в пресі різні фантастичні описи про найдені там скарби. За польською пресою повторила це українська преса; посипалися різні справоздання та статті („Wiek Nowy" ч. 10572 з д. 26 VIII. 1936, „Діло" 26 VIII. ч. 191, „Ilustr. Kurjer Codzienny" з д. 27 VIII., ‚Новий Час" з 27 VIII., „Діло" 27 VIII, „Діло" 28 VIII, „Укр. Бескид" 6 IX, „Новий Час" 16 IX, „Новий Час" 3 X. — все з 1936 р.).

---

[20]) А. Добрянскій: Зоря Галицка з 1860 р. Ст. 354. В описі багато похибок.

Тому що не всі в часописах подані вістки відповідають фактичному станові речі, подаю в „Додатку“ відпис протоколів всіх праць, науково—дослідних робіт у підземеллях самбірської церкви. Додати тут мушу це, що розкинені по цілій долівці в другій кімнаті кости найдено при розкопуванні фундаментів у 1865 та 1912 р. З їх уложення видко, що їх вкидувано через вікно до нутра. Мушу запримітити це, що коли б тлінні останки похоронених у другім підземеллю мали які прикраси на собі, то тоді могли забрати їх робітники, заняті при перебудівці. [21]) Тепер обі крипти потинковані, мають бетонову долівку. Один вхід огороджений балюстрадою, провадить до підземель з нутра церкви; є він у тому місці, де стоїть звичайно тетрапод. Вихід по сходах, перероблений з вікна, провадить назовні церкви. Перша крипта є перероблена на каплицю, в другій мають станути домовини родини Комарницьких та еп. А. Шептицького. [22])

Існування тих підземель, та що вони криють, не було жадною тайною. Згадує про це Добрянський, Площанський, Будзиновський. Маємо згадки в шематизмах перемиської епархії з 1836 р. (ст. 83), з 1838 р. (ст. 103). Був у них о. Рабій, [23]) котрий хотів їх зробити доступними для громадянства. Думку

---

[21]) Після оповідання попередніх парохів, о. Ф. Рабія та його тестя о. Несторовича, давнішими часами отвір до підземель був закритий легко камінною плитою. Через цей отвір до підземелля за о. Лаврівського мали дістатися злодії та обікрасти похоронених фундаторів та еп. Шептицького. З грудей І. Комарницького мали здерти якийсь золотий медаліон, а еп. Шептицькому взяти з рук хрест. По справдженню цієї крадежі, казав о. Лаврівський вхід до підземелля замурувати. (Після інформацій др. Ю. Рабія).

[22]) В метриці хрещення, вінчань і померших самбірської церкви Том II., находиться на першій стороні під 1777 роком слідуюча замітка: Hoc anno Athanasius Szeptycki Episcopus Premisliensis sepultus est in Ecclesia.

[23]) Коли в 1912 р. о. Рабій перероблював та добудовував церкву, казав також у презвітерії вибити нижу, щоби вставити фотель для священика вчасі Служби Божої. Коли робітники зачали вибивати цеглу при підлозі, відірвалося кілька цегол та впало вдолину, до підземелля. Через цей отвір увійшла там комісія, зложена з о. Ф. Рабія, проф. М. Лашкевича, др. Юліяна Рабія й інших двох осіб. Ствердили вони такий стан, як послідня комісія в 1936 р. Др. Ю. Рабій, що нині це подає, зазначує, що домовини були зверху ушкоджені, як би розбиті. По ствердженню того, о. Рабій казав цей отвір замурувати. Бічні вікна були замуровані в 1865 р. підчас перебудівок М. Качковського.

в діло перевів о. Ю. Плешкевич, що крім відмальовання церкви є його великою заслугою Відкриття тих підземель додає самбірській церкві історичного значіння та вказує на її минуле. Кошти ремонту нутра церкви виносили біля 15.000 зол. Ту квоту зумів о. Плешкевич видобути зі складок самбірських українців, завдяки своїй невтомній праці та енерґії. [24])

Мушу тут згадати про портрети І. Комарницького та його дружини Олени. Вони находяться в захристії церкви, а їх копії в музею „Бойківщина". На портреті І. Комарницького з боку маємо напис: Ntus Ano 1677. Vivit Annos 65 Mortuus Ano 1742 Die 25 Decembris. Як бачимо, маємо на портреті дату уродження й смерти. Є можливе, що портрети — зглядно портрет І. Комарницького, є копією з іншого портрету по його смерти, а можливо, що дату уродження й смерти дописано пізніше. Передтим, заки о. Рабій обняв парохію, ті портрети лежали в дзвіниці межи безвартісним сміттям; щойно о. Рабій казав видобути їх та помістити в захристії, де находяться до сьогодні.

Згадати ще належить про кілька документів, що відносяться до самбірської церкви, а яких реґести маємо в консиґнації з 1834 р. Один з них з 1759 р. з Риму. Він стверджує автентичність мощів св. Валентина, які находяться в самбірській церкві. Книга, в якій є опис та протоколи чудес Ікони Пресв. Діви Марії в самбірській церкві, має на кінці лист епископа Устрицького з д. 3 XII. 1727 р., яким епископ стверджує автентичність чудес. Цю книгу переховує парох. уряд у Самборі.

Важним є також документ еп. Івана Снігурського, з д. 24 V. 1830 р., виданий у Перемишлі, в якому назначується відпуст у самбірській церкві на день Господнього Стрітення.

Як відомо, обовязок ведення метрикальних книг датується у нас від часу обняття Галичини австрійською владою. Однак у багатьох наших церквах, не лише по містах, але й по селах, головно шляхетських, ведено метрикальні книги, —

---

[24]) Під входом до церкви й головною навою є також здається підземелля. Від східньої сторони церкви видко закратоване вікно, однак воно так всередині засипане, що нічого не можна побачити. Де вхід до цих підземель трудно догадатися. Найкраще було би відмурувати друге вікно, через яке можна би дістатися до середини. Про це, що в тих підземеллях, оповідають різно; — відкриття їх виявить доперва правду.

що так скажу — для власного вжитку, вже далеко скоріше, як цього вимагав закон. У самбірській церкві доховалися метрикальні книги від 1733 р.; проваджені були в українській мові.

Рим також інтересувався самбірською церквою. І так маємо документ з 1761 р., в якому епископ Онуфрій Шумлянський висилає до Риму опис своєї дієцезії. В нім посвячує багато місця описові та історії самбірської церкви.

В самбірській церкві є кілька вартісних стінних образів та памяткових таблиць. Кромі вище згаданої таблиці Петрѡнелі Реваковичевої маємо ще таблицю з чорного мармору, з правої сторони в головній наві, з написом: Лев Антонович Щавінскій крилошанин почетний шамбелян його Святости Папи римського совѣтник еп. консист. синодальний іспитователь парох в Самборѣ 1843+1907.

В головнім вівтарі, по боках Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії є на ліво образ Матері Божої, на право образ Матері Божої в окруженні ангелів. У головній наві по правім боці є образ мальований на стіні. Вдолині підпис маляра: А. Скрутко 1895 р. По противній стороні також образ його кисти.

Всередині головної нави по правім боці св. Андрій на київській горі, по лівім боці хрещення Руси. Оба стінні образи малював К. Устіянович. У копулі чотири евангелисти, а над ними в самій горі копули Ісус Христос на Оливній горі. Малював Володимир Запорізький 1935 р.

В лівій наві (старій) над дверми до каплиці находиться стінний образ „Розпняття". Малював у 1935 р. В. Запорізький. У вівтарі є образ св. Миколая, мальований через Устіяновича. В лівій наві (добудівці) є стінні образи св. Ольги й св. Володимира Великого.

По правім боці в бічній (старій) наві в вівтарі „Успенія Пресв. Богородиці", малював Устіянович. На стіні, над дверми до захристії „Зняття з хреста", кисти В. Запорізького. В бічній правій наві (добудівці) в вівтарі є „Рождество Богородиці", а по обох боках стінні образи, — дві постаті. Мушу виразно зазначити, що всі ці образи — крім Чудотворної Ікони, це копії різних малярів. Нема між ними ні одного орiґіналу. В захристії є образ на полотні князя Льва з написом у горі: Лев князь галицький основник Львi града Р. Б. 1270.

По другій стороні образу напис: Ioannes equus de Tovarnicki donavit a. 1864. Підпис маляра нечиткий. Образ, що представляє якогось лицаря, кисти Яблоновського, з його підписом. Про портрети Комарницьких була мова вище. Інші образи меншої мистецької, чи історичної вартости.

В захристії находиться деревяна скриня, сильно окута, о вимірах 1.00×1.10×0.80 м. з написом білою фарбою: „Kassa bractwa cerkwi kat. samborskiey“.

Назовні церкви є чорна марморна пропамятна таблиця з написом: „Памяти о. Маркіяна Шашкевича, першого народнього співака — поета і воскресителя галицької України — Руси, 1811—1911. Українські Товариства в Самборі.“

Коли вимуровано дзвіницю біля церкви, на це не маємо жадних записок. Все здається промовляє за тим, що її вибудував рівночасно з церквою Ілля Комарницький. На це вказує матеріял, з якого її збудовано. Нижчі її части є збудовані з цегли тих самих вимірів, з якої є збудована церква. Дальше в дзвіниці є досі дзвін з XVII. в., отже з часу, коли була ще деревяна церква й деревяна дзвіниця. По розібранню деревяної церкви й дзвіниці, цей дзвін мусів знайти поміщення в новій, тепер існуючій.

Перші записки про дзвіницю находимо в док. з 1814 р., „Specyfikacya wszelkich realności i praw“. З документу того бачимо, що: „дзвіниця була мурована, в добрім стані, крита ґонтами“. Актом з д. 19 III. 1838 р., парох, на побажання маґістрату, щоби піднести вище дзвони у дзвіниці, тому що в разі пожежі не чути їх голосу в дальше положених місцях, відповідає, що не може змінити конструкції дзвіниці. Немає також ґваранції, що при переношенні дзвонів вони не зібються, а на переливання їх не має грошей. (Гр. кат. уряд парох.).

Маємо дальше згадку про дзвіницю в „Inventarium“ з 1845 р., де зазначено, що є мурована дзвіниця, крита ґонтами. В такому стані була до 1893 р. Тоді при нагоді відновлювання церкви й покриття її дахівкою, покрито також і дах дзвіниці. В 1908 р. о. Франц Рабій розібрав парохіяльний дім, як такий, що не надавався більше на мешкання. Цеглу з того дому вжив до піднесення дзвіниці о одну кондиґнацію. При тій нагоді розібрав цілковито дах, покритий

дахівкою в 1893 р., а то тому, що був цілком хибно збудований під акустичним оглядом. Піднесена й ново покрита дзвіниця находиться в такому стані до нинішнього дня.

Самбірська церква мала на своїй дзвіниці чотири дзвони, які описав Площанський у своїй праці „Самборъ въ Галиціи“ з 1885 р. Він подає, що дзвони були середньої величини та мали слідуючі написи:

1) Сей звонъ созданъ бысть до мѣста Самбора за стараніемъ всего братства Самборского до храму Рождества Пресвятой Дѣви року Божія 1677 мѣсяця Мая 13.

2) Созданъ звонъ зде Афтанасій Уляничъ за Епископа Пар. и крыл. Феодора Виней року 1831.

3). Jesus Nasarenus Rex Judaeorum 1779.

4). Року 1731. [25])

Вчасі світової війни австрійська влада сконфіскувала дзвони а зістав тільки один з 1677 р. Щойно в 1927 р. посвячено дня 12 VII. другий дзвін, який закупив зі складок о. Ф. Рабій. Ціна дзвона виносила 1956.94 зол. Відносні документи, рахунки, світлини й т. п., находяться в архіві музею „Бойківщина“.

Партер дзвіниці переробив о. Рабій на кімнату й її призначив на льокаль читальні „Просвіта“, якої був головою через цілий час, будучи парохом самбірської церкви.

Найважніші записки про парохіяльний будинок стрічаємо в „специфікації“ з 1814 р. Під ч. 3 маємо згадку, що парохіяльний дім, деревяний, вибудував у 1776 р. на кладбищі перед церквою о. Онуфрій Пукалінський. Цей дім стояв до 1820 р. В тім році його розібрано, а на його місці станув новий, мурований. Описи старого, деревяного будинку, маємо в інвентарах з 1796, 1814 і 1816 р., а в кожнім з тих інвентарів є замітка, що будинок знищений та нездатний до вжитку. В музею „Бойківщина“ находиться плян цього будинку, виконаний перед його розібранням.

У 1820 р. за пароха Ґермановича розібрано цей деревяний будинок, а вимуровано новий. Докладний його опис находимо в „Inventarium“ з 1845 р. Від самого початку будова була дуже лихо виконана. Вже парох о. Лаврівський у по-

[25]) Дати означені на дзвонах були старословянськими знаками, крім поданого ч. 3.

ловині XIX. в. робив заходи, щоби парохіяльний дім відновити, або перебудувати. Маємо з 2 II. 1849 р. запрошення о. Лаврівського на засідання комітету в справі конкуренції. Дня 17 XI. 1849 р. жадають власті предложення побажань пароха в справі перебудови приходства. Ті заходи о. Лаврівського залишилися однак без успіху, а дім стояв не перебудований дальше. Парохіяльний дім був окружений як твердиня високим муром, робив немиле враження. Вкінці дійшло до того, що о. Щавінський не міг мешкати в парохіяльнім домі, лиш мешкав при вул. Бернардинській ч. 2., а за мешкання його платила чинш влада. На приходстві мали свої робітні столяр і швець, а на подвірю в торгові дні задержувались фіри з довколишніх сіл.

Коли по смерті о. Щавінського обняв парохію в 1908 р. о. Франц Рабій, приступив негайно до будови парохіяльного дому. По узисканню від влади дозволу на конкуренцію, оголосив, що кожний хто має зложити гроші на будову дістане в „Залічковій касі" позичку. О. Рабій, ще передтим, заки став парохом, був катехетом у Самборі, та був директором цієї інституції. Він давав тим петентам навіть дещо більші позички, як потреба їм було на конкуренцію. А що наш міщанин та передміщанин все потребує грошей, тому спішив вихіснувати нагоду, брав позичку, з якої негайно часть складав на будову. Томуто о. Рабій зібрав до місяця гроші, потрібні на будову парохіяльного дому, в якому замешкав вже в 1909 р.

На тім однак цей працьовитий і енерґійний чоловік не зупинився. Рівночасно з будовою парохіяльного дому будує вікарівку та дяківку. Коло церкви, де о. Рабій вибудував вікарівку, було давніше кладбище, а тоді та площа була не вживана. Сотрудники не мали де мешкати — мусіли мешкати за чиншом у місті. По викінченню будови вікарівки, збудував о. Рабій в 1912 р. коло неї сповідальниці, та загородив зад вікарівки. При вул. Огородовій, нині Голувки ч. 8., вибудував дяківку та заінтабулював на церкву в Самборі.

Рівночасно, як голова комітету, до якого належали о. Юзвяк як сотрудник, о. Новак лат. парох, а зі сторони маґістрату проф. М. Лашкевич, — будує на бісківському кладбищі богослужебну каплицю з 50 криптами в підземеллі. Цю будову перевів зі складок.

Як знаємо, біля церкви була площа, яку церкві подарував І. Комарницький. Ця площа була не забудована. Місто вже раз цю площу церкві забрало ізза невиповнення формальностей, і щойно по довших переговорах віддало. Вчасі празників розкладали на ній перекупні свої буди й страґани, а за це платили від страґана парохові по 1 кор. Це насунуло о. Рабієві думку, що ту площу можна би краще використати, якщо побудується базарі. Дня 7 жовтня 1907 р. ч. 7070/10 епископська консисторія в Перемишлі затверджує контракт найму цієї площі, а намісництво до ч. XI. а 2344/4 з д. 17 XI. 1910 цей контракт затверджує. На підставі другого контракту з дня 29 III. 1911 р. з властителем цегольні Саламоном Медлінґером, винаняв о. Рабій йому площу на 13 літ з тим, що на ній Медлінґер побудує базарі. Через 13 літ буде Медлінґер побирав для себе з них чинші, а по 13 літах базарі перейдуть на власність самбірської церкви. Тому що Медлінґер не мав грошей, позичив йому о. Рабій 8000 кор., які мав зложені в Залічковій Касі. Були це гроші дружини о. Рабія зі спродажі її реальности при вул. Коперника. В 1911 р. зачав С. Медлінґер будову, а восені 1912 р. укінчив її, та побирав від базарів чинші лише за два роки, т. є до вибуху світової війни в 1914 р., в якому виїхав до Відня, де на стало осів. Тому що Медлінґер не віддав позичених 8000 кор. та не виконав ще других зобовязань, о. Рабій відібрав йому заряд базарами й вони приносять тепер значний дохід гр. кат. самбірським парохам. [26])

Не від речі буде подати ще прізвища знаних нам самбірських парохів. Шематизми перемиської епархії почали появлятися щойно від 1812 р., томуто легко в них знайти прізвища парохів самбірської церкви від того часу. Тяжче

---

[26]) Крім цих пропамятних праць для добра церкви, працював о. Рабій і для добра українського громадянства в Самборі. Будує дім, в якому міститься нині „Українська Беседа". Купує від „Ризниці" дім для „Української Захоронки" при церковній площі ч. 12. Разом з о. Ріпецьким купує від адвоката др. Віца парцелю, на якій будує „Ризницю". Був членом комітету будови дому „Народної Торговлі" в Самборі й т. д. Трудно про все згадати, де працював і що зробив для добра церкви й громадянства. Ніодин попередній самбірський парох не зіставив по собі тільки матеріяльних надбань, скільки о. Рабій, чим заслужив собі на тривалу память у самбірських українців.

подати прізвища парохів перед тим часом. Мусимо їх шукати в старих актах, документах, та метриках. На жаль, знаходимо часто тільки імена, без прізвищ.

Біля 1717 р. був парохом о. Теодор Журавський, в першій половині XVIII в. о. Константин Карнович, коло 1770 р. о. Онуфрій Пукалінський, коло 1771 р. о. Григорій Яворський, в 1778 р. о. Петро Холевчинський, біля 1792 р. о. Михайло Літинський, з кінцем XVIII. а початком XIX. в. о. Семен Бущаковський. Від 1828 р. о. Петро Ґерманович, у 1833 р. адміністратор о. Михайло Бачинський, у 1834 р. о. Андрій Петрасевич, у 1836—1837 адміністратор о. Іван Дуткевич, від 1840 до 1848 р. о. Антін Ревакович, від 1849—1873 р. о. Йосиф Лаврецький, від 1875 до 1896 р. о. Александер Несторорович, від 1897 до 1907 р. о. Лев Щавінський, від 1908 до 1930 р. о. Франц Рабій, від 1930 до 1934 р. адміністратор о. Ілля Федевич, а від 1934 р. о. Юліян Плешкевич.

Скількість душ змінялася, залежно від різних обставин. Назагал однак стверджується від 1828 р. повільний, однак сталий приріст. І так: у 1828 р. — 1497 душ, 1830 р. — 2532, 1849 р. — 3498, 1837 р. — 4385, 1863 р. — 3381, 1870 р. — 3417, 1881 р. — 3758, 1883 р. — 3647, 1889 р. — 4077, 1891 р. — 3944, 1897 р. — 4358, 1900 р. — 3932, 1913 р. — 5979, 1918 р. — 4979, 1930 р. — 5370.

Матеріяли.

1.

1553. Травень 16. Варшава.

Бона, королева Польщі, потверджує самбірським міщанам їх привілеї. Заказує русинам купувати доми. Вільно їм мешкати тільки при Руській вулиці. Заказує будувати церкву та виконувати ремесло.

Ор. Державний архів. Деп. Самб. С. 146. Паперовий документ, дві картки фоліо, добре захований. Витисненої печаті нема, — відлетіла.
Вид. Dodatek do Gaz. lwow. Lwów, 1873, III. 189—190. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. Львовъ, 1885. ст. 19. Дерфлєрівна: Materjały do hist. M. Sambora. ст. 58.
Згад. Słow. Geogr. X. 228, 231.
Ув. Реґест. А. Дерфлєрівна.

2.

1553. Травень 27. Краків.

Жигмонт Август польський король, відкликує дозвіл даний русинам, що мешкають у Самборі, на будову в місті церкви Пресв. Діви Марії ізза спротиву королевої Бони, тенетарійки самбірського староства. Вільно їм задержати дотеперішню церкву поза мурами міста. Не вільно їм купувати домів поза вулицею, яку тепер замешкують, не вільно займатися ремеслом без дозволу цехів.

Ор. Корпорація самб. міщан. Пергамен 50 4 x 16 6 x 7 5 cm. дуже добре збережений. Велика коронна печать добре захована. Висить вона на червоно зеленім, шовковім шнурку.
Коп. Маґістрат міста Самбора Priv. Civ. Sambor ст. 30-31.
Реґ. Matr. Regn. Pol. Sum. V. 103, ч. 1620.
Дерфлєрівна А. Mat. do hist. M. Samb. ст. 58.
Згад. Słow. Geogr. X. ст. 228.

3.

1553. Листопад 23. Варшава.

Бона, польська королева, подає до відома, що не може звільнити самбірських міщан від обовязку сплачення довгу. Свій дозвіл, даний перемиському Владиці на вибудовання церкви в Самборі, оправдує тим, що це корисне для міста, то-

му що за це Владика зобовязався вибудувати часть міського муру.

Ор. Держ. Архів. Деп. Самбір С. 147.
Коп. Маґ. м. Самб. Priv. Civ Samb. ст. 20.
Вид. Площанскій: Саморъ въ Галиціи. ст. 20.
Dodatek do Gaz. lwow. 1872. III. 190.
Екст Кучера А. op. cit. 145, 146.
Згад. Sł. G. X. 231.
Щетельська-Ґринберґова: Staromiejskie, ст. 162.
Дерфлерівна: Mat. do hist. M. Samb. ст. 59.

4.

1554. Січенъ 20. Варшава.

Бона, польська королева зізволяє перемиському й самбірському Владиці Антонові Радиловському вибудувати в Самборі церкву Пресв. Діви Марії. Під будову призначує два городи, які звільняє зі всіх міських тягарів. За це зобовязується Владика вибудувати коло церкви часть міського муру з баштою.

Ор. Незнаний.
Tr. Жигмонта Августа, виданий на соймі в Люблині 13. марта 1554.
Урядова копія з кінця XVIII. в. (Die 6 Januarii 1785). Музей „Бойківщина".
Урядова копія (Leopol. 1. Januarii 1815) Муз. Бой.
Неурядова копія з XIX. в. Муз Бой.
Урядова копія з XVIII. в. Національний Музей.
Згад Добрянскій А: Зоря галицкая яко альбумъ 1860 р. ст. 351.
Плошанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 20, 23.
Sł. Geogr. X. 228, 229.
Будзиновський: Kronika miasta Sambora ст. 20.
Схиматісмъ всего клира епар. перем. 1879 р.
Вѣстникъ, Вѣдинь 1850 р. ст. 271.
Дерфлерівна: Mater. do hist. M. Sambora.
Добрянскій: Исторія епископовъ. ст. 55.

5.

1554. Березень 13. Люблін, на соймі.

Жигмонт Август передає й затверджує привілей королевої Бони, виставлений у Варшаві дня 20. січня 1554 р.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґістрат м. Самбора: Priv. Civ. Samb. ст. 303-305.
Урядова копія (6 Januarii 1785) Муз. Бой.
Згад. Будзиновський: Kronika miasta Sambora ст. 59.

Площанскій: Самборъ въ Галиціи ст. 9.
Дерфлєрівна: Mater. do hist. Miasta Sambora ст. 59.
Sł. Geogr. X. 228, 229.
Щегельська-Ґринберґова ст. 162.
Ув. Реґесг. А. Дерфлєрівна.

6.

1554. Травня 20. Самбір.

Самбірські міщане зізволяють Владиці Радиловському вибудувати на міському ґрунті цегольню, в якій випалювано би цеглу на будову міського муру. За вибудування часті муру одержав Владика А. Радиловський від королевої Бони зізволення на будову церкви в Самборі.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґістрат м. Самбора. Priv. Civ. Samb. — ст. 277.
Ув. Зреґест. А. Дерфлєрівна.

7.

1554. Липня 8. Варшава.

Королева Бона запевнює самбірським міщанам опіку перед утиском шляхти. Владиці заборонює будувати церкву, доки не виповнить зобовязання що до будови часті укріплень міста.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґ. м. Самбора, Priv. Civ. Samb. ст. 19—20.
Ув. Реґ. А. Дерфлєрівна.

8.

1558. Грудня 21. Краків.

Жигмонт Август переносить і затверджує купно дому Влад. А. Радиловського з дати Перемишль, 10 травня 1855.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґ. м. Самбора. Priv. Civ. Samb. ст. 303—305.
Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.
Урядова копія з XVIII. в. Муз. Бой.
Згад. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 23.
Дерфл. Mat. do hist. M. Sambora.

9.

1564. Квітень 22. Варшава.

Жигмонт Август позволяє Влад. А. Радиловському на будову церкви Пресв. Діви Марії в Самборі. Зізволяє ремі-

сникам вести ремесло, оснувати свій цех і продавати свої вироби в місті.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.
Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.
Неурядова копія. Муз. Бой.
Урядова копія з XIX. в. Муз. Бой.
Урядова копія з 1760 р. Нац. Муз.
Згад. Добрянскій: Зоря галицкая яко альбумъ 1860 р. ст. 352.
Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 23.
Sł. Geogr. X, 228.
Дерфлерівна. Mat. do hist. M. Sambora.

10.

1570. Травень 18. Варшава.

Жигмонт Август затверджує привілей Бони, який вона видала, Варшава, 20 січня 1554 р. На підставі того документу надала Бона Радиловському город на передмістю Самбора, по Адамі Серні, т. зв. „Серненський". За це мав він платити річного чиншу 1 зл. п.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.
Копія неурядова. Муз. Бой.
Маґістрат м. Самбора. Priv. Civ. Samb. ст. 299—300.
Згад. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 29.
Дерфлерівна: Mater. do hist. M. Sambora.

11.

1570. Листопад 14. Перемишль.

Позов земського перемиського суду проти Владики А. Радиловського в справі коштів програного процесу з бурмістром, „райцами" та громадою Самбора.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґіст. м. Самбора. Priv. Civit. Samb. ст. 35—36.
Ув. Рег. А. Дерфлерівна.

12.

1570.

В процесі з Владикою А. Радиловським, який розпочався в 1568 р., в справі юрисдикції та податків з самбірських церковних ґрунтів, одержала самбірська громада в 1570 р. у Варшаві вирок на свою користь.

Ор. Незнаний.
Реґ. Маґ. м. Самбора. Priv. Civ. Samb.

13.

1581. Лютня 26. Варшава.

Степан Баторій потверджує перемиському й самбірському Владиці „серненський“ город, який є на передмістю Самбора. Цей город дав уже Жигмонт Август за річним чиншом 1 зол.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з 1785 р. Муз. Бой.
Копія неурядова. Муз. Бой.
Згад. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 23.
Дерфлерівна: Materjały do hist. M. Sambora.

14.

1584. Березень 26. Вильно.

Степан Баторій взиває під свій суд бурмістра й „райців“ Самбора на скаргу А. Радиловського. Мали вони накладати на доми його неналежні тягарі.

Ор. Незнаний.
Коп. Держ. Архів В. 227 ст. 27—28.
Ув. Реґест. А. Дерфлерівна.

15.

1604. Квітень 8. Краків.

Жигмонт III. поручає самбірському старості Юрієві Мнішхові рішити спір межи бурмістром і „райцами“, а Владикою Михайлом Копистинським у справі збудовання частини міського муру коло церкви в Самборі, відповідно до привілею королевої Бони.

Ор. Незнаний.
Коп. Маґ. м. Самбора. Priv. Civit. Samb. ст. 42—43.
Ув. Реґест. А. Дерфлерівна.

16.

1617. Лютень 4. Краків.

Жиґмонт. III., у процесі самбірських міщан з Владикою М. Копистинським за якісь ґрунти в Самборі, визначує комісарів, латинських священиків Мєшковського й Запольського.

Ор. Держ. Арх. Деп. Самбір. С. 154.
Ув. Реґест. А. Дерфлерівна.

17.

1634. Серпень 25. Радловичі.

Радловський Іван, син Степана, надає самбірській церкві ґрунт „На залинках“ як фонд на Службу Божу за душу померших його родичів.

Ор. Незнаний.
Коп. Неурядова копія Муз. Бой.
Згад. Площанскій: Самборъ въ Галиціи ст. 23.

18.

1640. Березня 30. Самбір.

Радловський Степан дарує для церкви ґрунт з тим, що половина доходу з нього піде на цілі шпиталя при церкві, а друга половина для пароха.

Ор. Незнаний.
Коп. Неурядова копія з XIX. в. Муз. Бой.
Уряд парох. у Самборі.
Згад. Площанскій: Самборъ въ Галиціи.

19.

1680. Вересень 30. Самбір.

Король Ян III. Собіський затверджує костелові й церкві скіпчину.

Ор. Незнаний.
Коп. Держ. Арх. депозит самб. В. 233 ст. 294-295
Також 280, ст. 57.
Архів рим.-кат. Дієцезії в Перемишлі Кн. 157, ст. 56.
Згад. Słow. Geogr. X. ст. 239.
„Inventarium der gr. kat. Kirche in Sambor“ з 1816 р. Муз. Бой.

20.

1697. Грудня 17.

Август II. затверджує привілей, наданий через Яна III. Собіського в 1695 р. Після того привілею зрівнюється права „ritus graecus“ з правами „ritus romanus“. Є довільність вибору епископа.

Август II. додає, що „ritus graecus“ може сповнювати уряд бурмістра, лавників та цехмайстра.

Ор. Незнаний.
Коп. Неурядова копія з кінця XVIII. в. гр. кат. уряд парох. Самбір.

Неуряд. коп. Муз. Бой.
Згад. Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora". ст. 36.

21.

1712. Вересня 1. Самбір.

Документ, виданий через Пилипа й Марію Шептицьких, самбірських горожан. Ґрунт свій, положений на передмістю „Дільна", званий „Худричний", разом з довгом 600 зл. п., яким цей ґрунт був обтяжений, записують на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1894 р. Муз. Бой.
Пуб. Площанскій: „Самборъ въ Галиціи" ст. 23.

22.

1715. Липень. Самбір.

Медицький спродає часть ґрунту передміщанинові самбірському, на якім була записана дотація для церковного братства.

Ор. Незнаний.
Коп. Витяг із самбірських міських актів гр. кат. парох. уряд, Самбір.

23.

1716. Червень. Самбір.

Вирок лавничого суду в справі запису Івана Мудрицького в висоті 100 зл. п. на братство самбірської церкви, через брата Івана, Петра Мудрицького, самбірського купця. Лавничий суд засуджує пізваного на заплату капіталу та трилітнього проценту у висоті 8 від ста. Позваний застерігає собі час над цим надуматися.

Ор. Незнаний.
Коп. Гр. кат. уряд парох. Копія урядова.

24.

1717. Травень 28. Спас.

Присуд епископа Ієроніма Устрицького. Іван Макулінський і Павло Медицький мають зложити до трьох тижнів по 100 зл. п. на самбірську церкву Пресв. Діви Марії, як запис на ґрунтах, які дістали в спадку.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.
Коп. Муз. Бой.

25.

1725. Травня 16. Варшава.

Август II. взиває під свій суд вдовицю по Івані, Елеонору Макулінську й Теодора Ніжанковського, які є членами братства при церкві Пресв. Діви Марії в Самборі, в справі дібр.

Ор. Муз. Бой. Документ паперевий, 33 x 21.
Воскова печатка відпала.

26.

1727. Грудня 3. Самбір.

Стара книга in folio в окладинках, протягнена шовковою ниткою. В тій книзі є списані різні чуда образа Пресв. Діви Марії, самбірської церкви. До тої книги є долучений пастирський лист перемиського єпископа Ієроніма Устрицького з 3 XII. 1727 р. Тим письмом затверджує правдивість чудес.

Ор. Гр. кат. парох. уряд, Самбір.

27.

1730. Квітня 10. Самбір.

Федьо Мудрий купив від церковних провізорів ґрунт за 380 зл. п. Цей ґрунт лежить на Дільній, межи ґрунтом Григорія Костюка, а ґрунтом Івана Жуйли. З угодженої суми 380 зл. п. заплатив зараз 180 зл. п., решту 200 зл. п. заасекурував на закупленім ґрунті й зобовязався від тої суми 200 зл. п. платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

28.

1731. Червня 3. Самбір.

На підставі того документу поляки, що купують ґрунт від русина, мають платити скіпщину руському парохові.

Ор. Незнаний.
Коп. Самб. маґ. Prev. Civ. Samb.
Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Пуб. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. Ст. 23.

29.

1743. Лютня 10. Самбір.

На підставі скрипту, виставленого від себе, позичив Гонц Матій від церковного братства квоту 100 зл. п. Ту пози-

чену суму забезпечив на своїм ґрунті, званім „Адамовський“. Лежав він межи ґрунтами Франца Зімняка, а ґрунтами Себастіяна Кікеля на самбірськім замістю. Від тої суми зобовязався платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

30.

1749. Липня 28. Самбір.

Повновласть видана кільком делеґатам церковного братства, як заступникам в обороні прав, які дотепер братству прислугували.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.
Паперевий документ 19 x 32, добре захований.
Печатка паперова на восковім підкладі.
Коп. Муз. Бой.

31.

1746. Травень 4. Самбір.

Скраба Войтіх купив від вдовиці Табінової ґрунт, обтяжений записом Борчких 50 зл. п. Зобовязався від тої суми платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

32.

1746. Жовтня 21. Самбір.

Хлопецький Іван і Теодор, браття Хлопецького Миколи, колишнього дідича дібр Городище, що безпотомно помер, поділили межи собою спадок по помершому браті. З того поділу заплатили на самбірську церкву суму 1000 зл. п.

Ор. Незнаний.
Коп. Сум. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.
Пуб. Плошанскій: Самборъ въ Галиціи. Ст. 23.

33.

1748. Травень 13. Самбір.

Лобоз Вавринець купив від Дзідзіцової Янової ґрунт. На тім ґрунті був запис по Олені Добрянській 100 зл. п. Ту суму заасекурував на свойому ґрунті й зобовязався платити від неї процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

34.

1750. Квітень 15. Самбір.

Скрабова Катерина записала на самбірську церкву 50 зл. п., яку то суму побрали церковні провізори: Від них позичив ту квоту Іван Пішкевич на довжний скрипт та зобовязався платити від неї процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

35.

1752. Серпень 25. Самбір.

На підставі скрипту позичив Мартин Пук у церковних провізорів 50 зл. п. Ту квоту записав для церкви Антін Мітек. Ту суму забезпечив на свойому полі, яке лежало межи полем Томи Мельнаровича, а полем Гната Пука. Тягнулося від гостинця до бісківських границь. Зобовязався від тої суми платити проценти на церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

36.

1753. Червня 16. Самбір.

Валентій Ярош позичив від церковних провізорів на скрипт 50 зл. п., які записала на церкву Олена Добрянська. Ту суму забезпечив Ярош на свойому полі, та зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

37.

1755. Червня 20. Самбір.

Зімняк Себастіян позичив у церковних провізорів на скрипт 50 зл. п. зі запису Олени Добрянської. Ту суму забезпечив на свойому ґрунті т. зв. „Гомзівка“. З тої суми зобовязався платити до самбірської церкви процент.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

38.

1759. Травня 13. Рим.

Документ виданий у Римі, через царгородського патріярха на автентичність реліквій св. Валентія з софійського собору, які тепер находяться в самбірській церкві.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Публ. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. Ст. 24.

39.

1759. Вересня 29. Самбір.

Антін Пук позичив на скрипт у церковних провізорів 100 зл. п. Ту суму забезпечив на луці, купленій від Андрія Гонца, та зобовязався платити від тої суми процент до церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

40.

1760. лютня 26. Самбір.

Міхалевич Станислав одідичив часть городу, зв. „Трачівський". Цей город лежав за перемиською брамою. Був це спадок по М. Сілецькім. У 1732 р. був на тому городі довг 150 зл. п., яку то суму позичив М. Сілецькому о. Андріясевич Василь. Міхалевич Станислав, як сукцесор, виставив на суму 150 зл. п. обліґаційний скрипт і зобовязався платити від тої суми проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

41.

2760. Березня 19. Самбір.

Кишка Антін позичив на скрипт від церковних провізорів 100 зл. п. Цей довг забезпечений на полі „Лагодівка". Це поле лежало межи межами Івана Ваната, а Михайла Лагоди, від потока до бісківської границі.

Adnotatio: По смерти Антона Кишки переняв по нім спадок Янчик Іван, котрий взяв на себе цей довг дня 20 V. 1791 р. й зобовязався платити до церкви процент.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

42.

1760. Березня 10. Самбір.

Вирок Антона Сидоровича. Яків Гайбура й Константина Бузькова мають звернути церковному братству гроші, які позичили у Венґльовського, а цей їх леґував братству.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з 1760 р. Ex act. consul. Samb.
Грек. кат. уряд парох. Самбір.
Муз. Бой. Копія неурядова.

43.

1760. Самбір.

Процес Дмитра Коморовського проти Семена й Олени Білів за уневажнення запису на церков з тестаменту першої жінки Д. Коморовського.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з XVIII. в. ex Act. Civ. Samb. Гр. кат. уряд парох. Самбір.
Копія неурядова, Муз. Бой.

44.

1761. Лютня 2. Самбір.

Самбірський міщанин Ілля Кровінський позичив на обліґаційний скрипт 100 зл. п. Рівночасно забезпечив цей капітал на домі, який купив по бл. п. М. Сілецькім. Цей дім лежав межи домами Олекси й Антона Сокетуровичів. Процент від тої суми зобовязався сплачувати до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

45.

1761. Лютень 15. Бабина.

Іван Венґльовський видав леґаційний скрипт, датований Бабина, а затверджений на перемиськім замку. В тому скрипті записав на самбірську церкву 400 зл. п. Ту суму забезпечив на своїх добрах.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

46.

1761. Вересня 6. Самбір.

Браття, Манько Андрій і Іван із Завидівки, позичили

в церковних провізорів на облі́ґаційний скрипт 200 зл. п. Ту суму забезпечили на ґрунті, званім „Лучний“. Від тої суми зобовязалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

47.

1761. Вересень 29. Самбір.

Передміщанин Павло Кущак позичив у церковному братстві на довжний скрипт 200 зл. п. Ту суму забезпечив на свойому ґрунті й домі на Завидівці. Процент зобовязався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

48.

1761. Перемишль.

Перемиський єпископ Онуфрій Шумлянський вислав до Риму опис перемиської дієцезії. Подає начерк історії самбірської церкви.

Ор. Гр. кат. Капітула в Перемишлі.
Коп. „Перемышлянинъ“ з 1858 р. ст. 124—126.
Публ: Шематисмъ всего клира еп. перемышльской 1879 г.
Добрянскій: Исторія епископовъ, ст. 34.

49.

1762. Лютень 12. Самбір.

Ставінський Семен позичив на скрипт від церковних провізорів 100 зл. п. Ту суму забезпечив на свойому городі при Ткацькій вулиці. Від цього довгу зобовязався платити до самбірської церкви процент.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

50.

1762. Березень 20. Перемишль.

Перед перемиським городським судом записує єпископ Онуфрій Шумлянський, свідок чудес ікони Пресв. Богородиці самбірської церкви, суму 10.000 зл. п., як Бого-служебну фундацію.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

51.

1763. Квітень 4. Самбір.

Ворхомбель Микола, самбірський передміщанин позичив на скрипт від церковних провізорів 200 зл. п. Забезпечив ту суму на своїм ґрунті та зобовязався платити процент до церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

52.

1763. Червня 8. Самбір.

Василь Концевич позичив з леґації Григорія Мелеха 100 зл. п. Ту суму забезпечив на свойому ґрунті, положенім коло громадського ґрунту, та ґрунту Іллі Баньки; цей ґрунт тягнувся до львівської дороги. Проценти від тої суми зобовязався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

53.

1763. Червень 11. Самбір.

Вирок міських радних у справі леґатів, які надала Комарницька Анна на власність братству Рожд. Пресв. Діви Марії й братству св. Филипа й Анни в Самборі. Цей вирок наказує виплатити ті леґати.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з печаткою паперовою самбірського маґістрату. Ex actis officii Consularis Samboriensis extrahit Joannes Fiałkiewicz Civit. samb. et iudicis Advocat Notaris jurat. Муз. Бой.

54.

1763. Червня 15. Корналовичі.

Суд наказує Казимирові Старкові звернути до трьох тижнів процент від сум позичених у братства самбірської й забрамської церкви св. Филипа. Уважає, що капітал є добре забезпечений на його ґрунтах.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.
Коп. Муз. Бой.

55.

1765. Січня 4. Самбір.

Самбірські передміщане Ісанський Матій і Ісанський Тома позичили на скрипт від церковних провізорів 50 зл. п. Та сума походила з запису Івана Дири. Процент від тої суми зобовязався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

56.

1765. Березня 28. Самбір.

Копистинський Петро позичив від церковних провізорів на облігаційний скрипт 200 зл. п. Та квота походила з запису Маковичевої Анни. Від тої суми зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самбір. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

57.

1765. Листопад 25. Самбір.

Іван Калікевич позичив від провізорів на скрипт із запису Анни Ванатової 100 зл. п. Ту суму забезпечив на свойому домі й городі „На обшарку“. Зобовязався платити з тої суми процент до церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

58.

1766. Липня 18. Самбір.

Тереса Ванулінська записала для самбірської церкви 100 зл. п. Цей капітал був ульокований у Петра Кузилевича, котрий по записах Тереси Ванулінської повинен був зложити капітал і процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

59.

1767. Травня 15. Самбір.

Тереса Ванулінська віддала до самбірської церкви скрипт на 100 зл. п. Ті гроші мала ульоковані на процент у Петра

Рузикевича. Рузикевич ту квоту забезпечив на половині свойого ґрунту, що лежав за міським муром межи межами Кулікевича й Детинського.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

60.

1771. Березня 15. Самбір.

Врубель Войтіх позичив у церковних провізорів на скрипт 50 зл. п. Та сума походила з запису Андрія Каліцінського.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

61.

1772. Серпень 25. Перемишль.

Епископ Атаназій Шептицький надає самбірську парохію о. Григорієві Яворському.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір. Документ друкований 31 x 34 з вільними місцями до виписування прізвища й місцевини. Печать витиснена в папері. Документ добре захований.

62.

1773. Травня 18. Самбір.

Епископ Ієронім Устрицький усталює взаємини між самбірським парохом, а церковним братством, та розграничує компетенції пароха та братств.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія гр. кат. уряду парох. в Самборі.

63.

1773. Самбір.

Метрикальна книга Т. І. з 1773 р. Хрестини, вінчання, похорони, писані в українській мові.

Метрикальна книга Т. II. від 1777 р., ведена як попередня. Багато карток бракує.

Метрикальна книга Т. III. з 1784 р.
" " Т. IV. з 1785 р.
" " Т. V. з 1817 р.
" " Т. VI. з 1814 р.

Ор. Гр. кат. уряд. парох. Самбір.

64.

1776. Січня 1. Самбір.

Василь Комарницький записує скриптом на самбірську церков 1.000 зл. п. Ту суму забезпечує на своїм дідичнім селі Радловичі. Процент від цієї суми мав він та його сукцесори вплачувати до самбірської церкви. За складаний процент мали самбірські парохи відправляти річно 12 служб Божих і 12 парастасів.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самбір. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Публ. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 24.

65.

1778. Січня 1. Самбір.

Комарницький Василь позичив від Петра Холевчинського пароха самбірської церкви на скрипт 570 зл. п. Ту суму записали подружжя Милінські на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

66.

1790. Радловичі.

Антін Венґльовський повідомляє циркулярний уряд, що Василь Комарницький не є дальше власником Радлович, тому то його запис на церкву 1000 зл. п, яким обтяжено його майно, не може бути виплачений. Подає також, що Василь Комарницький не є дальше власником Висоцька вижнього.

Ор. Муз. Бой.

67.

1792. Серпня 21. Самбір.

Самбірський парох о. Михайло Літинський записав у тестаменті на самбірську церков 800 зл. п. Та сума є льокована й інтабульована на камениці Михайла Головкевича, в самбірськім ринку. Після патентової скалі ту суму зредуковано на 200 зол. рн. W. W. Від тієї суми платить о. М. Головкевич щороку 1-го березня процент 10 рн. W. W. до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Публ. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 24.

68.

1793. Квітень 23. Самбір.

Іван Янчик позичив у о. Антона Курляковського, адміністратора церкви, на скрипт із церковних грошей 50 зл. п. Ту квоту записав на самбірську церкву його батько Янчик Михайлю. Ту суму забезпечив на свойому ґрунті.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

69.

1793. Серпня 27. Самбір.

Микола Очаковський позичив від о. Антона Курляковського, адміністратора самбірської парохії з церковних грошей на скрипт 100 зл. п. Цей довг був заінтабульований на реальности Миколи Очаковського під Nr. 22 in libro Contionum Tomo III., pag. 254., posit. 230.

Цей дім відкупив від М. Очаковського парох Торчинович о. Лодинський, переняв зобовязання М. Очаковського й зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

70.

1793. Самбір.

Скрабова Катерина віддала на церкву обліґаційний скрипт від Мудрого Іллі на 200 зл. п. Мудрий забезпечив ту суму на свойому ґрунті й зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

71.

1796. Лютень 7. Самбір.

Кордовисько Станислав позичив 50 зл. п. Верхомбель Семен, Іван, Яків, Антін, Разбус Іван і Лобоз Войтіх, всі разом позичили 200 зл. п. Ту суму забезпечили на своїх ґрунтах і зобовязалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

72.

1796. Червня 27. Самбір.

Ґоломбек Михайло позичив на скрипт у пароха самбірської церкви о. Семена Бущаковського 150 зл. п. На гіпотеку цього довгу записав свій ґрунт і зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самбір. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

73.

1796. Червня 28. Самбір.

Кость Михайло позичив на скрипт від о. С. Бущаковського з церковних грошей 50 зол. Та сума походила зі запису пок. Андрія Сидоровича. Забезпечив її на свойому ґрунті й зобовязався платити проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

74.

1796. Жовтень 27. Самбір.

Франц Дотган позичив від о. Бущаковського на скрипт із церковної каси 100 зл. п. Процент зобовязався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

75.

1796. Грудня 11. Самбір.

Мудрий Яцентій позичив від о. Бущаковського на скрипт 50 зл. п. і зобовязався платити від тієї суми процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

76.

1797. Лютень 12. Самбір.

Юркевич Іван, Жиляк Войтіх і Багрій Войтіх, як зяті Станислава Вонса, приняли на себе його довг 100 зл. п. Крім цього дозичили з церковних грошей: Юркевич Іван і Багрій

Войтіх 50 зл. п., а Жиляк Войтіх 50 зл. п. Від тих сум зобовязалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

77.

1797. Березня 16. Самбір.

Соколовський Іван позичив від о. Бущаковського зі запису до церкви св. Филипа на скрипт 100 зл. п. Процент від тієї суми мав платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

78.

1798. Лютень 24. Самбір.

Пок. Онуфрій Шумлянський, єпископ перемиський мав записати на шпиталь при самбірській церкві 1.000 зл. п.

Парох самбірської церкви, о. Бущаковський відповідає фіскусові на реквізиції в справі тієї суми, як слідує: Єп. Шумлянський записав у 1766 р. суму 1.000 зл. п. у Гершка Мортковича в Страшевичах, де згаданий Гершко Морткович був арендарем. Через 11 літ, то є до 1777 р. проценти були точно вплачувані. Коли Гершко Морткович помер, його син Мотьо Морткович не одідичив по батькові своїм Гершку жадного маєтку, тому що цілий маєток Гершка казав забрати перемиський єпископ Атаназій Шептицький за тих 1.000 зл. п. Тому то Мотьо перестав вплачувати проценти до самбірської церкви. До фіскуса звернувся о. Бущаковський, щоби за тим капіталом упоминався у Шептицьких у Брухналю, які дідичили майно по єп. А. Шептицькім.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

79.

1798. Квітня 12. Самбір.

Покора Яків із Завидівки приняв на себе довг при купні ґрунту по Василеві Концевичу. Довг виносив 100 зл. п. Покора зобовязався платити від тієї суми процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

80.

1798. Квітня 14. Самбір.

Жилякевич Яків із Завидівки, власник дому під ч. 41, видав скрипт реноваційний на 150 зл. п. Та сума здавна мала бути записана на його ґрунті, тому то зобовязався від неї платити проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

81.

1798. Квітня 14. Самбір.

Іваничка Тома, передміщанин з Дільної, власник дому під Ч. конскр. 174, видав реноваційний скрипт на 100 зл. п. Признає, що на його ґрунті був запис 100 зл. п., доконаний через Григорія Іваничку. До цього запису признається й зобовязується платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

82.

1798. Квітня 14. Самбір.

Квяткевич Іван, самбірський міщанин, власник дому в ринку ч. 59, зізнав реноваційним скриптом, що на домі його був від давніх часів церковний довг 100 зл. п. Від тої суми зобовязався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

83.

1804. Травня 1. Самбір.

Добрецький Фелікс, самбірський міщанин, власник дому в ринку ч. 32, позичив на скрипт із церковних грошей 200 зл. п.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

84.

1807. Листопад 30. Самбір.

Самбірський міщанин Лапінський Петро позичив у пок. о. Семена Бущаковського, пароха самбірської церкви, на

скрипт із церковних грошей 200 зл. п. Зобовязався платити до церкви з того капіталу процент.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

85.

1808. Березня 8. Самбір.

Боднар Валентій позичив у пок. о. Бущаковського з церковних грошей на скрипт 100 зл. п. Ті гроші записала Татіяна Скрабова на панахиди. Процент від тієї суми мав Боднар складати до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

86.

1818.

Після ґуберніяльного документу з д. 17 вересня 1818 р. до ч. 48225 і інтімату циркулу з д. 9 жовтня 1818 р. до ч. 10346, позичив Фелікс Возняк із церковних грошей 10.000 зл. п., або після редукції на нову валюту 2.500 ринських В. В. Тому що не платив процентів, мав бути процес за зворот капіталу.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.
Публ. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 24.

87.

1819. Травня 5. Самбір.

Матій Шиманський позичив на скрипт із церковних грошей 1.000 зл. п. Ту суму перемінено на 250 ринських В. В. і заінтабульовано на його домі на старій торговиці під ч. конск. 91. Процент виносив 12 ринських В.В. Заплачено їх до 1833 р.

Ор. Муз. Бой.

88.

1821. Серпня 5. Самбір.

Скарга пароха о. Ґермановича проти контракту, який у тайні заключили межи собою Олександер Цибульський і Теодор Бодзакевич щодо купна й продажі землі на площі по церкві св. Филипа.

Ор. Незнаний.
Публ. Площанскій: Самборъ въ Галиціи ст. 24.

89.

1827. Лютень 2. Самбір.

При нагоді обняття парохії висилає о. Петро Ґерманович до циркулярного уряду письмо, в якім вичисляє всі браки й злу будову парохіяльного дому, вибудованого в 1820 р.

Ор. Муз. Бой.

90.

1830. Вересня 24. Перемишль.

Перемиський епископ Іван Снігурський надає самбірській церкві відпуст на Стрітення Господнє.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Публ. Плошанскій: Самборъ въ Галиціи ст. 24.

91.

1848. Січня 18. Самбір.

Самбірський парох, о. Осип Лаврецький робить заходи в циркулярнім уряді, щоби перевести потрібні направки церкви. Висилає їх виказ. Дня 1 IV. 1849 дістає запрошення на засідання до циркулу в тій справі.

Ор. Муз. Бой.

Додаток.

1796 р.

Temporalien-Inventur aus Gelegenheit des bei dem Pfarrn Rithus Graeci zu Sambor sub titulo Nativitatis St. V. Mariae Samborer Kammeral Herschaft Przemisler Dioeces, worüber das Patronat recht den höchsten Oerarium gestehet, quo ad Temporalia intromittirten Pfarrer Hern Symion Buszczakowski.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Beschreibung der Pfarrgebäude.

1) Die Wohnung des Pfarrers sub Nro 84, 1/2 ist von Holz erbaut, und mit Schindeln bedeckt, darunter befinden sich 6 Zimmer, 3 Kammer, 1 Küche, 2 Gemauerte Kamine, 14 Fenster in niederen Rahmen, 13 eichene Thüren, mit dem Beschlag.

Das ganze Haus ist mit eichenen Unterlag untergezogen vom Jahre 1792, in einem guten Stand.

Geräthe ad Fundum Instructum gehörige, sind keine.

2) Ausser dem Umfang das Kirchenhofs ist ein anderer zu diesem Benefitio gehöriger Gebäu, vorinn den Kantor, dann dem Palamarsz oder Sacellang wohnt, dieser ist vom Holz erbaut, unter einem Schindeldach, darinnen befindet sich ein Zimmer, eine Alkove, eine Rauchküchel nebst einer Kammer, darinnen sind 4 Fenster, 6 Ordinäre Thüren, dann ein Ofen, mit einem Kamin, im mittelmässigem Stand Nro 85.

3) Ein extinguirter Benefico S. Philip ist das Wohnhaus, das ad Fundum instructum gehöret, besteht aus einer von Holz erbauten Hauss, mit Schindeln bedekt darinnen befindet sich eine Stube mit einer Alkove, und ein Kammer, ist mit 1 Ordinären Offen, Kamin, 3 Fenster, 2 Thüren, dann eine Rauchküchel mit einer Kammer, darinnen befindet sich ein Backoffen, 2 Fenster, 2 Thüren, in einem schlächten Stand. An dieser Haus ist 1 Pferdestall auf 2 Pferde umbaut. Nro 54.

4) Nebst diesem befindet sich eine Scheune mit 2 Halbt Hören, und einem Fenster unter einem Strohdach in schlechten Stand. Diese Scheune ist breits von 6 Jahren, altershalber eingestürzt.

5) Dann befinden sich zwei Staluggen sub Nro 8 et Nro 22 jede mit einer Rauchküchel und 1 Kammer samt Strohdach in schlechten Stand. Diese Gebäude gehören ad Fundum Instructum.

6) Nahe beim extingirten Benefitio S. Philippi wird alte Stalugge unter einem Strohdach, darinnen 2 Eingänge, mit ord. Thüren, 2 Vorhäusser, 2 Stuben, 2 Kammern, und 4 Fenster, daneben mit altem kleinem Stahl mit Strohdach.

7) Neben der Kirche ist ein Platz welcher zu dieser Benefico von dem Edlen Johann Komarnicki legiert worden, der aber bis heute noch unbebaut verblieben íst, voran kein Usus fructus gezogen wird.

8) est ist eben ein gleicher solcher Platz von dem Herrn Loci Ordinario Szeptycki legiert worden, der aber auch noch unbebaut, und ohne Usum fructum ist.

— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

Sambor, den 8 July 1796.

Simeon Buszczakowski
Parochus Eclasiae Graeci Ritus Catholicae.

1814 p.

Specyfikacya

Wszelkich Realności i Praw do Cerkwi Samborkíey pod tytułem Narodzenia N. Maryi P. R. q. w Miescie Samborze w Dekanacie y Cyrkule Samborskim należących.

REALNOŚCI

		Morgi	Sążni
1	Cerkiew pod tytułem Narodzenia N. Maryi P. murowana pod dachem gątowym w dobrym stanie.		
2	Dzwonica murowana gątowym dachem pokryta w dobrym stanie.		
3	Pomieszkanie drewniane w roku 1776-ym przez x. Officyała Takulińskiego dla Parocha na Cmentarzu przed Cerkwią wystawione, dezolacyi wielkiey podpadaiące.		
4	Domki na gruncie cerkiewnym na wale przy Cmentarzu z własnego czynszuiących się drzewa wystawione.		
5	Na zniesionym beneficium S. Filipa domków Nro z własnego drzewa czynszuiących się wystawionych - od tych czynszu rocznego.		
6	W Biskowicach domek przez x. Matogtiwę wystawiony w którym niegdyś diak mieszkał całkiem zniszczowany.		
7	Domek przy Cmentarzu na cerkiewnym Gruncie pod Nrem 83 a konto Cerkwi dla Diaka wystawiony ale ten domek Ferwalteryą Samborską sprzedany został w roku 808-ym.		
8	Staienka drewniana gątami pokryta przy pomieszkaniu parochialnym zostaiąca dezolacyi podpada.		
9	Ogrod do tey Parochii należący sub Nro Typogr. 303.		343 3/6
10	Drugi Ogrod sub Nro Typograf. 304. Te dwa ogrody graniczą od Wschodu z Dominikanskim niegdyś gruntem, a teraz kameralnym, od zachodu zaś z drogą na żydowski Blich, na południe z Grzegorzem Stunczakiewiczem, na pułnoc z starym Cmetarzem.		358 5/6

		Morgi	Sążni
11	Trzeci Ogrod sub Nro Typograf. 338. ten graniczy od wschodu z drogą dominikanskiego pola od zachodu z drogą targowicy na Żydowski blich idącą na południe z domkiem przy starym Cmentarzu na pułnoc z Stefanem Sidorowiczem.		506 4/6
12	Czwarty Ogrod w Biszkowicach sub Nrem Typograf. 228 . . . . ma		1071
	W POLACH ORNYCH W SAMBORZE		
13	Niva czwarta łąki zwane sub Nro Typograf. 1124 . . . . na	1	1049
	W ŁĄKACH W SAMBORZE		
14	Łąka czwarta Niva sub Nro Typogr. 1125 ma	1	1225
	W POLACH ORNYCH w BISZKOWICACH		
15	Pole Orne Niva Szosta po drugiey Stronie od Cmielew sub Nro Typograf. 897 ma	7	1444
16	Pole orne Niva iedynasta Błonie zwana sub Nro Typogr. 1158 i tem sub Nro 1263	2	613 2/6
17	Łąka w Niwie Błonie sub Nro Typograf. 1259 . . . . ma	1	453 2/6
	SERVITUTATES		
18	Podług dawnego zwyczaju Proskurnego od Trzydziestu Parochianow pola Używających po 5 kr. . . . . wynosi	2	30
19	Skopczyzny z Przedmiescia Samborskiego w Snopach podług przywileju Krola Jana 30. — 1680 roku żyta kop 8, kopa a 45 kr. wynosi	6	
	PROSKURNE W BISZKOWICACH		
20	Od każdego Parochianina dom posiadaiącego po 5 kr. których iest 29	2	25
21	Od każdego Parochianina pole i dom posiadaiącego należy Skopczyzny po 15 snopow żyta co uczyni	2	25
	W DOCHODACH CERKIEWNYCH		
22	Od Summy Kapitalney 1297 Fl. po $3^1/_2$ a 100 podług Obligacyi dto 1a Julij 1793 roku Nro 21244 Prowizyi	45	22

		Morgi	Sążni
23	Od Summy kapitalney 142 Fl. podług Obligacyi dto 11 Julij 1793 Nro 19584, Prowizyi	4	58
24	Od Summy Kapitału 500 Fl. podług Obligacyi dto 27 Jannuariy 1769 Nro 22864 pro $^4/_{100}$ Prowizyi	20	
25	Od Summy kapitalney 2500 Fl. przez J.W. x. Onufrego Szumlanskiego Biskupa niegdys przemyskiego na dobrach Czaple lokowaney po $^4/_{100}$ czyni	125	
26	Od Summy kapitalney między ludzmi w Mieyscu i na Przedmieściu znayduiącey się około 2566 Fl. roznemi czasy Cerkwi legowaney lub od Cerkwi pożyczoney i na gruntach hypothekowaney Prowizyi roczney	125	
	AVULSA		
27	Gront na Wale zwany przy Cmentarzu, gdzie kilka domkow z własnego czynszuiących się drzewa stawionych znayduie że podług przywileju Krolowey Bony dto 20 a Januari 1554 roku ktory approbowany przez Sigismunda krola, należyc do Cerkwi powinen, lecz przez Magistrat Samborski od roku 1794 przywłaszczony i używany, względem Windikacyi tego Gruntu proces w Fiskusie rospoczęty.		
28	Item Grunt poczynaiącysie od Bazam ciągnący sie ku Bramie Przemyskiey na ktorym domow iedynaście znayduie się, podobnież do Cerkwi należyć powinien, lecz przez Magistrat Samborski przywłaszczony i używany.		

1816.

Inventarium

der gr. kath. Kirche in der Kreisstadt Sambor.

— — — — — — — — — — — — — — —

IV. TEMPORAL - INVENTUR.

Beschreibung der Pfarrergebäude.

Pfarrerhaus aus Holz mit Schindeldach von 6 Zimmern, 3 Kammern und 1 Küche, ohne Stall, Scheune und Wagenschopfen, befindet sich in schlechtem Zustande, und der Uiberschlag zum neuen Pfarrerhause ist bereits der hohen Landerstelle unterlegt worden. Von den übrigen Gebäuden befindet sich nichts als der offene Platz um die Kirche, den zu dieser Pfarre gehörenden Gärten wurden zwar 10 kleine hölzerne Hauser gegen emphiten.. Zins aufgestellt.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sambor, am July 1816.

1845.

Inventarium

der in der k. freyen Stadt Sambor, Samborer Kreises gelegenen, zur Przemysler g. k. Dioezes gehörigen, unter dem Patronate des Landesfürsten stehenden g. k. Mutterpfarre.

A. KIRCHE, KAPELLE UND SAKRISTEY.

Die Kirche ist uter dem Titl. Maria Geburt im Jahre 1738 durch den Edlen Eliasz Komarnicki aus hartem Materiale erbaut und mit Schindeln gedekt worden, dieselbe enthält in der Länge 17½ in der Breite 9½ Klaffer — wird durch 12 Glasfenster erleuchtet, die Haupteingansthüre zweiflügelt und beschlagen, rechts uud links bestehen Seitenkapellen, aus welchen zwei Thüren herausführen, so wie eine ordinäre Thür hinter dem Hochaltar aus der Sakristei, welche bloss mit einem hölzernen Vorschubriegel versehen ist; über dem Kirchenschifer befindet sich eine durch 10 Glassfenster verschiedener Gattung erleuchtet mit einer Gallerie versehene Kuppel, in welcher höher der Signaturthurm angebracht ist. Diese Kirche wurde im Jahre 1841 wegen der beschädigten Bestandtheile reparirt befindet sich dermalen im guten Zustande bis auf die Bodenflasterung, mit Steinen statt, dass gegenwärtig bestehenden schadhaften Ziegel-

bodens, dann der für eine ruthenische Kirche üblichen, allhier jedoch vermüsst werdender Königsthüren.

13. GLOCKENTHURM.

Dieser ist rückwärts der Kirche vom harten Materiale erbaut mit Schindeln bedekt.

— — — — — — — — — — — — — — —

Beschreibung der Pfarrwohn und Wirthschaftsgebäude.

1. Das Pfarrergebaude ist vor 25 Jahren aus hartem Materiale aufgeführt werden, enthält in der Länge 12 Klafter 3 Schuh in der Breite 5 Klafter 3', ist mit Schindeln gedekt. Im Vorhause sind 2 zweiflügelte Thüren mit eisernen Bändern, Kögeln, Schubriegeln und französischen Schlössern versehen, die Oberlichte ist Verglasung ohne Beschlag, der Fuss und Sturzboden gebrettert, zur rechten Seite beim Eingange befindet sich die Speisekammer, mit einer einfachen Kreutzthür, auf eisernen Bändern sammt Schloss und Schlüppel, ein zweigeflügeltes mit eisenbeschlagenes Fenster mit 8 Glastafeln, der Fussboden ist mit Ziegeln gepflastert, die obere Decke ist Tippelboden mit Stokator Arbeit weiter im Vorhause gelangt man auf derselben Seite durch eine Kreutzthüre welche mit Eisen beschlagen und mit Schloss und Schlüssel versehen ist, in das Wohnzimmer, darinn ein doppeltes zweigeflügeltes beschlagenes Fenster, der Fussboden gebrettert, der obere ein Tippelboden, neben diesem Zimmer ein zweites mit 1 eingeflügelten Kreutzthüre. Diese ist der früheren gleich, ein zweyglfüglichtes doppeltes mit Eisen beschlagenes Glasfenster, der Kachelofen beheitzt zwei Zimmer, an welchem ein eisernes Thürl angebracht ist. Der Fuss und Stürzboden dem früheren gleich. Aus diesem Zimmer führet eine eingeflügelte Kreutzthüre in das dritte Zimmer. Darinn ein zweigeflügeltes doppeltes Glasfenster, der Fuss aus Bretter die Decke ein Tippelboden.

Links im Vorhause ist die Küche, die Thüre eingeflügelt samt Schloss und Schlüssel versehen, zwei zweigeflügelte Fenster mit Eisen beschlagen, der Fussboden aus Ziegeln, eben so wie der Backofen. Aus dieser gelangt man durch eine der letzteren gleiche Thüre in das 4-te Zimmer, in welchem eine verlaimte beschlagene Kreitzthüre sammt Schloss und Schlüssel. Das Fenster ist ist zweigeflüget und doppelt auch beschlagen. Der Fusboden aus Bretter, die Decke ein Tippelboden, der Ofen aus Kacheln, mit einem eisernen Ofenthürl versehen, weiter das

fünfte Zimmer dem letzterem in allen Bestandtheilen bis auf den Ofen welcher beide diese Zimmer beheitzt, gleich, endlich das letzte Zimmer mit einer eingeflügelten Kreutzthüre, sammt Schloss und Schlüssel, das Fenster zweigeflügelt doppelt und beschlagen, der Fussboden gebrettet, die Decke ein Tippelboden der Ofen ıund und aus Steindeln, mit einem eisernen Thürl versehen, aus diesem Zimmer gelangt man in das Vorhaus, und aus diesem in den Keller, worann die erstere Thüre, so wie die untere beschlagene, sammt Schlösser und Schlüssel versehen sind. Die Kellerfenster mit Gitter gesichert, über der Kellerthüre gehert die Bodenstiege, worann eine ordinäre Thüre mit ordinären Beschlag sammt Schloss, der Boden ist mit Ziegeln gepflastert, das Dach doppelt beschindelt, darinn zwei Glasfenster diese beschlagen — auf Boden sind 2 Abtheilungen mit Brettern verschalt, an der Seite eine Giebelmauer.

2. Vicarienwohnung bestheht gar keine abgesonderte, und die hier bestehenden sind gegen Zins in der Stadt unterbracht.

TEMPORALIEN — ERTRÄGNISS.

Bei dieser Pfarre bestehen keine Unterthanen, daher auch keine diessfälligen Schuldigkeiten. In dieser Stadt Sambor Przemysler Viertel bestand die St. Philippskirche mit dem Kirchenhofe. Den sodann leer gewordenen Platz, hat der zumalige Pfarrer Buszczakowski im Jahre 1798 gegen... Zins an mehrere Samborer Insäszen, welche hierauf aus Eigenen sich Hauser bauten, vertheilt, welcher Zins gegenwärtig ohne Widerspruch von nachstehenden Besitzern an den Pfarrer geleistet wird.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Sambor 1845.

Протокол

списаний з нагоди оглядин відчинених підземель під головним престолом і солеєю парохіяльної церкви Рожд. Пр Д. Марії в Самборі в приявності:

1. Впр. отця Юліяна Плешкевича, самбірського декана й пароха,
2. Всч. отця Володимира Івашка, самбірського сотрудника,
3. Вп. п. др. Володимира Кобільника, лікаря в Самборі, голови укр. музею „Бойківщина" в Самборі,
4. Вп. п. Ярослава Білинського, студента техніки й філософії, співробітника музею „Бойківщина",
5. Вп. п. Юліяна Марковського, техніка,
6. Вп. п. Петра Моця.

Протоколував о. В. Івашко.

Дня 3. VIII. 1936 р. о год. 16.10 вище згадані увійшли до підземелля отвором, який находиться в тім місці, де стоїть тетрапод (гл. залучник ч. I, а). Цей отвір був зроблений ще при будуванню церкви. Опісля його замуровано, та про нього ніхто не знав. У прибудівці церкви було два заглиблення (гл. зал. ч. I, а. в.), які теперішній парох велів розмурувати й переконався, що це були вікна з кратами до підземелля. Одним з тих вікон (гл. зал. ч. I, а.) (правим, коли стоїмо лицем до головного престола) увійшов до середини разом з робітниками, велів заінсталювати електричне світло, запримітив, де є властивий вхід. Тоді велів розмурувати цей вхід і очистити сходи. Вп. п. Ю. Марковський зробив кілька знимок домовин із тлінними останками, які находились у підземеллю (гл. зал. ч. 2). З домовини, в якій найдено тлінні останки епископа, забрано кавалок прикраси, що нею була обита домовина, кілька цвяхів, якими прикраси були прибиті до домовини, та зняго з руки епископа перстень. Щойно опісля вище згадані особи (від 1 до 6) ввійшли разом до підземелля згаданим входом. Виміри отвору входу: 1 м х 1.80 м. Профіль вибитої долівки церкви творить: 1) верства плиток терасових на підкладі з обстогону; 2) під цим плити старої долівки з теребовельського каменя й ямненського пісківця; 3) пісок — груз — пісок, на висоту верстви 16 цм.; 4) дальше слідує мур з цегли. Вмісці, де стикаються сходи з муром,

мур покритий заправою. Ті сходи провадять до підземелля, а є їх відкритих 10. Провадять з півн. зах. до пол. сходу. Висота одного ступеня 22 цм., ширина 25 цм. Сходи є зроблені з цегли. Долішній отвір до підземелля має виміри: висота 1.80 м., ширина 94 цм., яка при самому кінці входу збільшається до 1.20 м. Зі сходів входимо до комори І, (гл. зал. ч. І. І.). Форма прямокутна о вимірах 4,80 м. х 7,70 м. Склепіння хрестове, на якому видно рештки дерева з руштовання, в декотрих місцях зовсім зігниле. По правій і лівій стороні від входу є заглиблення, які були завалені цеглами грузом і землею. Тепер усунено це й розмуровано для продуву. Є це два старі колись зовнішні вікна (гл. зал. ч. І. а, в), які одначе тепер виходять до прибудівок. На обох вікнах були крати, однак з одного вікна винято крату, щоб дістатись до середини підземелля. На протилежній стіні до входу, з лівої сторони, є отвір (гл. зал. ч І. г.) широкий на 1 м., який провадить до комори ч. II. Долівка комори ч. І. є покрита землею й порохом, грубою верствою грузу та коло отворів безладно лежачою цеглою. На середині комори є розміщені домовини. Є їх чотири. Домовини є розміщені в цей спосіб: лежать вони рівнобіжно до коротших боків — стін комори, одна коло другої, на двох підпорах з цегли у формі граняків о вимірах: висота 60 цм., ширина 44 цм., довжина 1.70 м. На тій підпорі стоять три домовини, спираються своїми обома кінцями на підпори, середина нічим не підперта, тому й середуща домовина, наслідком збутвіння, заломалась. Останки тіл у тих трьох домовинах є уложені ногами до головного престола, а головами до входу. Четверта домовина є уміщена на дерев'яних підпорах перед трьома вище згаданими домовинами, ближче входу. Голова тлінних останків четвертої домовини є звернена до головного престола, а ноги звернені є до виходу й находяться близько входу до підземель, се є першого долішнього ступеня сходів (гл. зал. ч. 3). Всі чотири домовини деревяні, наслідком вогкости зігнили, чи спорохнявіли й наслідком цего боки домовин частинно повідпадали, навіть середуща домовина посередині заломалась, а останки тіла померщого змінили своє первісне положення. Також четверта домовина заломалась у ногах, однак зогляду на много нижче підпертя, первісне положення тіла померщого змінилось лиш частинно, бо лиш у ногах.

Опис домовин і поміщених у них тлінних останків:

Домовина ч. I. (гл. зал. ч. 4а). Поміри: ширина у голови в доліщній часті 63 цм., у ніг у долішній часті 38 цм., довжина 189 цм., висота у голови 35 цм., у ніг 24 цм. Дерево покрите грибками. В голові на домовині рештки шляхоцького гербу (гл. зал. ч. 4а). Дадуться легко розрізнити бляшки, які при дотику відпадають і крушаться. Цілком докладно можна очеркнути герб „Сас“. Поємність домовини ч. I.: 1) череп, без долішньої щоки на свойому місці, звернений на бік. Поміри черепу: Glab-Opist 17, 2, Eur-Eur 12, 7, Mast-Mast 14, 1, Front-Front 10, 8, Zy-Zy 13, 1, Go-Go 9, 9, Nas-Gnath 12, 2, Nas-Prost 6, 6, Nas-So 4, 9; 2) інші кости людського тіла: Уложення хребта в горішній часті відповідає положенню тіла, знову хребтова кість і кість миднице рушана з місця; 3) жіночий чепець зі шовку, обшитий шовковою лямівкою, зпереду й ззаду зморщенні. Ззаду стяжка на завязування з цего самого матеріялу, що й чепець. Шовк краски рожево-miґдаловсї; 4) блюзка з того самого матеріялу, що й чепець, зпереду моріцена, викроєна й шита до стану, широкі рукави, які сягають нижче літків, під сподом груба верства живої плісні; 5) спідниця з того самого шовку, що й решта одягу. Слідів з обуви нема.

Домовина ч. II. Поміри: довжиииа 2 м. ширина дна у голови 50 цм., домовина збивана деревяними кілками. Прикраси домовини становить обиття тасьмою з металевих ниток. Цвяхи й тасьма зелено спатиновані. На домовині, на стінці від голови, яка відпала від домовини, видимо зроблений знак І. Х. С. з металевої тасьми, а над ним хрестик також з тої самої тасьми металево-наткової, прибиті цвяхами (гл. зал. 4б.). Поємність домовини ч. 2.; 1) череп. На черепі й костях лиця видко частинно заховану змуміфіковану шкіру. Змуміфікована й носова хрястка. Поміри черепа. Glab-Opist 17, 8, Eur-Eur 12, 7, Mast-Mast 14, Front-Front 9, 7, Zy-Zy 13, 7, Go-Go 10, 3, Nas-Gnath 12, 3, Nas-Prost 6, 9, Nas-So 6. Зуби долішньої щоки заховані вцілості, в горішній щоці бракує два праві моляри й один лівий премоляр; 2) інші кости людського тіла; Ізза розсипу домовини годі устійнити правильність положення тіла; 3) капота зі шовку, дуже добре захована ясно жовтої краски. Ковнір стоячий, низький. Довжина ковніра 41 цм., довжина капоти від ковніра до долу 129 цм. Ка-

пота запинана в густо уложені запинки (10), а при ковнірі запинана на металеву застібку. Рукави досить вузькі, довгі на 71 цм., запинані на 6 застібок, маншет загнутий на 3,5 цм., обрамований зеленкуватим шнурком, можливо, що спатинованим. Між кістьми ніг рештки матеріялу штанів. Капоту разом з її поємністю уложено в домовині ч. І., щоб її охоронити від знищення на долівці.

Домовина ч. 3. (гл. зал. ч. 3). Спідня й права бічна стіна зглядно добре захована. Рештки жіночого одягу дуже добре заховані. Череп звернений лицем догори з обвислою долішньою щокою. Череп покритий порохом і змуміфікованою шкірою. На голові рештки чіпця. Поємність домовини ч. 3. 1) череп. Назагал череп досить малий гарної будови. Поміри черепа: Glab-Opist 10, 4, Eur-Eur 13, 9, Mast-Mast 13, 5, Front-Front 10, Zy-Zy 13, Go-Go 10, 5, Nas-Gnath 13, 2, Nas-Prost 7, 1, Nas-So 5, 1. Зуби: бракує лівий, горішній сікач, оба праві моляри, другий лівий моляр. Долішня щока захована вцілості. Череп і лице покрите змуміфікованою шкірою; 2) останки інших костей чоловіка. 3) Каптан і спідниця творять одну цілість. Рукави заложені на вхрест, на грудях. Кости пальців розсипані довкола рук. Одяг шовковий, краски зеленої. В незакритих місцях жовтава краска. Одяг запинаний на шовкові ключки. Ребра й місток уложені правильно, а під дотиком розсипуються. Характеристичне: у всіх трьох домовинах не найдено ні хреста, ні перстенів, чи інших світських прикрас.

Домовина ч. 4. Спід і лівий бік домовини захований досить добре, одначе в долішній частині (у ніг) спідня дошка заломана. Голова звернена лицем вгору, перехилена дещо на праву сторону. Домовина обита стяжкою, витканою з золотих ниток, прибита стяжка цвяхами, покритими легко патиною. Тому що дно й одна бічна стіна домовини складаються з двох дошок, треба приняти, що було дві домовини. Найдено два ґурти коло домовини, яким звязано мабуть першу домовину (нутрішню). Поємність домовини ч. 4.: 1) шапка-мітра, з червоного шовку, форма єпископської мітри (гл. зал. ч. 4в.) Нагорі згрубіння—ґуз. У долішній часті металеві ґузики, нашивані, спатиновані, мосяжні. Заховалось їх два. Долішня часть мітри облямована; 2) подушка під головою, зі шовку червоної краски, випхана дрібним галуззям і хрустом. 3) Че-

реп покритий частинно змуміфікованою шкірою. Зізаду й на правій стороні череп закрашений червоною фарбою з подушки. Поміри черепи: Glab-Opist 17, 7, Eur-Eur 12, 5, Mast-Mast 12, 8, Front-Front 11, 4, Zy-Zy 13, 5, Go-Go 9, 7, Nas-Gnath 11, 5, Nas-Prost 6, 9, Nas-So 5, 9. Зуби: в горішній щоці бракує правий клевак. Долішня щока заховалась вцілості. 4) Омофор (гл. зал. ч. 4ґ) уложений на шиї. Вшитий провізорично, без обшивки, чи лямівки, з червоного шовку. Зізаду пришита тасьма й завязана на ґуз. У долішній части хрестик зі зеленої шовкової ленти-тасьми, пришитий недбало. Долішня часть омофора-знищена. 5) фелон з шовкової зеленої матерії, підшитий льняним полотном, яке під дотиком руки розпадається. Фелон, обшитий металево-нитковою бортою з френдзлями. 6) епітрахиль з матерії подібної до матерії фелона, обшитий хрестиками. 7) нарукавиці, також з цього самого матеріялу що й фелон, підшиті льняним полотном. 8) Покровець, твердий з дуже гарного брокату, зеленої краски, обшитий бортою, підшитий червоним шовком. 9) Рукавички (гл. зал. ч. 4д.) були зложені на вхрест на грудях, одначе ліва впала на землю, права в домовині. Рукавички нитяні, краска червона. На хребтовій части більший хрест. 10) Перстень. Знаходився на другому пальці правої руки, як це видно зі сліду сніди на рукавичці. Обручка перстеня металева, можливо що срібна, вузька й тонка. Перстень викінчений у виді сиґнету. Оправу сиґнету становить шліфована плитка, під якою є рисунок. 11) Реверенда довга, червона, шовкова, підшита змуршілою підшивкою, густо запинана на шмуклєрські ґузики, аж до самих стіп. 12) На стопах рештки шкіряних капців, з підошвами й обцасами, є покриті червоним шовком. Капці мають клямри цілковито спатиновані й при дотику розсипуються. 13) Пояс лежить у ногах, зі зеленого шовку, широкий на 20 цм., довгий на три м. Мабуть Василіянський пояс, монаший. 14) Сорочка: під реверендою полотняна сорочка.

У лівій футрині (гл. зал. ч 1 в.), у грузі, видко покровець з хрестиком, старі шовкові рештки священичих риз, та церковних приладів. Найдено там також удову, діточу ліву кість у віці 4 до 6 літ. Направо в куті найдемо також удову кість і дитячий череп.

Комора ч. II. (гл. зал, ч. I. II.). До неї веде отвір на 1 м.

широкий, уміщений на протилежній стіні від входу, дещо наліво. Комора збудована у формі півколеса, якого луч виносить 3·80 метра. Склепіння півкулисте (о трьох вгнуттях). Вікно (гл. зал. ч. 1б.) по середині вгнутої стіни, шахтоване, замуроване. Долівка пісково-земляна, мягка, під ногами западається. В лівій стороні запалася земля у формі чотирокутника о вимірах 1×2 метри, на глибину 1/2 м. На долівці недалеко вікна розкинений груз, чашки й другі кости людського тіла. На право розкинені перегнилі дошки з домовин, під якими нема костей.

Оглядини покінчено о год. 18·30.

Самбір, дня третього серпня тисяч девятьсот тридцять шостого року.

Підписи:

Др. КОБІЛЬНИК ВОЛОДИМИР вр. о. ЮЛІЯН ПЛЕШКЕВИЧ вр.
голова Муз. „Бойківщина".

Печать: Товариство „Бойківщина" в Самборі.

ЯРОСЛАВ БІЛИНСЬКИЙ вр.

Бібліографічний виказ

джерел і праць, використаних у цьому нарисі історії самбірської церкви.

А. РУКОПИСНІ ЗБІРКИ.

Архів музею „Бойківщина" Самбір.
Архів лаврівського манастиря.
Державний Архів у Львові.
Гр. кат. парох. Уряд у Самборі.
Національний Музей у Львові.
Маґістрат Міста Самбора (Privil. civit. Samb.)

Б. ДРУКИ.

Budzynowski: Kronika Miasta Sambora, Lwów 1891.
Добрянскій: Короткіи записки историческіи о мѣстѣ Самборѣ. Зоря гал. як. альб. 1860 р.
Добрянскій А: Исторія епископовъ. Львовъ 1893 р.
Dorflerówna A: Materjały do historji Miasta Sambora 1390 — 1793. Lwów 1936.
Kuczera A: Samborszczyzna T. I. Sambor. 1935.

Площанскій: Самборъ въ Галиціи. Львовъ 1885.
о. Рабій Ф. Чудотворна Ікона Прес. Діви в Рускій Церкві в Самборі. Самбір, 1908.
о. Рабій Ф. Історія Чудотворної Ікони Прес. Діви Марії в гр. кат. церкві в Самборі. Самбір 1928.
Słownik Geograficzny T. X.
Схиматісм всего клира руского католического еп. перем. на годъ 1879.
Шематизми перем. еп. 1828—1936.
Strzetelska-Grynbergowa: Staromiejskie., Lwów 1899. (част. IV.).

Др. ЕВГЕН ГРИЦАК.

Топографічні назви с. Сушиці Рикової у Старосамбірщині.

Топономастика або назовництво місцевин, це майже неторкана в нас ділянка. Збирати народні назви місцевин і їх розсліджувати, вишукувати їх походження, порівнювати з іншими назвами, досліджувати чужі впливи й пізнішу метармофозу назов (перекручування, перейнакшування, насильна зміна) — це все дуже важне й цінне для історика, для дослідника культури й для мовознавця, не згадуючи про туристику й інші ділянки.

В останніх роках заговорено в нас про цю занедбану ділянку на сторінках Рідної Мови [1]) й відомого та заслуженого в наукових колах „Літопису Бойківщини" [2]). Появляються в нас уже окремі більші й менші статті з обсягу топономастики, н. пр. Проф. М. Кордуби й Мра Я. Рудницького.

Тому теж і я, користаючи із своїх щорічних виїздів на ферії в околицю Старосамбірщини, зібрав топографічні назви села Сушиці Рикової й поміщую їх разом із ситуаційним пляном села, що його зладив п. інженер Микола Фляк. За це складаю йому дуже щиру подяку тим більш, що в часі зби-

---

[1]) Річник 1933, 1934 (281, 333—340), 1935 (299-302), 1936 (451).
[2]) М. Кордуба: Як записувати топоґрафічні назви. Річник 1931, стр. 159—162.

рання матеріялів служив він (уродженець цього села) мені своїми цінними заввагами й інформаціями.

Топографічні назви подаю згідно з народньою вимовою й із наголосами, зазначуючи теж різницю у вимові й усякі варіянти. Завважую при цьому, що опріч загально вживаних назов трапляються деякі менше відомі, н. пр. старі, вже призабуті, або відомі тільки селянам даної частини села. Я старався завжди перевірювати поодинокі назви й положення поодиноких гір, лісів і т. п.

1. НАЗВА Й ПОЛОЖЕННЯ СЕЛА.

Село називається Сушиця Рикова. Подібні назви стрічаємо в інших околицях, а саме біля Хирова (повіт Добромиль) є два села: Сушиця Мала й Велика. Назва села неясна. Селянин Іван Петрівський *) (лісний=побережник лісовий), що від нього зібрав я багато інформацій, сказав мені про назву села осьце: Давно було дуже мокро, люди рубали ліси й сушили поля, може від того „Сушиця". Це пояснення дуже примітивне й невдовільне. Подібне теж друге пояснення, яке подав мені інж. М. Фляк,**) а саме: В Старосамбірщині управляли колись багато льону, від якого має походити назва сіл Лінина, а далі села Білич від білення, Сушиці від сушення льону. ***) Оба пояснення є виявом т. зв. простолюдної етимології.

Про історію села не міг я від селян багато роздобути, тільки селянин І. П. оповів, як то люди втратили свій власний ліс. А саме: Колись було в селі мало людей, мало нумерів (хат). Не могли вони оплачувати податків за свої поля й свій ліс. Приїхали пани й сказали: „Ви не в силі платити податки, за ліс. Віддайте його нам, ми будемо платити податки, а ви будете мати пасовисько в лісі й по дві фірі дров на тиждень для кожної хати задармо". Людям це сподобалося, вони списалися й зреклися. Потім давав їм це саме уряд, люди брали „дрива" (дрова) і платили тільки „пньове". Пізніше уряд (люди кажуть „скарб") продав ліс графові, що зараз таки наставив службу й видав наказ, що не вільно

*) Тому, що я часто покликуюся на нього, вживаю далі скороту І. П.

**) Далі скорочую в цитатах М. Ф.

***) Біличі білили, Сушиця сушила, в Терловій терли лен, а Тершів (сусіднє село) ткав.

з ліса нічого брати. Це, як оповідав селянин, сталося за Австрії. Тепер ліс належить до бар. Рідля фон Рідельштайн, що живе у Відні, а управа його лісів урядує в селі Спасі. Оповідають теж леґенду, що там, де тепер стоїть церква, була давно колись криничка, що в ній милася Мати Божа, як іще жила й ходила по світі. Від цього часу завжди будують церкву тільки на цьому самому місці.

Село Сушиця Рикова, віддалене о 4 km. від Старого Самбора, належить до повіту самбірського, до 1932 р. був тут старосамбірський повіт. Мешканців має 469 гр. кат. і 14 римо-кат.

2. ЧАСТИНИ СЕЛА.

1) Долішнє (село) від цвинтаря аж до школи, 2) Горішнє від школи аж до хати селянина Дика, 3) Пруси — за потічком від місця, де впливає до нього віднога, що називається „Брідки́", 4) Францийа за Прусами.

Назва „Пруси" недавня, а пішла вона від одного ґазди з села Тершова, що тут оженився й мешкав. Його називали Прусом і від нього пішла назва „Пруси". *) Назву Францийа пояснюють так: Перший господар, що тут поселився, називався Фра́нко. Потім було кілька господарів, що звалися Франки́ і від них пішла назва „Францийа".

3. РІКИ Й ПОТОКИ.

Ріка Дністер доторкає села від західньої сторони. Ґоловний „по́тік" не має тепер назви, давніше називався Сушичанка, що його в катастральній мапі з 1870 р. названо Rudky-Bach (М. Ф.). **) Менші потоки й потічки: Брідки, а до нього впадає „Лесьів по́тік". Потік Сушичка впадає до Дністра. Про нього мабуть читаємо у здогадній грамоті князя Льва Даниловича з 1292 р., (надання сіл Созані й Страшевич для церкви св. Спаса й єпископа Єфимія):

---

*) І. Петрівський: Інше пояснення подав мені інж. М. Фляк, а саме: там, де тепер Пруси, жив ґазда Миник і до його дочки пристав Осташ. А що Миник мав курну хату, Осташ назвав його жартом Прусом; це прийнялося й люди почали називати цю частину села „Пруси".

**) Це дивне, бо потік так ніколи не називався. Всі інші назви на цій мапі згідні з народніми. (М. Ф.)

...Отъ врхъ Кобляньќы кременемъ по врхъ Сушичьќы и Подъбужца. . [1]) Про поодинокі „багна" й багонці згадую у списі назов піль і лісів.

4. НАЗВИ ГІР, ДОЛИН, ЛІСІВ І ПОЛЯН:

Се́ньова — ліс жида Ігнатовича [2]) на північний схід від села. Між Сеньовою і Чирениною є „Громацький ліс" (громадський). Пло́ский — ліс і поле, східно-південна частина. Кремінь — ліс на південь від села. Подібні назви приходять часто: Кри́мінь, Кри́мянка. [3]) — Оси́ковец, гора найвища після Кундыскої. Переко́пи — гора на схід аж до гори Кобивки (кажуть теж і „Кобилка"), а долинка між обома горами Макортет (=макітра, до неї подібний вигляд долини). Цікава назва „Перекопи". Слово „перекіп" значить (по Словнику Є. Желехівського) [4]): рів упоперек, насип, а далі рослину Marrubium peregrinum (шанта), в даному випадку назва походила б від першого значіння, бо на горі є справді багато ровів. На Перекопах є мочарувате місце „Цуфриново багно". [5]) Наміт, або Наміть, це по́лянка в лісі за Фетьчихою, а де хто каже, що це ліс. Люди кажуть, що там „блуд сї чіпає" [6]) і тому треба щось кинути на це місце, як хтось поуз нього переходить, а тоді слово „наміть" можна пояснити як „накидання". Як хтось повісився, або когось повісили, то тут його ховали (пор. назву „Фетьчиха"). — Шісьтьпляц,[7]) площа коло ліса. „Під шісьтьпляц", названа від німецького слова „Schiessplatz" (площа до стріляння), бо від 1906 р. приходило до села в літі австрійське військо на вправи. Вище є полянка Пергачів або

---

[1]) А. Крымскій: Украинская грамматика. Томъ I., випускъ 2-ій. Москва 1908. стр. 420 п.— Схиматісмъ епархіи перемышльской на годъ 1879., стр 7.

[2]) Селяни називають його „Натович" (відпад складу „іг" у назвуці, подібно Гнат із Ігнатій.

[3]) Літопис Бойківщини ч. 6 з 1935, стр. 2.

[4]) Євгений Желеховский: Малоруско-німецкий словар. Том I.-II. Львів 1886.

[5]) Цуфрин-Софрон.

[6]) Подібне бачимо і в інших околицях, н. пр. у Зеленій (повіт Надвірна) є Блудник — „лїс, що бере сї блуд". — Антін Онищук: З народнього житя Гуцулів. Матеріяли до української етнольоґії. Том XV. Львів 1912, стр. 144.

[7]) М. Ф. подає „Шісьпляц".

Перегачів (М. Ф.) Кицилі́та (М. Ф. подає Кицилєта) — яр над сушицьким потоком, поле на північ від села (трохи лісу), а зараз коло неї „Ле́сьів по́тік“, або—як кажуть інші — „ли́сячі я́ми“,[1]) що відділюють Кобивку від Кициліти, далі направо поле „Дыли́“. На північ від села є гора й поле Ри́кова, названа по думці селян від того, що там були колись олені; в часі тічні сходилися самці й самиці в ці місця.[2]) Від цієї гори називається село Сушиця Рикова.

Від Рикової виходимо на гору, що має назву Куньдьіська, що часто звучить в устах селян як Куньдзыська. Це найвища гора в Сушиці Р. На ній находиться ліс перемиського українського єпископства, з другого боку гори є село Воля Коблянська. На краю лісу є воєнний цвинтар, де поховані в 5 великих могилах австрійські й російські жовніри, що полягли тут у завзятих боях у вересні й жовтні 1914 р. З гори видно багато сіл, що тягнуться в бік Самбора, а далі й сам Самбір.

Іванків — це ліс, а вище нього „Драбів верх“, ґора й ліс і поле; на його вершку росте дуже висока смерека. Назви цієї люди не пояснюють. Це слово крім звичайних значінь (ледацюга, лайдак, узброєний служник) творить ще назву рослини Viola arenaria, цебто фіялки піскової,[3]) а відомо, що багато назов місцевих мають рослинне походження, як про це згадаю пізніше. — Жо́рновец — це зруб і частина лісу під Осиківцем, а дехто просто каже „ліс коло

---

[1]) Подібна назва: Лисі Ями — присілок Любачева. -Шематизм гр. кат. духовенства злучених епархій перемиської, самбірської і сяніцької на рік Божий 1936. Перемишль 1936, стр. 69.

[2]) Слова цього нема у Словарі Грінченка. Але автори польських словників знають його й подібно пояснюють, н. пр. І. Карлович. (Słownik gwar polskich, Kraków 1907, tom V. стр. 79. пояснює слово rykowisko: miejsce schadzki łosi i klęp w czasie popędu płciowego, а М. С. Б. Лінде. (Słownik języka polskiego, tom V. Lwów 1859. подає: rykowisko—pobieganie się jelenie. Подібно пояснив це інж. М. Фляк: Рикова від риковиська, цебто місця, де олені герці виправляють. „Діло“ (ч. 235. з 18. X. 1936.) вживає слова „риковисько“ в значінні „лови на оленів“. Тільки Є. Желехівський (цит. тв. s. v.) подає трохи інше значіння: риковище— місце, де збігається худоба й рикає (ричить). У нас є подібні назви сіл: Риків у Тухольщині й Поморянщині (Шематизм Львівської Архієпархії на р. 1932 33. стр. 132, 171.)

[3]) Є. Желеховський і С. Недїльский: Малоруско - німецкий словар (s. v.).

зрубу". Люди кажуть, що вночі тут часом щось заводить (ридає). Оле́шково[1]) - поляна в лісі на Плоскім. Фетьчиха це „полянка в лісі межи границев лужецков (село Лужок Горішній) а сушицков", а дехто каже просто „лісова лука". Назва походить безсумнівно від слова Федьчиха=жінка Федька, а селяни оповідають, що там колись мали поховати якусь повішену Федьчиху. На цій поляні росте трава з усякими квітками. Ліс під Фетьчихою „Ле́нії", бо там є прості, неначе лінія, алеї. У Желехівського „лєнія" означає певне місце для ловів на звірів (Wildbahn.) Ліс безпосередньо від Дністра „Чорний", а кажуть теж „Під Чорним" і пояснюють, що це ліс від води (ріки). А знову „За Чорним" це ліс від Шиї до Щовба. Шия — ліс між Омісьним і „За Чорним". Церковний ліс називають „ксєндзів ліс". Далі є багно, а ліс коло багна Щовб. Там, де зачинається старий ліс, кажуть люди „Під Кінашів", або „Під Кінашовом". Ліс коло зрубу — Малий Мо́дриш. Це має бути в Сушиці Р. нова назва, бо щойно 20 літ тому засадили там модриші.[2]) Інж. М. Фляк подає на своєму пляні назву „Модриш" без прикметника і зазначує, що село мало за Австрії як герб на давній печатці 3 модриші. Слово „модриш" рідке й цікаве, незаписане досі у наших словниках, н. пр. у Грінченка є тільки модрина, модрень, записані І. Верхратським на Закарпатті, у Желехівського є модринець. Українська інтеліґенція вживає слова „модерев" із польського modrzew. Одначе слово „модриш" старе, бо вживається в назвах місцевин, н. пр. біля Дрогобича є село Модрич. [3])

Ліс коло „Франції" називають „біла глина" (пор. поля „за білов глинов"). Ліс над Францією — Іванків, а за „шісьтпляцом" „попіські доли́ни", бо колись належав він до місцевої парохії. Назва „попіські" це попівські згідно з ориґінальною прикметою сушицької говірки й узагалі бойківського говору, а саме випадом „в" перед наростком-ський, як це бачимо в словах: бусьіський - бусівський (від села Бусовисько), Петріський (прізвище), жидьіський = жидівський, Кундьіська=Кундівська, а навіть ґазьдьіський=ґаздівський. [4])

[1]) Подібні назви: село Олешків у Снятинщині, Олешичі в Любачівщині.

[2]) Подав І. Петрівський.

[3]) Шематизм перемиської епархії на рік 1936. стр. 32.

[4]) Ю. Кміт: Словник бойківського говору стр. 53. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935 р.

Коло „попіських долин“, є „Червоне багно“ — ліс і о-собливе багно, де є червона глина, а вода в ньому неначе буриться, кипить (мабуть мінеральна). Це називають теж „ропаниця“. Ліс під Кичерою (другою, а на проти „резиденції“, цебто плебанії) називається „Підлужецьке“ (під селом Лужком Горішнім).

Між Щовбом і Платками є ліс і гора Верх. Просто Созанських, за Кичерою (першою), є ліс Вільшини,[1]) далі Плóский, а за цим лісом „кавалки ліса і пасвúско (пасовисько) Долинкú“,[2]) за ними поле Платкú.

На право від горішнього бігу потічка Сушичок є гора „Дьілóк (висока на 519 м.), а на ліво від Ділка лівобіч є гора Верх. Верх — називається теж ліс і гора між Щовбом і Платками. Вище поля „Новина“ є Підкобúвка, трохи лісу, а більше поля. Гору без назви зазначує інж. М. Фляк у двох місцях, а саме біля Перекопів і Цуфринового багна. Напроти „валу“ (М. Ф. подає „вав“) біля цвинтаря називається горбок „Цигáни“. „Під Дуньовим“,[3]) де колись мешкав Циган Дуньо („Рінь“ по другому боці), є також горбочок.

5. НАЗВИ ПІЛЬ.

Дýднавка між Макортетом і Підкобивкою, Вал або Вав, а радше Вау від цвинтара аж до Дністра, за Вауом Чертьíж; як іти до села Завадки, Рінь — долина й поле над Дністром. Кицúліта — на північ від села, нижче від нього на південь поле, назване „Долини“. На північний схід від Сеньови є „лýки“ — назва поля. Ручник — поля між Францією і Сеньовою, на півн.-схід від села. Чертьіж поле при потоці Сушички, як іти до міста, дехто під назвою „Сушички“ розуміє „потік і каміння й поле по боках“. Чертьіж на захід, а на південний схід Верх, поле й гора. У Грінченка (Словарь... s.v.) „чертіж“ означає суслика, у Жидачівщині ма-

---

[1]) Назви місцевин від дерев, або рослин, що в них росли, або ростуть, часто приходять, н. пр. на Гуцульщині подібна назва поля Вільшниці (А. Онищук: op. cit. стр. 144), у Волосатому назва луки Вільшина. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935. р., стр. 2.

[2]) Назва поля Долинка на Гуцульщині. А. Онищук: op. cit. стр. 145.

[3]) Пор. село Дунів у заліщицькому повіті. Шематизм всего клира греко-католицької Епархії Станиславівської на рік Божий 1935. Станиславів 1935., стр. 75.

ємо село з такою самою назвою. [1]) Платкй — простір між Францією і шісьтпляцом, там трохи лісу, а більше поля. Дехто означує, що це „поле просто Франциї“. Про цю назву говорю далі, тут тільки завважу те, що на Бойківщині вона часто виступає, н. пр. у Волосатому Платко це прізвище селян. [2]) Кйчера — поле священика (ерекціональне) за потоком. Слово це значить у гуцулів гору, покриту лісом (Грінченко: Словарь s. v.), воно вживається загально в гірських околицях, н. пр. у Сушиці Р. частина Лужецької гори називається Кйчера, [3]) у Волосатому лука теж має назву Кйчьира. [4]) „Ксєндзові баго́ньцьі[5]) — церковні луки за Кобивкою від сторони села Созань, а „багоньцьі“ без прикметика це поля від Созані, на північ від села. „За білов глинов“ — поля за Францією, а далі поле „На Лазу́“. Цю назву подав сел. І Петрівський, інж. Фляк не зазначив її на пляні. Слова „лаз“ у Сушиці не вживається, а в українській мові має воно такі значіння: 1) місце в лісі, куди приходять (лазять) звірі, 2) полянка, 3) полеві наділи після вирубання лісу. [6]) Слово це часто вживане в топономастичній лексиці, н. пр. в Ярославщині село Лази, [7]) у Волосатому лука й поле мають назви: Лаз, Лази, [8]) на Гуцульщині утворено від цього слова назви піль, а саме: Лазок, За облазом. [9]) Новина́ — поле за Ділами й Кобивкою, від Рикової на захід. Назва ця означає поле, вперве зоране, де були ліси, що їх викорчувано.

Зава́лине або Зава́лини (інж. Фляк) —поле під Нивурдами (гл. нижче).

Чйрів — горб і поле.

Під грушйма — поле в околиці Кобивки, але ця назва не є загально відома й поширена.

Обочі́ — коло громадського лісу зараз за „Циганами“

---

[1]) Шематизм Львівської Архіепархії на р. 1932/33, стр. 54.
[2]) Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 3.
[3]) Подав сел. І. Петрівський.
[4]) Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 2.
[5]) У Волосатому лука називається Ксьендзьів Кут. Тамже.
[6]) Б. Грінченко: Словарь української мови. Том II. Київ 1908. s. v.
[7]) Шематизм гр. кат. перемиської епархії на 1936. рік., стр. 128.
[8]) Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 2.
[9]) А. Онищук: цит. тв. стр., 145.

— поле, горб стрімкий, деберка („бо є обіч“) на південь. [1])

Н и в у́ р д и — луки за Сеньовою за лісом, лівобіч від Завалин.

З а д и́ — луки між горою Ділком і „багонцями“. Таку саму назву має поле в Волосатому [2]) й присілок зади в Самбірщині.[3])

На право від ріки (Дністра) й цвинтаря там, де колись жили чи „стояли“ (scil. табором) цигани, є поле „Ц и́ г а н“ або „Ц и г а н и“. Ззаду, за громадським лісом є поле, „О м і с ь н и й“, далі до гори з полудня поле „П і д п о́ г а р і в“, а друга його назва, що її подав автор ситуаційного пляну інж. М. Фляк, „П і д П о г а р о м“.

Трохи вище є поле „Платки“, про яке я вже згадував, далі на горі лука „П і д в е р х о м“, а на горі є поле „К у́ т и“. Напроти священика (попівства або резиденції) є гора й поле „К и́ ч е р а“, що тягнеться аж по Созанських (хати господаря, сусіда І. Петрівського, „лісного“).

На право від згаданих уже „Ксендзових Багонців“ є поле „П і д п о л ь і н к а́ м и“. Часто стрічаємо подібні назви сіл, н. пр. Полянки в косівськім повіті (Шемат. станисл. епархії стр. 91, 97.) і Поляна, Поляниця, Полянка в Львівській Архіепархії (Шематизм, стр. 183, 9.). Нижче поля „Під польінками“ (гл. плян села) є П і д к о б и́ в к а, трохи ліса, а більше поля. На полі „Під польінками“ є багно „Ропаниця“ і так називаються теж багна в інших місцях (І. Петрівський). [4])

Нижче Кобивки є поле „Дыли“, [5]) далі Ч и́ р і в, теж поле, за Чи́рівом (так відміняють селяни) гора Рикова. Лівобіч Чиріва є поле Ч и р е́ н и н а, за нею „З а́ л о м и“, поле й трохи лісу, а назву пояснюють люди „бо нерівне місце“, далі „З а в а л и н и“, трохи поля й лук і лісу. Слово „завалина“ значить: місце, де провалилася земля. [6]) Під горою й лісом

[1]) Подібно називається поле на Гуцульщині „Обіч“. А. Онищук: op. cit. стр. 145.

[2]) о. Ю. Кміт: Ще про Волосатий. Літопис Бойківшини ч. 6. 1935., ст.2.

[3]) Шематизм гр. кат. духовенства злуч. епарх. перемиської... ст. 65.

[4]) Слово „ропаниця“ пояснили мені селяни так: „то чирво́на вода̀, соле́на на Жорнівци“.

[5]) о. Юрій Кміт; Словник бойківського говору ч. V. стр. 74 у Літопису Бойківщини ч. 7. Самбір 1936.

[6]) Подібна назва „За Ділом“ в Дрогобиччині. Гл. Шематизм гр. кат. духов. злучених епархій перемиської, самб. і сяніцької на рік Божий 1936., стр. 33.

Сеньова є поле, що називається „Під Се́ньовов“. Лівобіч Сеньови біля Іванкова є поле „За мо́чьиром“, назване від мочаруватих місць.

Між Брідками (потік) а Перекопами є поле, що зветься „Сенькові долини“ [1]) (дехто каже Сешькові долини), [2]) а частина їх, що прилягає безпосередньо до Брідків, це „Відзимково“.

6. ВИСНОВКИ.

Висновки мої дуже загальні, скромні й короткі. Я не спокушувався на те, щоб скрізь давати пояснення з історично-культурного, чи мовного боку, бо до цього треба довгих і глибоких дослідів, до цього потрібні теж підготовні праці з ділянки топономастики, яких у нас майже нема, вкінці потрібні теж для порівнання топографічні матеріяли з сусідніх сіл і околиць, або й цілої території Бойківщини.

Насамперед вражає нас велике багатство назов, як свідчить про те скількість, що її тут подаю, а саме 73 на ситуац. пляні, а 88 списаних у мене. Найбільше назов лісів, далі піль і гір. Часто одна назва означає гору й ліс, або ліс і поле. Ця обставина вказує на великі колись простори лісів у наших Карпатах, бо якщо поле має цю саму назву, що ліс, то це знак, що ліс викорчувано, а його назва перейшла на поле. З лісами звязане походження таких назов: „Під погаром“ (погар=місце, що на ньому вилалено ліс, Грінченко [3]) s. v.), новина, лаз (На лазу), заломи (У Грінченка op. cit. s. v. це місця, де лежать зломані бурею дерева), [4]) Чертіж (у Желехівського op. cit. s. v. значить поле з викорчуваного лісу), [5])

---

[1]) Пор. назва села Сенькова Воля на Лемківщині [Шемат. перем. 1936., стр. 129.] й с. Сеньків у Бучаччині [Шем. станисл. епарх. стр. 165.]

[2]) Пор. назва села Синьковичі в повіті Рава Руська [Шемат. перем. епархії стр. 89.] й Синьків у Радехівщині.

[3]) На Гуцульщині це саме значіння; погар - зруб і тому назва поля (де був ліс) Погарчина. А. Онищук op. cit. стр. 146. — Погар, два села в Скільщині, Шематизм гр. кат. духовенства Львівської Архієпархії на рік 1932/33, стр. 148, 173. Порів. також назву села Погариско в повіті Рава Руська (Шематизм перем. епархії стр. 91.

[4]) На Гуцульщині є назва Залімчина - зруб. — А. Онищук; op. cit. стр. 145. Те саме в о. Ю. Кміта op. cit. Літопис Бойківщини ч. 8. з 1936. стр. 80.

[5]) Подібне пояснення дає о. Ю. Кміт; поле з пеньками, зруб. Ibidem ч. 4. з 1934. р., стр. 28.

Кичера, Вільшини, Осиковець (= осикова гора, або вершок, покритий осиками), Модриш. Взагалі, лісові назви місцевин дуже поширені є у нас і в інших народів і є відгомоном давніх часів, коли росли в нас дерева, чи рослини, що потім перевелись, як нпр. Тисова, Винна Гора в Перемишлі, Модрич і і. Із лісовою звіриною, чи звіриною взагалі звязані осьці назви: Рикова (від оленів), лисячі ями, Пергачів (пергач = лилик), сюди можна зачислити й Куньдыську (може від „кундис").

Розмірно багато назов походить від особових імен, бо взагалі в топономастиці особові назви переважають, займаючи майже $^2/_3$ всіх топономастичних слів. Особові назви є всякі, але дуже поширені, це власницькі, або посесивні назви, що означають власність, або приналежність, [1]) і до таких належать майже всі сушицькі назви, н. пр. Іванків, розум. ліс Іванка, Сеньова [2]) (гора), Цуфриново багно, Олешково (Олешко-здрібніле ймення від Олексій — гл. Грінченко: op. cit. том IV. стр. 557.), Фетьчиха (Федір, Федь), Лесів потік (Лесь, Олесь, Олександер), Кінашів (Кінаш зам. Конаш = Конін, Конон, пор. Конашевич-Сагайдачний, що походив із Самбірщини). Від назов осіб, що мешкали в даному місці, або від імен чи їх назов станових походять назви: Цигани, ксендзів ліс, ксендзові багонці, попіські долини, Дунів від назви Цигана Дуня. Від вигляду й подібности поодиноких місць, чи просторів до деяких предметів, походять назви: Макортет, Шия, Щов (стрімкий шпиль гори, гл. Грінченко op. cit. s. v.), Жорновец (округлий, неначе жорновий камінь). Назви скромні й прості, що пішли від природного положення й вигляду даних місць, — я назвав би їх теренові — це такі: Верх, Долинки, Брідки, Діл (= пасмо гір), Ділок = Діл, розмежування вод, [3]) Обочі, Багонці, Гора, Вал, Кути, Плоский, Зади, Перекопи, (менші й більші яри), Ровень = рівнина на Лемківщині, [4]) Ленії, Завалини. Від матеріялу й почви та її краски походять назви:

---

[1]) Aleksander Brückner: Słownik Etymologiczny języka polskiego, Kraków-Warszawa, стр. 357.

[2]) Від імення селянина, що жив колись у Франції — подав інж. М. Фляк.

[3]) о. Ю. Кміт; op. cit. Літопис Бойківщини ч. 7. з 1936., стр. 61.

[4]) Подібні назви піль у с. Зеленій; Рівні, Ровенька. А. Онищук; op. cit. стр. 146. У Волосатому Ровінь — поле й лука. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935 р., стр. 2.

Кремінь, Рінь, За мочьиром, За білов глинов, Червоне багно, Під Чорним. Топономастичні назви від красок доволі часто вживані в різних околицях, н. пр. назви сіл Зелена, Біла, Чорна, Жовтанці, Червона Воля, Синява й і. [1]) Образові назви: Ручник, Платки, [2]) Наміт. Чужинецькі назви: шістьпляц. Дуже цікаві й важкі до вияснення назви: Чирів, Чиренина, Нивурди, Кіциліта, Омісьний, Дуднавка, Відзимково, Кундіська. Не хочу тут ані бавитися в здогади, ані насильно підтягати ці назви під слова, що подібно звучать, але без сумніву деякі з них дуже вказують на чужинне походження, як Кіциліта Нивурди. Що торкається останньої назви, то на Гуцульщині є подібне слово Леворда (назва полонини), [3]) що походить від назви рослини Polygascuni - Bistorta — левурда. [4]) Якщо прийняти, що народ і в чужих і в рідних словах міняє л-н, то й тут із Ливурди могло повстати Нивурди тим більш, що рослинні назви місцевин наша мова дуже любить. Там буда полонина, де випасали вівці, а на полонинах ростуть усякі квітки. Можливе теж, що Дуднавка має щось спільне із словом дудівник = праліска сон (квітка Anemone Pulsatilla). [5]) Деякі з вичислених назов можуть вязатися з поодинокими подіями, чи переказами, що є нераз далеким відгомоном справжніх подій, а також із особами, що в них виступали. Так н. пр. назву „Драбів верх“ можна злучувати, дивлячись на слово „драб“, з народнім переказом про Фетьчиху й Наміт тим більш, що топографічно вони дуже близькі. Відзимково має походити від назвиська господаря Відзимка. [6])

---

[1]) На Гуцульщині: Зелениця, Черник. А. Онищук; op. cit. ст. 145 - 146.

[2]) Ця назва походить від слова плат поля — кусник, частина. Ще тепер кажуть у Сушиці Р. перший, другий платок поля. У Грінченка (Словаръ s. v.) є ще два значіння цього слова, а саме; верства і латка, оба з галицьких гірських околиць. Це друге значіння „латка“ теж уживається в Сушиці. н. пр. корова з чорними платками. На значіння цього слова в Сушиці звернув мені увагу інж. М. Фляк.

[3]) А. Онищук; op. cit. стр. 145.

[4]) Є. Желеховский; Словар.... том. I. s. v. Микола Мельник; Українська номенклятура висших ростин. У Львові, 1922. стр. 214.

[5]) о. Ю. Кміт: op. cit. Літопис Бойківщини ч. 7. з 1936. стр. 67. Інж. М. Фляк виводить назву від слова „дудніти“, бо там є підземні яри, від чого земля дуднить.

[6]) Подав інж. М. Фляк.

З морфологічного й лексикального боку цікаві т. зв. прийменникові топографічні назви, я назвав би їх „ситуаційні“, що їх так дуже любить простолюддя, бо вони легкі й прості, як н. пр. Під погаром, За мочиром, Під Сеньовов, Під полінками, За Плоским, За Чорним, Під Чорним, або вже не прислівникові вислови, тільки іменники з прийменником як приставкою: Підкобивка, Відзимково.

При цій нагоді треба сказати, що прийменникова топономастика дуже в нас поширена і скрізь уживана, н. пр. на Гуцульщині (село Зелена) маємо такі прийменникові назви місцевин: Зарічєнка, Забродок, За облазом, Підсмеречок. [1])

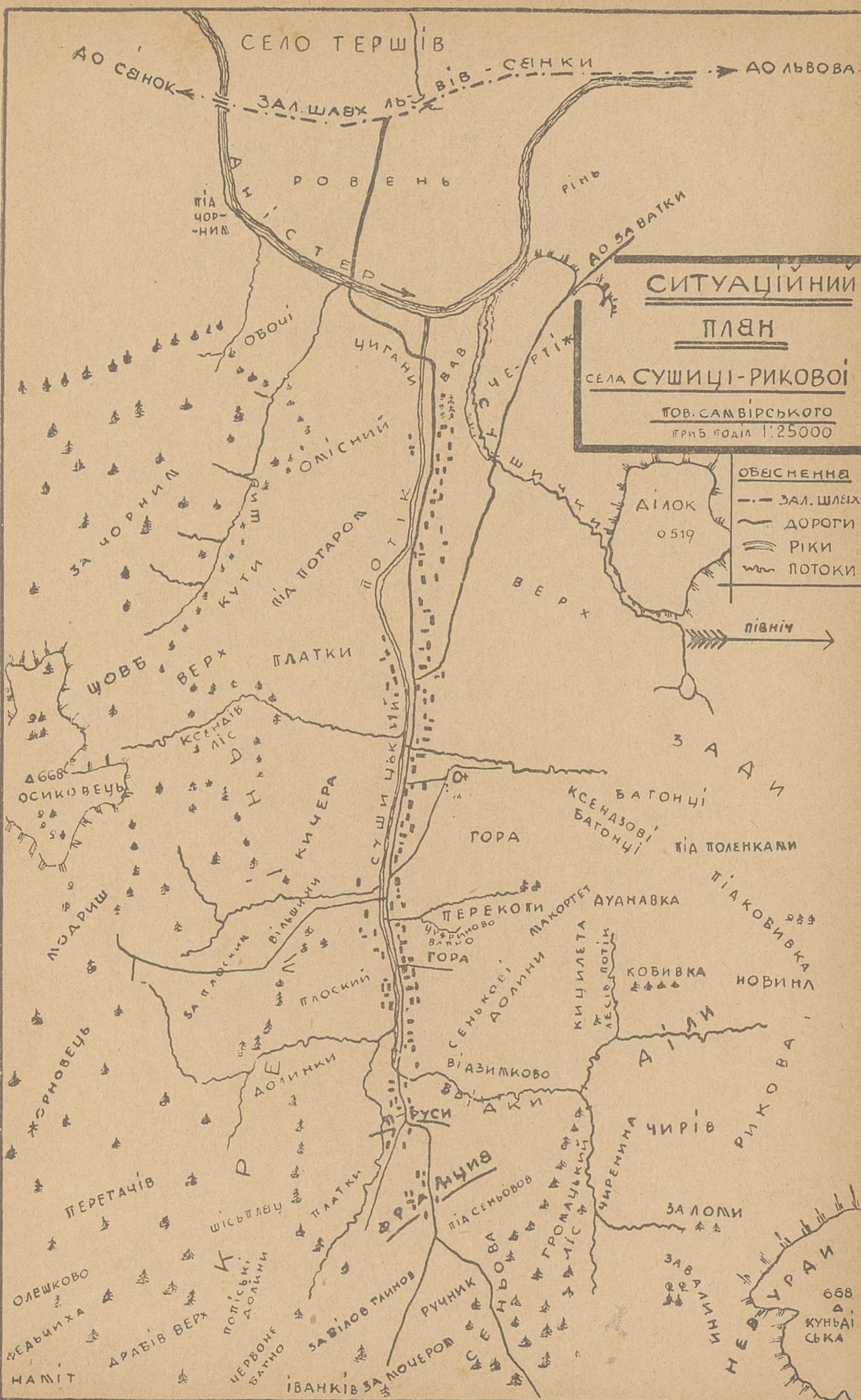
Цікаві теж відприкметникові назви з закінченням іменників середнього роду — о, замість закінчення прикметникового — е: Олешково, Відзимково, а навіть у прикметниковій топографічній назві: Цуфриново багно. Подібно створених назов місцевин є в нас багато, н. пр. Ляцко, Берестово, Глинсько, Головсько. Це старі назви, бо пізніше середній рід поступився в користь чоловічого роду: н. пр. Луцьке перейшло на Луцьк, як у польській мові Gdańsk повстало із Gdańsko. [2])

Бачимо теж у топономастиці Сушиці Рикової спроби, заступити давні, поетичні назви звичайними, прозовими, практично-описовими, н. пр. замість назви Фетьчиха кажуть „лісова лука“. Це безумовно витвір молодшого покоління, що забуває гарну старовину з її чарівними леґендами, переказами й поетичними назвами.

---

[1]) А. Онищук; op. cit. стр. 145-146.

[2]) A. Brückner; op. cit. стр. 358.

СИТУАЦІЙНИЙ ПЛАН
села СУШИЦІ-РИКОВОЇ
ПОВ. САМБІРСЬКОГО
ПРИБ. ПОДІЛ 1:25000
ОБЯСНЕННЯ
ЗАЛ. ШЛЯХ
ДОРОГИ
РІКИ
ПОТОКИ
ПІВНІЧ
СЕЛО ТЕРШІВ
ДО СЯНОК
ДО ЛЬВОВА
ЗАЛ. ШЛЯХ ЛЬВІВ - СЯНКИ
ДНІСТЕР
РОВЕНЬ
РІНЬ
ДО ЗАВАТКИ
ПІД ЧОРНИМ
ДІЛОК
0 519
ВЕРХ
ЗА ЧОРНИЙ
ЩОВБ
ВЕРХ
КУТИ
ПІД ПОТАРОМ
ПЛАТКИ
КСЕНДІВ ЛІС
КИЧЕРА
СУШИЦЬКИЙ ПОТІК
ГОРА
БАГОНЦІ
КСЕНДЗОВІ БАГОНЦІ
ПІД ПОЛЕНКАМИ
ОСИКОВЕЦЬ
668
ДУНАВКА
ПЕРЕКОПИ
ГОРА
ЖОРНОВЕЦЬ
ПЛОСКИЙ
КОБИВКА
НОВИНА
ДОЛИНКИ
ВІД ЗИМКОВО
РУСИ
ЧИРІВ
ПЕРЕТАЧІВ
ПЛАТКИ
ПІД СЕНЬОВОВ
ЗАЛОМИ
ОЛЕШКОВО
РУЧНИК
ЗАВІЛОВ ТАЛИНОВ
668
КУНЬДІСЬКА
ДРАБІВ ВЕРХ
ЧЕРВОНЕ БАГНО
НАМІТ
ІВАНКІВ ЗА МОЧЕРОВ

Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК.

З археології Бойківщини.

VIII. виказ памяток, від січня 1936 до січня 1937 р.

ПОВ. ДРОГОБИЧ.

Лішня. Довкола мурованої церкви вали у виді чотирокутника. Найгарніше збережені від заходу. Добре захований насип під бастіон. Після переказу мала тут бути церква.

Лужок дол. Кремінний серп.

Орява. Камінний топір.

Попелі. Від ясеницької території у двірському лісі, званім „Манастирець" вали, що обіймають простір біля 100 m². Вони 2 m. високі, рови на 2 m. глибокі. Тут знаходять гарні кахлі. Недалеко Ясениці, на обшарі ясеницького ліса, поле, віддалене 1 km. від Манастирця, називається „Заполя".

ПОВ. САМБІР.

Білич дол. Камінний топір.

Котованя: 1). 10 кремінних сокирок, 2). 144 кремінних скробачів, 3). 8 кремінних сверликів, 4). 10 кремінних товчків, 5). 2 кремінні ядрища, 6). 1 кремінна стрілка, 7). 1 кремінне долото, 8). 1 кремінне вістря на спис, 9). 1 обсідіянове ядрище, 10). 9 обсідіянових скробачів. Княжа доба: 1). 2 намістини, 2). 2 пряслички, 3). на горі М. Микалівського найдено багато черепків з княжої доби.

Ступниця: Неоліт: 1). 3 кремінні сокирки, 2). 15 кремінних скробачів, 3). 1 кремінна стрілка, 4). 2 кремінні сверлики, 5). 1 кремінний серп, 6). 1 камінний топір. Княжа доба: 1). залізні обручі до деревяної посудини, 2), 2 залізні остроги, 3). 4 залізні ножики, 4). 8 залізних цвяхів, 5). 2 залізні стрілки, 6). 5 прясличок.

Угерці зап. У лісі, званім „Чаплиці" 3 дуже добре збережені могили: 1). 1·5 m. висока 19 m. широка. 2). 3 m. висока, 25 m. широка, 3). 2 m. висока, 22 m. широка.

Хирів. Камінний топір.

VI.

ОДЯГ.

Ще сьогодні носять жукотинські ґазди й ґаздині здебільш одяг свойого виробу. По світовій війні до села повернуло дещо людей з Америки. Вони привезли зі собою міську одежу; можна було стрінути у ґаздів різні одяги, як скіряні куртки, „райтки“, ґумові плащі, міські капелюхи. Однак скоро жукотинці визбувалися чужих одягів і в короткому часі вернули до народньої ноші. В послідніх часах втискається до села міська тандита, яка псує красу та стиль ноші. Більшість держиться своєї ноші, хоч би зогляду на тяжкі матеріяльні обставини.

Волосся й заріст. Старші ґазди носять здебільш довге волосся, що сягає ззаду до обшивки сорочки. Зпереду носять гривку. Щоби волосся краще зачесати, смарують його під неділю маслом. Хлопці стрижуть волосся коротко, чешуть здебільш на один бік або догори. Вуса пристригають коротко над горішньою губою. Бороду голять.

Жінки носять довге волосся. Роблять проділ через середину голови. Зпереду над чолом гривки не носять, тільки по боках над ухами, т. зв. „мýхи“, дещо підстрижене волосся. Дівчата заплітають коси, або збирають із заду в узол „кýца курка“. До кінця плетуть одну косу, на кінець коси вплітають єтяжку, т. зв. „сукнó до кіски“. Коси спускають на верх одягу. Замужні жінки „повязýються“, т. є. обмотують волосся довкола „кúчки“, а на верх накладають чепець.

Мужеська й жіноча одежа є однакова на робочий та святочний день. Святочна одежа є нова, не знищена. Маємо деякі різниці в зимовій, у літній і весільній одежі.

Самі ґаздині шиють сорочки, штани, запаски, каптани, кацабайки й т. п. Сільський кравець шиє лейбики, (розтинані лейбики, довгі лейбики, курті лейбики). Кожухи шиють кушнірі. Крисані роблять самі. Давніше носили фільцові капелюхи з коліровим шнурком, т. зв. „галамуцькі капелюхи“ (Olmützer Hut). Ходаки шиють також самі.

Шиють голками „іглами“ та нитками (стор. 46).

Жукотинський ґазда — Павло Зинич з жінкою й дитятем.

1. „шйти“ — звичайна шва.
2. „вишивати“ — вишивають хрестиками.
3. „обкидати“ — край матеріялу обшивати ниткою.
4. „прошивати“ — два окремі кусні матеріялу зшивати зі собою.

5. „руби́ти“ — матеріял зачинати й обшивати.

6. „подвійно руби́ти“ — так як поперед, крім цього ще одна шва попри рубець.

7. „мережи́ти“ — робити мережку.

8. „пішвити“ — край матеріялу підгинати й обшивати.

9. „зшивати“ — два кусні матеріялу зі собою зшивати.

10. „приставляти“ — „пристав рукав до стану“.

11. „збирати“ — збирати бришки, рукави й т. д. — робити фалди

Подерті одяги латають, — полотняні полотном, суконні сукном. Лату „прилатують“ з відповідно витятого кусня матеріялу й „запішвують“ „вирізками“.

„С о р о́ ч к и“. Старі зужиті сорочки називають „рянда“. Крій мужеських та жіночих сорочок основно однаковий, лише мужеські сорочки довгі, сягають до колін, жіночі сорочки короткі, сягають дещо нижче бедер. Роблять із власного полотна, тонкого (стор. 44). Вчасі шиття, сорочка ще без рукавів і обшивки, називається „ста́н“. Задня часть стану — це „пле́чі“, передня часть з розпором зпереду — це „пазу́ха“, часть сорочки понижче пазухи — це подолок“. Ковнір сорочки зовуть „о́бшивка“, закінчення рукавів „міха́лки“.

На мужеських сорочках вишивок мало. Вишивають чорною ниткою (стор. 47), або чорною вовняною ниткою. Се тільки „перешивання“ на обшивці та „вуставках“ рукавів, також „перешивання“ міхалків. Пазуха й діл сорочки мають рубець.

Жіночі сорочки мають вишивки на обшивці, такі як і у мущин, т. є перешивання, також чорною ниткою. Кромі цього на шию вбирають „пацьорки“ й ними закривають обшивку. Гарніші є вишивки на раменах, давніше вишивані головно чорними нитками, тепер і ко́ліровими. Переважає краска червона й темно—синя. Мотиви досить примітивні; ломана лінія, мотив звізди́ й т. п. Загально це мотиви геометричні, — цвітових і звірячих не шиють. Вправді більше скомбіновані геометричні мотиви називають „вели́ка ру́жя“ або „дрібна ру́жя“, однак це навіть не нагадує цвітових мотивів. Міхалки вишивають у більше прості взори. Зібрання на міхалках називають „бри́шки“. Це дрібненькі збирки“, які зшивають так разом, що цілість дає взір. Обшивка, це ковнір досить ма-

лий, виложений. На переді обшивки є дві дірки на „шпінку“ (спинку). Пазуха не має дірок на спинки, ані ґузиків. Взимі вбирають 2—3 сорочок одночасно.

„Портки“ роблять з тонкого полотна, з товстини або з чиноватого полотна. Розпір є по правій стороні. У пасі стягають їх шнурком, закінченим ключкою на однім кінці, а на другім вузлами, які заходять у ключку. Ґузів є кілька, а ними можна реґулювати ширину штанів. Цей шнурок називають „гачник“. [1]) Зад штанів звуть „ґозічник“, отвір на переді, це „розпірка“, ногавиці зовуть „портки“. Портки є досить вузькі й сягають до кісток. Кишень нема. Долиною є портки рублені звичайним рубцем. Від нутрішньої сторони є зшивані й протяті. Так само й задом. Портки шиють ручно ниткою. Зимою вбирають 2—3 пар порток або „холошні“.

Тепер холошнів майже не носять; це рідка тепер поява. Холошні роблять з білого або чорного сукна, власної роботи. Так само шили їх як портки, вони були ширші, запинались на ґузик, мали випуст на заложення ременя в пасі, та кишені.

Давніше вживали широких „ременів“, — на 10—20 cm., тепер вживають ременів вузьких, зі залізною або бронзовою пряжкою. Перед війною вживали пряжки закарпатського походження, — тепер купують ремені в Турці. На верх штанів вбирають сорочки, які в поясі привязують ременем.

Перед війною, якщо ґазда вибирався в дорогу, хоч би до сусіднього села, все брав зі собою торбу. Були це шкіряні торби, які купували на Закарпаттю — часто з гарними витисканими прикрасами. По війні, тому що границя замкнена, торб не купують і вони виходять щораз більше з ужиття. Старі ґазди, що мають ще передвоєнні торби, беруть їх зі собою, молодіж вже цей звичай цілком закинула. Жінки носять „спідниці“. Спідниця є долом широка, горою зібрана в зморщки, сягає до половини підудя. Має розпорок спереду, на який накладають запаску. Передня, горішня часть, має грубе полотно, зване „фальш“; його закриває запаска. На долині має спідниця звичайний рубець, горою є обшивка, яка притримує „збиранки“. Обшивка є з грубого полотна. Спідниці роблять з „мальованки“, [2]) або з „обиванки“. Спідниці

[1]) Гринченко: Слов. укр. яз. — гачник, ка.
[2]) Желеховський: Слов. укр. нім. яз. Мальóванка = Bunt bemaltes Kleid.

з білого полотна, — а такі є в Жукотині тільки весільні — називають „фартух“.

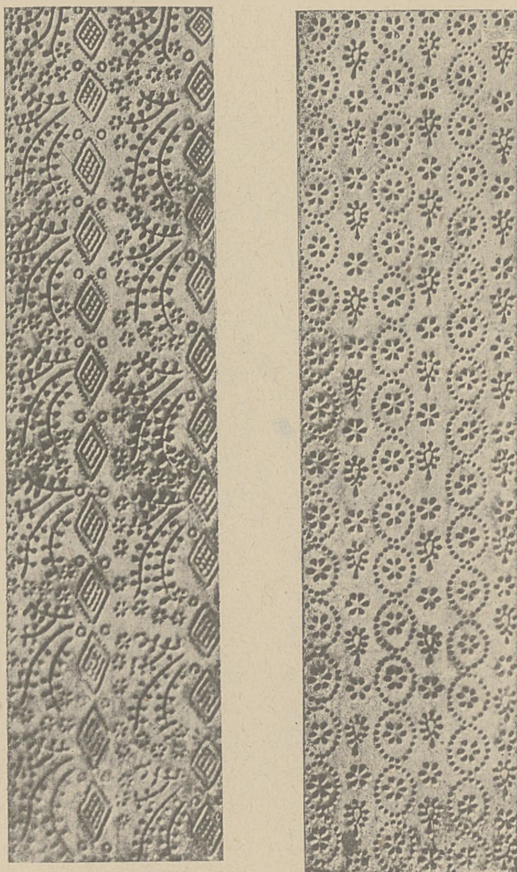

Ґаздиня з Жукотина з дитиною.

Мальованка, це тонке полотно, на якому вибивають взори чорною краскою. „Малюють“ жиди в Лімній, Літовищі та в Турці, з помічю деревяних штанц. Є в Лімній жид швець, що „бє“ мальованки; його дідо Аріє Гірш, та батько Венямин Гірш також тим займалися. [3]) Розрізняють слідуючі взори:

[3]) Заподане на підставі інформації проф. Г. Мартинця.

Малюють „на ланцушки́“ (Табл. XIII. ч. 1, 2, 6), „на штруґаню“ (Табл. XIII. ч. 3), „на сороківці“ (Табл. XIII. ч. 4), „на колічканя“ (Табл. XIII. ч. 5, Табл. XV. ч. 3), „на основи“ (Табл. XIV. ч. 1), „на галузаня“ (Табл. XIV. ч. 2, 4), „на барвінканя“ (Табл. XIV. ч. 3), „на цвітки“ (Табл. XV. ч. 1), „на огниваня“ (Табл. XV. ч. 2).

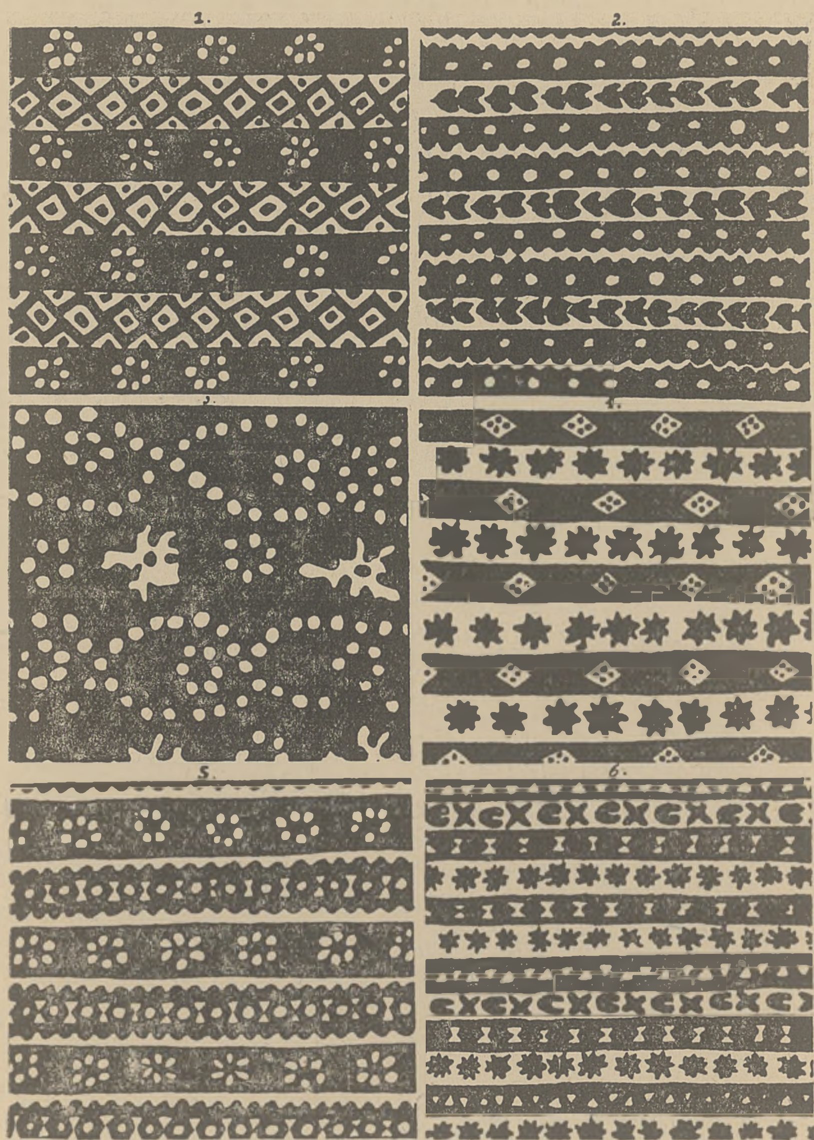

Деревяні штанци на мальованки. Муз. Бой.

Мальованок тепер щораз меньше. Стрічається ще у старших ґаздинь, молоді (дівчата) їх не носять, тільки обиванки. Тому то й майстри — малярі занимаються тим тільки принагідно, та кожний має ще крім цього інше звання. Обиванки купують у місті. Це тонке машинове полотно зі взорами. В Жукотині носять обиванки переважно темно-синьої краски.

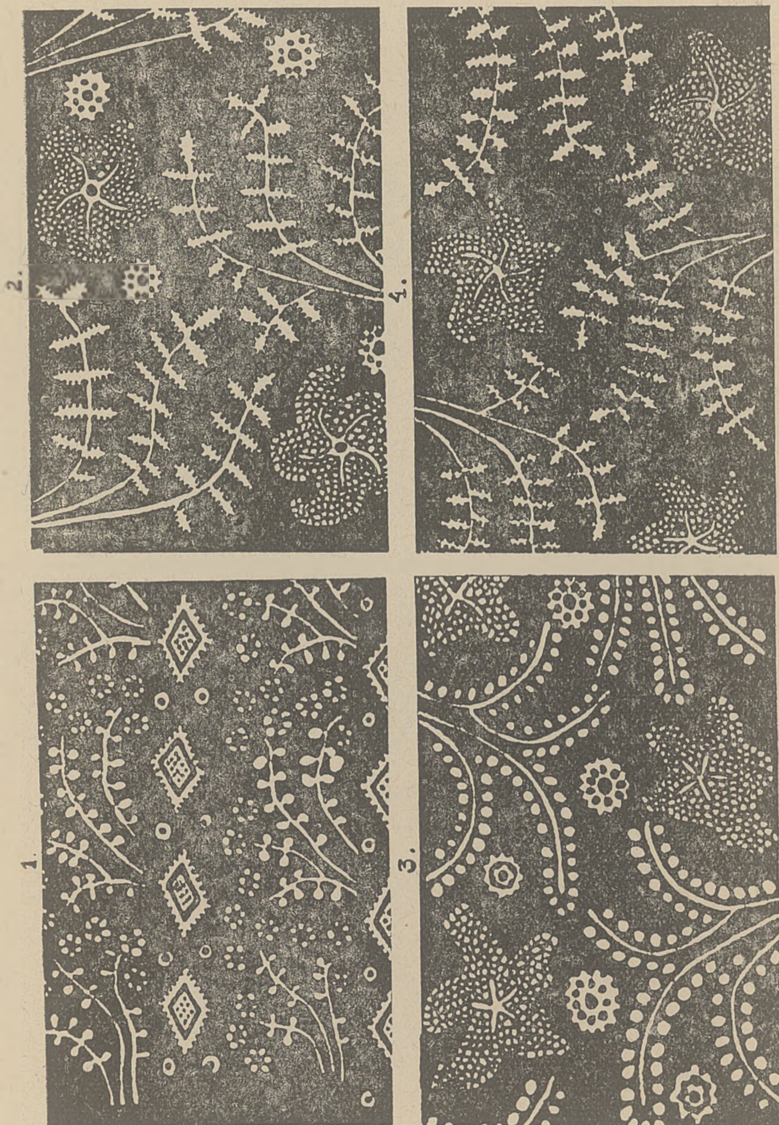
„З а п а с к а“ є зроблена з тонкого полотна й закриває перед спідниці. Складається з двох „полів“ (дві півки́),

ТАБЛ. XIII.

Мальованки, вживані в Жукотині.
1). 1. 2. 6, „на ланцушки“, 2). ч. 3, „на штруґаню“, 3). ч. 4, „на сороківці“, 4) ч. 5, „на колічканя“.

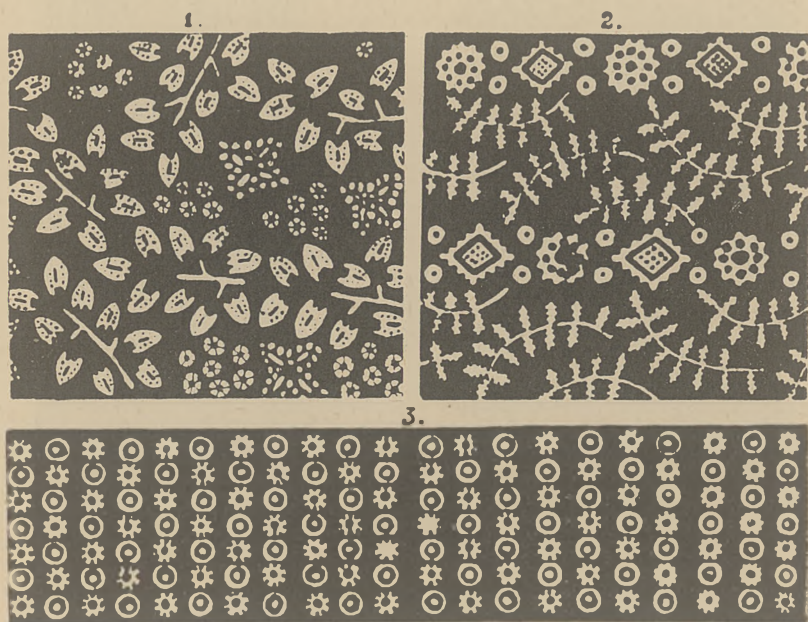
ТАБЛ. XIV.

Мальованки, вживані в Жукотині.
1) ч. 1 „на основи", 2) ч. 2, 4 „на галузаня" 3) ч. 3 „на барвінканя".

86

ТАБЛ. XV.

Мальованки, вживані в Жукотині.
1). ч. 1, „на цвітки“, 2) ч. 2, „на огниваня, 3). ч. 3, „на колічканя“.

зшитих посередині мережкою. Боки, — це край полотна, а діл є зарублений. Вгорі є обшивка з „фрибінками“, якими завязують запаску ззаду. Вони є зроблені з зібраного в кількоро полотна й зшитого. Під обшивкою є збирки. На запасці звичайно нема вишивок.

„Каптан“ [4]) це рід нагортки з тонкого або чиноватого полотна. Ззаду сягає нижче колін, зпереду є луковато витятий. Ззаду має від паса збирки. Рукави сягають до ліктя або долоні. Обшивка є звичайна, стояча. Каптан шиють чорними нитками. Носять тоді, коли на дворі холодно.

Уля Зинич з Жукотина в „каптані“.

Уля Зинич з Жукотина в „кацабаї“.

„Кацабая“ [5]) це рід блюзки, з тонкого полотна, що сягає по пас, з рукавами. Зпереду запинається на ґузики, або її опасують крайкою. Носять у холодній порі року.

[4]) Желеховський: Слов. укр.-нім. яз. Т. I. Ст. 337. Каптан — die Jacke.
[5]) Желеховський: Слов. укр.-нім. яз. Т. I. Ст. 338. Кацабайка.

П р а н н я б і л л я.

Брудне шмаття мочуть у теплім лузі, в цебрі. Луг роблять в цей спосіб, що над цебром розстелюють плахту, на яку насипають попіл. На це лиють гарячу воду, а до цебра стікає вже луг. Вимочене в лузі білля „жмякають“, т. є перуть на карбованім „прайнику“, або жмякають руками. Часом вживають мила. Милом натирають обшивки та міхалки. По вижмяканню викручують, та несуть на ріку. На ріці перуть прайником, поки білля не є чисте. Випране білля беруть до дому й „зваряють“ у цебрі. На дно цебра дають попіл, на це розпалені камені, та заливають гарячою водою. Білля розтріпують і кладуть до цебра. На верх сиплять попіл, гарячі камені й знову заливають гарячою водою, яка цілковито закриває білля. Так стоїть воно пів дня. Потому вижмякують, беруть на ріку, перуть прайником, викручують і сушать на плоті, а взимі розвішують під стріхою. Взимі на ріці прати дуже прикро. Беруть вчасі морозів горщок з теплою водою, щоби гріти руки.

„Л е й б и ч á“ [6]) роблять з домашнього сукна. Сягає до

Діти з Жукотина: хлопець в „лейбичі“.

---

[6]) М. Зубрицький: Верхня вовняна ноша укр. русь. народа в Галичині. Матеріяли до укр. русь. етнольоґії. Т. X. Львів 1908.

пояса, рукавів не має. Запинається зпереду. Лейбича є довкола обшите білим шнурком. Під шнурок підкладають пасок з червоного, купованого сукна. Зпереду приходить 4—5 зложених подвійно шнурків, які з одної сторони творять ключку, з другої вузол, на який запинається. Запинають також на гачки. Вдолині, по обох боках є по одній кишені, які обшивають білим шнурком.

„Короткий лейбик“ з рукавами роблять зі сукна домашньої роботи. Сягає дещо понижче пояса. Є обшитий білим шнурком, без підкладу червоного сукна, зпереду з ключками та вузлами до запинання. По боках дві кишені. Ковнір є закладаний, обшитий шнурком. Вживають переважно при праці.

„Довгий лейбик“ є з сукна домашньої роботи. Сягає понижче колін, скроєний до стану, з рукавами. Є обшитий білим шнурком з підкладом. Запинки зі шнурків, зложених удвоє, з підкладом. Ковнір є закладаний з обшивкою. Це святочний одяг.

„Жіночий лейбик розпинаний“ роблять із сукна домової роботи, без рукавів. Сягає вище колін. Ззаду від пояса по обох боках вдолину є розтятий. Розтяття звуться „прайники“. Лейбик має дві кишені. Ковніра не має. Всюди обшитий білим шнурком з підкладом червоного сукна. Зпереду запинаний, як всі лейбики на ключку, та вузли.

Взимі носять кожухи.

Киптáр або надýшник“ [7]) це кожуша в роді камізельки, без рукавів. Довкола обшитий з тої самої шкіри. Деякі з них є вишивані зпереду, переважно поміж кульками. Запинається на „кульки“ зі шкіри. Часом є кульки прикрашені коліровими нитками. Бувають з одною, теж з двома кишенями, або цілком без них.

Кожухи роблять кушнірі.

До села приходять кушнірі зі Старого — Самбора або з Хирова. Ґазда кличе кушніра до себе й дає йому невиправлені шкіри. Кушнірі приходять до села осінню, беруть від ґаздів замовлення й зараз мочать шкіри одну добу в цебрі. По вимоченню виймають з цебра, розтягають на столі, роблять розчин тіста з житньої та вівсяної муки на квасі з капусти. Цим тістом мажуть тонкою верствою зі сторони

[7]) Шухевич: Гуцульщина Т. І. ст. 121.

„лика“ шкіри Опісля складають шкіру кінцями до середини, вовною назовні. Так зложені шкіри вкладають до цебра або ґелетки, одну коло другої, та заливають квасом з капусти. По тижневі виймають шкіри та розвішують на жердках, щоби висохли Так сушать шкіри через кілька тижнів, а на той

Жукотинський ґазда Іван Петришак.

час майстер відходить до іншого села за роботою. По кількох тижнях вертає й з помічником викінчує роботу.

Висушені шкіри звогчує водою, головно тісто й лико, а шкіру „ключує“, зн. до ґраґара привязує шнур, а до нього прикріплює кінець шкіри. До „ключування“ має прилад, що зветься „ключ“ [8]). Це палиця, якої ручка є загнута так, що творить колесо й служить до придержування рукою. На другім кінці має стремена, закінчення, до придержування ногою. Збоку від ручки йде оправлене в дерево „залізко“, рід ножа. Кушнір закладає в стремено ногу, бере в праву руку ручку, а лівою притримує шкіру. Рухами руки й ноги вгору й долину зіскробує залізком лико. В цей спосіб „вигмáтує“ лико так, що від шкіри воно відстає. По виключованню закладає шкіру на рами й „шкафýє“ т. є здирає лико „шкáфою“ [9]). Це рід ножа з ручкою та вістрям. Потому шкіру смарує крейдою, знову шкафує так довго, поки зі шкіри не очистить лика. Тоді вона мягка й біла. Шкіру красять деколи на ясно-жовту краску. Той сам кушнір, що виправляє шкіри, шиє кожухи. За цілу роботу з ушиттям платили давніше 6, 8, а за крашені й вишивані навіть до 20 зол.

„Коротке кожуша з рукавами“, або „кожуша з рукавами“. Сягає цей кожух по коліна. Ззаду є рівний, спереду запинається на кульки. Є облямований шкірою, з маленьким стоячим ковнірцем. Рукави сягають до надгорстка. Кишень не має. На кожуша з рукавами потреба 4 шкір.

„Мужеський кожух“. На мужеський кожух треба сім великих шкір. Від пояса кожух є широкий, фалдований і сягає нижче колін. Зпереду запинається на кульки. Має дві кишені, але без підшиття, є тільки пришита шкіра для вкладання рук. Ковнір є великий, вовною на верх. На заді між фалдами й на переді між ключками є вишивані „рóжі“ червоною й синьою ниткою. Обитий є долиною шкірою без вовни, а зпереду лямівкою з вовною. На руках є маншети, звернені вовною назовні.

„Жіночий кожух“ такий самий як для мужчин, тільки має більше вишивок.

Старі, подерті кожухи покривають товстиною. Як охорону перед зимном і дощем носять у Жукотині плахти. Плахти роблять зі всіх родів полотна, найліпші з повісьма. Пастухи носять плахти зложені вдвоє, запняті на грудях цвяхом, остро затятим патиком, або шпилькою.

---

[8]) Шухевич: Гуцульщина Т. І. ст. 253.

[9]) Шухевич: Гуцульщина Т. І. ст. 253.

Прикраса шиї. Зпереду має сорочка в ковнірці дві дірки, зв. „ключки на шпінку". [10]) Найбільше вживана в Жукотині запинка, це зеркальце різної величини, від 1-4 ст. у промірі. Роблять її також з мідяних або ніклевих австрійських монет.

„Пацюркй" [11]) носять жінки. Давніше вживали дармовисів зі скла. Сьогодні купують „світлячки", скляні пацьорки, які самі „нижуть".

„Широкі пацюркй" або „драбйнки" роблять дівчата з дрібних пацьорків, які купують у Турці.

Жукотин: Зимовий одяг.

Обува. Ноги обвивають „онучею", на неї взувають ходак. Онучі роблять зі старого шмаття, щоби онуча була мягка.

„Ходаки" [12]) роблять зі шкіри, яку купують у склепах. Шиють ходаки в селі. Куплену шкіру мочать у воді, щоби була мягка. Потому обтинають краєм вузький пасок, яким ходак зшивають. Зпереду шкіри роблять всередині 3 дірки, а по обох боках по 6 дірок, які зшивають витятим паском. Роблять складки, стягають і так твориться „писок" ходака.

[10]) Гринченко: Слов. укр. яз. шпінка.
[11]) Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 103.
[12]) Зубрицький Мих.: Ходаки, обув селян старосамбірського і турчанського повіта. Матеріяли до укр. етн. Том XI. Львів 1909.

Також ззаду витинають вузький пасок, роблять дірки, в які входить пасок. Творяться зморщки й так повстає „пята“. Щоби ходакови надати форму, випихають його соломою на так довго, поки шкіра не висохне. В сухім вже ходаку вибивають „остро́ки“, т. є. дірки на ремінь, з нутрішньої сторони чотири, з зовнішньої три. Жінки звязують „волоками“, зробленими з вовни, мужчини шкіряними волоками Обвивають ними онучу. Сам ходак привязують до ноги „остріжницями“, які передівають через остроки.

Накриття голови. Вліті носять мужчини соломяні капелюхи, звані „криса́ні“. Роблять їх з житньої соломи. Якщо жито зачинає дозрівати, солома ще мягка й податна, тоді „щипа́ють стеби́ля“, т. є вибирають руками гарні стебла

Ґазди зі Жукотина.

й відтинають вище першого сучка. Солома понижче першого сучка не надається до виробу капелюхів. Вдома обтинають колосся, а самі стебла оставляють. З такої соломи або зараз плетуть, або зимою, коли є більше вільного часу. До зими солома висихає й стає круха; щоби солому змягчити, перепускають через кожне стебло слину.

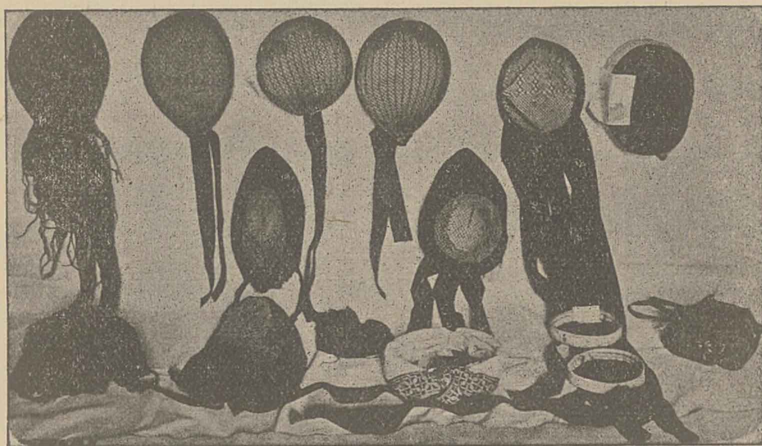
Плетуть крисані „на 7 стебел“. Беруть сім стебел соломи й звязують на кінці. Опісля розділюють стебла, на праву сторону приходить чотири, на ліву три стебла. Крайне праве стебло перекладають попід слідуюче й переносять на ліву сторону. Тепер по лівій стороні „будують“ чотири, а по

правій три стебла. Так роблять по порядку плетінку. На одну крисаню треба такої плетінки 6-7 сягів (один сяг, = довжина розложених рамен). Готову плетінку зшивають голкою,

Бойківські крисані. Рядок I: (горішній:) крисані з Жукотииа.

„сирою“ ниткою й надають крисані відповідну форму. На крисаню нашивають чорну стяжку, а хлопці додають горою й долом стяжки червону „кривульку“, т. є зубчасту стрічку.

Бойківські чепці. II. рядок, перший чепець: чепець із Жукотина.

Вліті в дощеву пору носять фільцові капелюхи, які купують у місті. Взимі носять „кучми“ або „баранячі шапки“, які роблять у селі кушнірі. По війні щораз більше носять кашкети, — цілком невідповідні до жукотинської ноші!

Жінки в Жукотині носять на голові „ч е п ц і“. На голову приходить „кічка“, то є грубий, з полотна зроблений обруч, який кладуть на перід голови та подушочка, яка є на заді голови. Обруч вплітають у волосся, кичка сильно тримається й підпирає чепець. На кичку вкладають чепець. „Головку“ чепця роблять із зеленої сітки, яку купують у місті, боки з червоного сукна. Ззаду стягається шнурком, якого кінці звязують довкруги боків чепця. На чепець кладуть хустку. Дівчата не носять чепців, лиш хустки. Спеціяльної краски, матеріялу, ані величини хусток у Жукотині нема; — купують їх у місті.

В е с і л ь н а о д е ж а. Жіночий весільний одяг, на час весільного обряду, дещо змінюють. У Жукотині весілля зачинається одного дня пополудні, а кінчиться на другий день у вечір. Молода має першого дня слідуючу одежу. Сорочку

Весільна одежа зі Жукотина.

як звичайно, лише вишивки дещо гарніші, дальше обиванку та запаску, розтятий лейбик або лейбича. Сорочка на шиї запнята спинкою, та пацьорки. На голові вінець з барвінку, в який вплітають різноколірові стяжки. Під вінцем є пас білого машинового полотна, широкий на 6-7 cm. Полотно складають у троє. Воно прикриває чоло, приходить на зад голови, а кінці його звисають на плечі. До полотняного пояса є пришита в кількох місцях червона стяжка. Її кінці звисають разом з кінцями полотна на плечах. У руці має молода червону хустку з цвітовим взором. На ногах ходаки або черевики. Так само як молода є вбрана й дружка, а їх по одягу не можна розпізнати.

На другий день рано молода перебирається до шлюбу. Вбирає найкращу сорочку й „білий фартух" (спідницю з білого полотна). Сорочка є „затягнена" під бородою прядивом. На це приходить біла запаска. Потому вбирає „шлюбний жу́пан", зроблений зі синього сукна так, як лейбик з рукавами. Маншети й цілий шлюбний жупан є обшитий білим футерком. На карку є пас білого машинового полотна, якого оба кінці звисають передом понижче пояса. Ті кінці є перевязані в поясі крайкою або білим ручником. Ліву руку молодої обвязують ручником, за який веде її молодий до шлюбу. Волосся є розпущені й звисають зпереду. На голові так само пояс з білого полотна, як попереднього дня, тільки вінець є зроблений з вівса, барвінку й чоснику. В такім строю йде молода до шлюбу.

Вечером змінює молода знову одяг. Сорочка й запаска є та сама, тільки вбирає ще обиванку. Знимає всі прикраси голови, накладає кичку та чепець, та завязує хустку.

Дружка є через цілий час на весіллю в однаковім одягу, щойно по „очіпченню" молодої знимає прикраси голови, а вбирає хустку.

Одяг молодого. Першого дня вбирає сорочку, яку запинає зпереду спинкою, дальше штани, короткий лейбик і довгий лейбик з рукавами. За поясом, або з кишені лейбика звисає колірова, звичайно червона, хустка. В руці весільна палиця. На голові крисаня, — а взимі кучма. До правого боку крисані є причіплена вязка барвінку.

Так само є вбраний дружба.

Другого дня молодий змінює сорочку й штани, а вбирає

ті, які зробила йому молода. Сорочку запинає зпереду прядивом. Лейбича та лейбик ті самі, так само хустка та палиця, тільки на капелюху, чи кучмі, має вінець з барвінку, вівса та чоснику. На лівій руці має привязаний ручник. Дружба має через цілий час весілля ту саму одежу, яку має першого дня молодий.

Мерців убирають у спеціяльний одяг.*) Мужчин вбирають у довгу сорочку, з найліпшого полотна, вишивану чорною вовняною ниткою. Сорочка під шиєю та рукави є запняті чорною спрячкою. Потому затягають штани та пояс, на голову дають кучму, хоч би було літо. На ноги закладають „капці" з полотна.

Жінки. На голові кичка, чепець та біла хустка; друга така сама під бородою. Сорочка вишивана чорною вовною. Дальше вбирають обиванку, запаску обшиту чорною крайкою, — а на ноги дають капці.

Хлопці. Сорочка в них є з найліпшого полотна, з чорними вишивками. Штани, ремінь з „калиткою" (рід торбинки на кресало, гроші), на ногах черевики або чоботи, на голові крисаня. За пояс закладають червону хустку, яку має молодий. До руки вкладають весільну палицю, на малий палець перстень, зроблений з воску.

Дівчата вбирають в „картанову сорочку" (з машинового полотна) з брижками, запняту під бородою червоною стяжкою. На голові вінець з барвінку, волосся розпущене; відтак обиванку й запаску „в дві поли мережену". Опасують коліровою крайкою. В руці червона хустка в квіти. На ногах чоботи або черевики.

Дітей до 10 літ не одягають спеціяльно. До руки дають монету, як забавку.

---

*) Подаю це за описом Михайла Зинича: „Похоронні звичаї в селі Жукотин у турчанському повіті". „Літопис Бойківщини" ч. V. 1935.

VII.

ПОЖИВА.

Всі середники поживи витворює жукотинський ґазда сам; купувати нічого не потребує. Різноманітність корму доволі обмежена. Головно це продукти рослинні та набіл; мяса споживає дуже мало. Пожива складається зі скробі, рослинних товщів, — білко головно рослинне.

Поживу можна поділити на: в звичайні дні, пости, Різдво, Великдень, свята (празники), хрестини, весілля, похорони та комашні.

До варення вживають у Жукотині глиняної посудини, менше залізної. Глиняну посудину купують від приїздних до села ганчарів — крамарів зі Старого - Самбора або Старої-Ропи. Уживають горнят, мисок; миски на молоко, — це „сагани́“, „кабани́“. Це широкі горшки без вух, збани „макорте́ти“, збани на олій. Посудину з бляхи зовуть „бляхарі“, а посудину залізну називають „залізняки́“, або „баняки́“.

Глиняну посудину, деревяну та металеву, миють у поблизьких потоках. Більшу глиняну посудину по вимитті вішають на плотах дном до гори. Миски, менші горшки, укладають у хаті на полиці.

Деякі страви їдять у сирому стані, не варені, інші печуть або варять у хаті. В полі печуть і варять звичайно пастухи, або підчас деяких робіт в полі, чи в лісі.

Вогонь запалюють сірниками, званими „патички́“, або кресалом. Кресала роблять місцеві ковалі зі сталі. Губку роблять самі (стор. 5), а замість кременю, якого ані в Жукотині, ані в околиці нема, вживають рогівця. Хліб печуть у Жукотині з пшеничної, житньої або вівсяної муки.

Пшеничний хліб виробляють і печуть у слідуючий спосіб: Пшеничну муку розчиняють з водою та додають соли. Розчинене тісто в кориті або діжці зіставляють у теплому місці на кілька годин, щоби „кисло". Потому „замішують", т. є додають муки й вимішують. Тому що в кориті, чи діжці, зіставляють все рештки тіста з попереднього разу, не потреба додавати „квасу". По замішанню залишають знову на якийсь час, а як тісто виросте, „саджáють" до печі. З огрітої печі висувають вуголь кочергою до переду, а печиво вкладають до печі.

Житний хліб вироблюють так само, як пшеничний.

Вівсяний хліб може бути квасний, а тоді називається „палени́ця", або якщо є зроблений з муки не кислої, тоді зоветься „палене́" [1]) або „óщіпок" [2]). Паляниці роблять і печуть так само, як пшеничний чи житній хліб, — натомість ощіпок печуть при обіді. Вівсяну муку дають до меншого корита, додають води й мішають, аж виробиться тісто. Тісто розкладають „на пляцки", роблять у них „видóлини" лижкою, щоби шкірка не відставала й „саджáють" до печі. Подібно роблять і ощіпки з житньої муки.

„Бульбяники́" це ощіпки з муки й з бараболі. Варять бараболю в лупині, очищують, всипуюсь до корита, дусять руками й додають муки. Потому мішають так довго, аж зробиться тісто. Такий ощіпок є мягкий і смачніший від вівсяного.

„Терчаники́" печуть з дещо пригнилої бараболі. Пригнилу бараболю очищують з лупини й труть на терці, яке купують, або самі роблять з бляхи. Потому видушують через шматку воду й роблять пляцки. Їх укладають на листку з капусти або з явора, потому печуть у печі.

„Терчані палени́ці" роблять з тертої пригнилої бараболі, з якої не видушують води, лише додають житньої або вівсяної муки. Ставлять у теплій печі, щоби викисли, роблять балабушки, які печуть у печі.

„Книші" можуть бути пшеничні, житні, вівсяні, або „терчані". Розчиняють тісто так, як на паленята й розтачують „кочівкою" на столі. До середини дають вареної душеної бараболі, а тістом закривають бараболю з боків. На верху

---

[1]) Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 89. паленя—няти.

[2]) Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 84. ощіпок.

книша зістає не покрита тістом бараболя. Якщо до такого книша домішати кислої капусти, то це книш — капустяник.

„Печéні пирогú“. Житнє або пшеничне тісто розтачують, до середини дають вареної бараболі, яку заліпюють зі всіх сторін тістом і печуть у печі.

„Балабýх“. Це варена, душена бараболя, до якої додають трохи молока, формують у купки завбільшки жмені й печуть на капустянім листку.

В звичайні „будні дні“ їдять у Жукотині інакше взимі, а інакше влїті. Взимі їдять 3-4 рази на день, т. є „обід“ (снідання), полуденок, декуди підвечірок і вечерю. Влїті їдять 5 разів, т. є снідання, друге снідання, полуденок, підвечірок і вечерю.

Взимі дають „обід“ щойно около години 9-тої рано. На обід буває звичайно: варена бараболя, квашена капуста підбивана, т. є з засмажкою на маслі, або варена з доданням молока, або сметани. Дають також „чир“ з пшеничної, житньої або вівсяної муки. Чир може бути „пісний“, або чир з молоком. Пісний чир роблять так, що на кипячу воду сиплять муку й заколочують колотівцею. Чир вариться так довго, аж згустіє. Тоді беруть пів миски зимної води, а до неї переливають вузьким струмочком чир, який і так у зимній воді застигає. Воду солять. Підо впливом гарячого чиру вода теплїє. Чир їдять разом з водою. Чир з молоком роблять так само, тільки зливають воду, а її заступає молоко.

Рівночасно при обіді варять полуденок і гарячу страву залишають у печі. На полуденок варять сушений біб. Намочують його через ніч у воді, щоби змяк, опісля варять. Солять по звaренню й висипують до миски. Печуть у печі бараболі, вибирають до опалки й оставляють на полуденок. До бобу, чи бульби, дають залишену з обіду капусту або росолянку, зроблену з капустяного квасу (стор. 3). Часом дають колочену бараболю з грибами (стор. 3), з морквою, або з пастернаком. Бараболю варять з морквою, або з пастернаком, розколочують на рідку масу й солять. До того додають паленята, або хліб.

Підвечірок. Їдять ощіпок, зимний квас з капусти, або що зістане з полуденку.

На вечерю варять свіжу бараболю та чир.

Влїті дають снідання, друге снідання, полуденок, підвечірок та вечерю.

На снідання (4-5 рано) є парене молоко, яке варять попереднього дня вечір і зіставляють через ніч у печі, хліб або паленята, сир, бриндзя. Молоко „зачиряють" з миси й їдять хліб. Якщо їдять хліб і сир або бриндзю, то не дістають вже молока.

Друге снідання беруть зі собою в поле. Це хліб і сир, або бриндзя. Полуденок варить ґаздиня дома й виносить у поле в горшках. Це бараболя, капуста, чир або крупи з молоком. Рівночасно виносить вона підвечірок: — це молоко, хліб, паленята, книші, печені пироги, тощо. Вечерю їдять дома. Це бараболя, чир, капуста, квас з капусти, молоко й т. п.

В пості не їдять молока, мяса, та товщів із звірят.

Взимі їдять на обід бараболю з водою; це рід зупи з засмажкою на олію з додатком чоснику, грибів та соли. З тим їдять хліб або паляниці. Їдять печену бараболю з сиром, квасом з капусти. Варять „нелу́пішку", т. є варять у лупі бараболю, чистять з лупи, заправляють олієм; до того квас з капусти, або капусту на засмажці на олію. Олій приправляють так, що перепалюють у горшку цибулю й заливають олієм та пересмажують. Так роблять у більшій скількості й вміру потреби вживають. Дають пісний чир, часом праженний у печі біб.

На полуденок є варений біб з росолянкою, печена бараболя з капустою або свіжим квасом, паленята або хліб. На підвечірок їдять це, що зістане з полуденка. Вечера: це бараболя, квас з капусти, чир і т. п.

Літні пости: Снідання: хліб, зелена цибуля зі солею, печена бараболя з олієм. Друге снідання: беруть зі собою в поле, зн. хліб і цибулю. Полуденок: Бараболя, капуста з олієм, варені крупи, хліб, книші, печені пироги. Підвечірок: хліб, книші з обіду. Вечеря: бараболя, капуста, чир.

Різдво. На різдвяні свята приготовляють ґаздині їду на кілька днів наперед. Печуть пшеничний хліб з разової муки. Розчиняють як звичайно, лише в більшім, призначенім на це, кориті Притім печуть один більший бохонець хліба. На верх хліба, на середину, дають зубець чоснику. Такий хліб називають „ґери́джин" [3]) і їдять його на Новий рік. Через цілі свята лежить цей бохонець хліба, перевязаний „ручкою" прядива на столі. Рано в перший день свят, якщо ґаздиня йде по воду, бере під паху ґериджин, а в другу руку бере ко-

[3]) Кміт Ю.: Ще про Волосатий. Літ. Бой. ч. 6, ст. 6.

новку. Приготовляють „голубці“. Пшеничні або ячмінні крупи заливають кипятком, щоби „запари́лися“, та солять. Зі споду станви беруть квашені головки капусти, здіймають із них листки, та роблять голубці. Роблять їх 2-3 баняки, щоби вистарчили на три дні. Варять „пшени́цю“. В ступах очищують зерно пшениці з луски, запарюють, та заправляють медом або цукром. Варять „су́ш“ зі сушених яблок і грушок. На Святий вечір варять пісну страву, бо в цей день є піст. Подають 12 страв: Подають „сиру“ або „засмажену“ горілку. Заливають горілку перепаленим цукром і додають перцю. Це „смажена горілка з перцем“. Закусують чосником. В дні без посту пють горілку з маслом. Масло топлять на вогні й заливають горілкою; це „смажена горілка з маслом“. Дальше подають: душену бараболю з олієм, варену на засмажці з олієм капусту, голубці з олієм, паляниці з олієм, пироги з олієм, варений горох з медом, або з цукром, пшеницю з медом, та варений суш з цукром.

У перший день різдвяних свят. Обід: паляниці зі св. вечері, ковбасу, сир, бриндзю, молоко. Варять бараболю, капусту, вівсяні крупи з молоком, голубці. Полуденок: „Їжка“ з вареного мяса. До зимної води вкладають мясо (овече, вепрове, телятину), солять, додають петрушки та чоснику. Варять при обіді та зіставляють у печі до полуденка, щоби мясо цілком розварилося. При обіді варять нелупішку, чистять з лупи, розкладають у мисах і вставляють у піч, де бараболя підо впливом гарячі на своїй поверхні дістає шкаралущу. До такої бараболі доливають „їжки“, додають перцю, та їдять з одної миси „їжку з бульою“. Мясо винимають з горшка, вкладають до миси й „ску́бять“ руками від кости на дрібні кусні до другої миси. Кожний бере собі пальцями з миси кусні та їсть з хлібом, також голубці з олієм, вівсяні крупи з молоком і пшеницю. На підвечірок їдять страви з полуденка. Вечеря: варять бараболю, капусту зі салом, голубці.

Так їдять через всі дні свят.

Великдень. У Велику пятницю пополудні розчиняють тісто на паску в кориті, на це призначенім. До печення беруть найкращу пшеничну, разову муку. Розтачане й вироблене тісто ділять на дві часті: з одної часті печуть паску, з другої половини „сестру паски“, чотири „колачики“, а з решти тіста хліби. Паска є такої форми, що й хліб, тільки значно

більша, важить 20-25 kg. Під сподом паски є зроблений хрест у цей спосіб, що під паску кладуть житню солому нахрест. Цей хрест робить у пасці заглубину хреста. Часть соломи спалюється при печенні, часть вискробують ножем. На верху паски роблять також видолини у формі хреста. Верх паски смарують білком яйця, а жовток вливають у заглиблення хреста й випечені паски мають жовтий хрест. Разом з паскою печуть діти пасочки. Мають ці пасочки форму малого хліба, а печуться в чотирьох рогах печі.

„Сестра паски" є дещо більша від звичайних бохонців хліба. Її дають священикові за посвячення паски. Разом зі „сестрою паски" печуть решту хлібів.

Печуть у суботу рано. В суботу також приготовляють все до свячення: яйця, сир, масло, ковбасу, хрін, писанки.

Писанки пишуть тепер у Жукотині досить рідко. Найчастіше роблять ще крашанки, т. є закрашують яйця на одну краску, а дуже вже рідко коли „різблять". На писанки вживають лише курячих яєць, найохотніше неправильної, подовжньої форми. Краски купують, самі красок робити не вміють. Це здебільша краска чорна й червона. Якихось спеціяльних обрядів, відносно писанок у Жукотині, не вдалося мені стрінути

Писанки бувають ділені або неділені на поля. Цей поділ буває поперечній або подовж яйця. Одна поперечня лінія може ділити яйце на дві рівні або нерівні часті, залежно від місця її уміщення. Дві лінії півперечні можуть поділити яйце на 3 менше, чи більше рівні частини. Бувають писанки, де дві рівнобіжні лінії, що замикають між собою ряд красок, ділять яйце на три частини. Подовжні лінії є найчастіше подвійні, з кривулькою між ними; можуть ділити яйце на дві частини. Переважно геометричний орнамент. Той може бути: „на ро́жі", „на звізди", „на курячі лапки", „підзвіздки", „крапки", „на мотильцьа́", „на со́нця", „на хрести́", „на смерічки́", „на гачики́" й т. д. На кінцях яйця бувають колеса з вісьмома сприхами посередині. Виразний рослинний орнамент, — це рідкість. Частіше стрічаємо рослинний стилізований, як розета, у формі стилізованого цвіту. Виступають з чотирьома або пятьома листками, та стилізовані разом з чотирьома, зглядно шістьома відногами. Доволі рідко стрічаємо півсвастики з проміннями, та грецькі хрести.

Загально жукотинські писанки не багато різняться від інших бойківських писанок. Архаїчні форми стрічається тут не більше, як деінде на Бойківщині — одне тільки цікаве, що розмірно частіше бачимо тут рослинні мотиви. На жаль звичай писання писанок підупав по війні в Жукотині так дуже, що писанка в Жукотині підчас великодніх свят — це небуденна поява.

Жукотин: писанки.

Взимі бють ґазди в Жукотині свиню на мясо й сало для власного вжитку. Багатші бють цілу штуку для себе, бідніші на спілку. Вбивають іприладжують самі. Вбивають ножем у серце тварини. Дуже часто роблять це незручно й свиня довго мучиться, поки згине.

По забиттю парять гарячою водою в кориті, зіскубують шерсть і миють. Розбирають на столі. Сало солять і прасують межи двома дощинками, роблять також ковбаси, кишки з пшеничних або ячмінних круп. Селезінку, серце, печінку, не перероблюють, лише їдять варені. Мясо та солонину вудять на поді, та переховують на великодні свята.

Половину варених яєць обирають з лупини, щоби ліпше „посвятилися", другу половину залишають у лупині. До свячення укладають у „святильниці": на спід дають колачики, потому яйця в лупині, на них яйця без лупини, плесканку сира, горнятко масла, ковбасу, кусень солонини, хрін та дрібку соли. Святять у суботу пополудні, або в неділю рано. В неділю рано їдять тільки зимні страви — як яйця, які крають „в колісцята", паску, сир, масло, ковбасу, сало. Потому варять обід — бараболю, крупи, пироги, росіл з капустяного квасу, капусту, та мясо. Полуденка вже не їдять, лише на підвечірок: – паску, масло, сир, яйця, ковбасу й мясо з обіду. Вечері звичайно не їдять і не варять. Так їдять через всі святочні дні.

„Святок", це церковне свято,—відпуст у Жукотині. Тоді до села приходять люде зі сусідніх сіл. Ґазди запрошують свояків у гостину. Якихось специяльних страв не варять; подають гостям кашу, мясо, звичайно бараняче, пироги, хліб, тощо.

Хрестини. По хрещенню просять гостей у гостину. Подають хліб, сир, крупи, мясо, давніше горілку.

Весілля. На кілька днів перед весіллям приготовляють їду. Печуть більше хліба, до 50 бохонців. Весільного тіста не солять. Роблять один бохонок хліба значно більший, званий „коровай". Печуть його вечір перед шлюбом і дружба всаджує його на лопаті до печі. Підчас весілля має цей хліб своє специяльне призначення.

Квасять ґілетку борщу з грубо меленого жита. Оба свати бють до спілки свиню на весілля. Запрошені гості приносять крупи, яйця, молоко, якого треба багато.

Коли зачинається весілля, т. є попереднього дня перед шлюбом, дають гостям вечерю: горілку, хліб, сир і крупи з молоком. В день шлюбу дають на снідання около год. 8 рано: горілку, хліб, сир, часом дають і борщ, в якім варять мясо. Квашений борщ варять у горшках, додають мяса, петрушки,

перцю й соли. Осібно дають борщ, а осібно дроблене мясо. По шлюбі подають обід: борщ, у якому варено кури, бараболю або хліб. На чотири особи дають одну курку. По курках подають мясо, яке солять та їдять з хлібом. Дальше подають крупи з молоком.

Вечеря така сама, як обід. Вміжчасі дають гостям зимні страви, як хліб, яйця, сир, масло, ковбасу й кишки. Часом подають борщ зі солониною.

„Г о р я ч и н а“. По похороні просять тих, що в похороні брали участь, на „горячину“. Подають хліб, сир, масло, горілку, варене мясо й крупи з молоком.

М і р и й в а г и. Подаю коротко міри й ваги, вживані в Жукотині. Тепер офіціяльно держаться загально принятих мір та ваг: кілограм, метер, літра. Однак ще й нині існують там цілком інші міри та ваги.

Поняття міри та скількості т е ч е й є слідуючі:
кропля = практично найменша частина води; один лик н. пр. води, молока
по́рція = келішок
одна ква́рта = бляшана міра = 1 l.
$^1/_2$ кварти = $^1/_2$ l.
$^1/_4$ кварти = $^1/_4$ l.
$^1/_8$ кварти = $^1/^8$ l.
гарнець = .4 кварти = 4 l.
барилка = 4 гарці = 16 l.
бо́чка = 20 гарців = 80 l.
ку́фа = 25 гарців = 100 l.

Міри на сталі тіла:
одна пу́шка = щипта
одна жме́ня = жменька
при́горщ = скількість у двох долонях, зложених разом
гарнець = 4 l.
вівчий полу́мацьок = 2 гарці = 8 l.
вівча ма́цька = 2 полумацьки 16 l.
полу́мацьок на зерно = 10 гарців = 40 l.
ко́рець = 4 полумацьки = 40—48 гарців.

Числення предметів:
один (предмет), кілька штук
6 штук = $^1/^2$ тузіня

12 штук = 1 тузінь
$^1/_4$ копи = 15 штук
$^1/_2$ копи = 30 штук
1 копа = 60 штук.

Міри довжини й ширини:
цаль = 2·5 cm.
на два пальці = біля 3 cm.
на долонь = біля 10 cm.
на локоть = від кінця середнього пальця руки по локоть, (біля 50 cm.)
сяг = ширина обох розложених рамен
крок = біля 1 m.
„як через хижу“ = біля 5 m.
„стайки = віддалення при сранню
миля = $7^1/_5$ km.

Вчасі послідного мойого побуту в Жукотині удалося мені дістати ще один раваш для нашого музею. Офірував його Макаришин Гриць, що разом з Іваном Петришаком відчитали його й подали мені до відома значіння поодиноких знаків. Раваш з Жукотина, що його ми дістали перед кількома роками, описав др. Ян Фальковскі в Літ. Бой. ч. VII. Др. Фальковскі не міг однак подати значіння поодиноких знаків, та очеркнути рішучо, до чого вони відносяться. Тепер справа є вирішена. Раваші в Жукотині служили до означення податків. Знаки є витяті на 3 поверхнях дрючка: перша, означає скількість поля, яке посідає податник. Поверхня напротив цієї означає, кілько податку мав ґазда платити. На бічній поверхні є знаки, які означають хату — (число домівства). Знаки ч. 1, це прості рівці, рівнобіжні до себе.

Один знак — це один прут поля. Три прути = 7 моргів. Знак ч. 2, дві прості лінії похилені до себе = 6 прутів = 14 морґів. Знак ч. 3, дві рівнобіжні лінії, получені вдолині поперечкою, означають 3 морґи. Знаки на протилежній сто-

роні прута означають, кілько податку має ґазда платити. Знак ч. 4, знак у формі сочки, означає 1 сороківець = простий ринський = 40 крайцарів. Знак ч. 5, (лінія проста в полученні зі знаками у формі сочки) = 1 душка = 4 крайцарі. Знак ч. 6, знаки у формі 2 сочок, злучених на вершку = цванціґер = 20 крайцарів. Карби на другій бічній поверхні, — це знак ґаздівства, до якого відносяться знаки.

Міри висоти:

По кістки, по коліна, по пас, по шию, „в хлопа“, „в два хлопа“, по пупець, по клуб, вище кісток, по бороду, по пас, по пахи, по вуха, по черево.

Міри глибини й грубости:

Як волосок, як нитка, як стебло, як палець, як рука, як коновця, як клец, як колода, як бочка, „можна обняти руками“.

Обєм: кубік = 1 m^3; 4 кубіки = 1 сяг.

Поняття ваги, в значінню тягару, як 1 kg, $1/_2$ kg, в Жукотині давніше не вживали. Тепер вживають.

Почуваюся в милому обовязку зложити щиру подяку всім, що помогли мені в моїй праці. П. Михайлові Зиничові за багатий матеріял до села Жукотина, п. проф. М. Орловському за переведення коректи, п. інж. В. Кордубі й п. Я. Білинському за виконання рисунків, п. проф. Г. Мартинцеві та жукотинським ґаздам за вірні інформації й поміч у збиранню матеріялів.

ЯН ФАЛЬКОВСКІ.

З бойківсько-гуцульського пограниччя.

НАЧЕРК ЕТНІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ.

Найбільше труднощів має етнограф при переведенні граничних меж поміж поодинокими етнічними групами.

Такі труднощі стрічає при розмежовуванні бойківської групи, особливо що тут це питання комплікується мовною й культурною спільнотою, та ще тим, що досі не маємо відомостей етнічного розмежування з Закарпаття.

Начеркнути західню границю бойків є доволі тяжко, хоч основно вона межує тільки з одною етнічною групою, т. є лемківською (польський клин легко можна вирізнити).

Ще більше труднощів наводить східня бойківська границя, яка на основі дотеперішніх дослідів являється, як ускладнена картина, різних етнічних груп.

Східня бойківська границя в межах польської держави ділиться на дві части: одна — це група місцевин, що лежать у глибині гір і не мають лучби зі сходом, а друга — це місцевини Підкарпаття.

До першої групи належать місцевини: Сенечіл і Вижків, — це місцевини, що повстали завдяки експанзії бойків з над Опору через Рожанку Вижню, та закарпатських бойків. Дальше на схід у глибині Карпат немає вже ніяких місцевин, також мешканці Сенечола й Вижкова не проходять через гори на схід. Сьогодні ці села мають лучбу на північ із Підкарпаттям битим шляхом, що йде через Брязу (Людвиківку), Велдіж і Вигоду до Долини. Цей шлях збудовано біля 1848 р., а передтим мешканці Сенечола та Вижкова спрямовувалися в долину Опору та на Закарпаття. Від хвилі побудовання вигідного шляху на північ, продістаються звідси також культурні впливи, пр. до Сенечола й Вижкова продісталися з півночі ніжні ступи, які заняли місце валкових, (цилиндричних) ручних ступ, основно вживаних на Бойківщині.

До другої групи належать місцевини Підкарпаття, які замешкують бойки. Всклад цієї групи входять бойківські села, як Ілемня, Луги, Суходіл, Липовиця, та й Перегінсько,

що є найдальше — східньою бойківською оселею. За Лімницею по східнім її боці (Небилів, Сливки, Ясень) бойки вже не мешкають. Не є вірне це, що бойки мешкають у Ясені, як це подають Вагилевич і Рабіївна, котра вчислила Ясень і Пороги до бойківсько-мовної групи. Ці місцевини не належать до бойківської — мовної области, хоч там стрічаємо деякі прикмети бойківського говору. Питання появи назви „бойки" на бойківсько—гуцульському пограничччу буде предметом одної з моїх праць, -— про границі Гуцульщини. Як примір, що на цій области вживається назви „бойко", зазначу, що пр. мешканці села Шешори, отже села з гуцульського пограниччя зовуть мешканців сусіднього Пістиня — „бойками". Нішо дивного, що не тільки давніші автори, але й сучасні поповнюють ці самі похибки.

В першій групі, найдальших східних бойківських місцевин, не маємо особливих ускладнень, крім поволі проникаючих культурних впливів із півночі. Знову в другій групі, підкарпатській, являються інші впливи, чужі, головно в бойківських місцевинах, найдальше положених на схід. Ці впливи опишу нижче при освітленні зазначених на мапі засягів.

На закінчення вступу зазначую, що не подаю нівнічно сумежних бойківських місцевин, тому що я ще їх добре не прослідив. Мої-тут подані-завваги до етнічного розміщення східної границі бойків, подаю тільки на основі власних дослідів, головно в терені, які я перевів у 1935 і 1936 році.

Дотеперішніх праць різних авторів з цієї ділянки не подаю, бо їх небагато, я ними не покористовувався, — та вони загально відомі.

МАПА.

Лінія І. (Пор. мапу).

Етнічне ускладнення на бойківсько-гуцульському пограниччу було давніше зовсім інше, як сьогодні. Все промовляє за тим, що ця область мала давніше зовсім інше етнічне обличчя, але почавши від Липовиці (Суходіл від неї пізніший), аж до теперішньої північної границі Гуцульщини, її замешкувало підгірсько-пастирське населення. Ця межа була найдальшою в полудневому засягові для сучасних мешканців цієї области. Дальше на полудень від цієї лінії чоловік не мешкав. На сході, як було згадане, ця лінія йшла північною границею

теперішньої Гуцульщини; у тому часі вона ще не існувала, а перші її місцевини щойно творилися на її північних межах і над Черемошем. Нинішнє підгіря мало багато лісів і було мало доступне, подібно як донедавна гори.

Час, якому таку межу можна би приписати, себто межу полудневого засягу підгірсько-пастирського населення, означити можна на яких тому 400 літ. Зазначую, що відхилення в часі можуть бути, — одначе в невеликих відступах. Чи дальше поза Липовицю сягала ця межа на захід — трудно очеркнути. В тому напрямі треба було би ще перевести докладніші досліди.

На схід це населення мабуть не сягало далеко поза Косів, а полудневою його межею була сьогоднішня північна границя Гуцульщини. — Зчасом цю лінію прорвали поселенці з півночі

Лінія II.

Ця лінія зазначує нинішній засяг деяких культурних елементів, які входять у межі бойків, у селах Луг, Ілемня, Липовиця (також Суходіл). Очевидно маємо тут до діла з періферійним елементом якоїсь групи, здається невеликої. Цей засяг зовсім наглядно виступає так у зразках народнього говору, як і народньої культури.

Лінія III.

Подібно, як у другій лінії, так і тут маємо періферійний засяг елементу групи, що втискається з півночі. Самої етнічної групи, її періферійного засягу, як і попередньої ближче не очеркую, ізза браку дослідного матеріялу. Періферійний — третій засяг тягнеться від Ясениці, доволі далеко на схід; у послідніх часах можна завважити елементи цього засягу аж у Ославах (як стрілка).

Лінія IV.

Ця лінія, як і слідуючі, вяжеться доволі сильно з питанням про границю Гуцульщини. Зачеркує вона місцевини: Лучки, Баню Березівську, Березів Нижній, Середній і Вижній. Ці місцевини творять до деякої міри резерват старших елементів (давніших підгірсько - пастирських). Від півночі лінії цієї я не замкнув.

Лінія V.

Засяг, зачеркнений цією лінією, обіймає полосу, на якій легко й виразно даються вирізнити елементи, покищо означені через мене як „снятинські". (Пор.: „Ze wschodniego pogranicza huculskiego" — Львів 1936 і „Lud" T. XXXIV).

Лінія VI.

Ця лінія зачеркує нинішню західню й північно - східню границю Гуцульщини. Про неї не пишу ширше, бо це не вяжеться з наміченою темою.

Всполуці з питанням і межею I., що зачеркує полудневий засяг давнього підгірсько - пастирського населення, годиться замітити, що це населення, напиране з півночі, заняло область Гуцульщини, яка досі не була заселена.*) Саме це автохтонне населення було основою (в яких 70%) нової групи, яку сьогодні звемо гуцульською. Як решту цієї групи (в 30%) творили елементи пастирсько-волоські й інші.

Цій гіпотезі, що нинішньої Гуцульщини населення це головно давніше пастирське з підгіря, змішане в меншім проценті з чужим елементом, головно волоським, можна би закинути:

а) не маємо якихнебудь відомостей про менші, чи більші масові мандрівки людности на цій области;

б) на перешкоді таким мандрівкам (хоч би найменшим) було кріпацтво.

Оба ці закиди одначе не є суттєві.

Масових мандрівок на Гуцульщині ствердити годі.

В дискусіях про Гуцульщину дуже рідко, навіть майже ніколи, не подається числа її населення. Після Шухевича число гуцулів у 1880 р. було 54.049. Якщо зчеркнемо число мешканців сіл, які неправильно вчислив Шухевич до области Гуцульщини, як Березова Вижнього, Середнього й Нижнього, Лучок, Лючи, Зеленої й інших, то населення з 1880 р. буде мати 42.173. В десять літ пізніше це число зросло (Шухевич) на 59.320, а в межах дійсної Гуцульщини до 45 305. На протягу десятиліття зросло число населення значно. Скількиж могло його бути в самих початках? Безсумнівно не більше, як кілька тисяч, разом із мешканцями нечисленних сіл

*) Належало би також взяти під увагу мандрівки людности з півночі, яка хоронилася в горах перед нападами татарів.

над Черемошем. Число нинішньої Гуцульщини побільшилося через наплив поселенців і через природний прибуток.

Витворювалася окрема група (відмінна головно одягом!), яка вкінці оформилася в сьогоднішню гуцульську групу, з питомими її прикметами. Ця група доходила в 1921 р. до числа 55.555, а в 1931 до 66.281 осіб.

На другий закид дають відповідь метрики вінчання (Liber copulatorum). Переглядаючи метрики вінчань у Яблониці від 1794 р., запримітив я, що річно „приженювалося" до села кількох парібків (дівчат незамітне число) з Підгіря, а рідше зі Закарпаття. Виходить із цього, що й у кріпацьких часах поселювання було, та було можливе.

* * *

На мапі зазначено також стрілками мандрівки (сезонові, шляхи експанзії) населення на згаданій области.

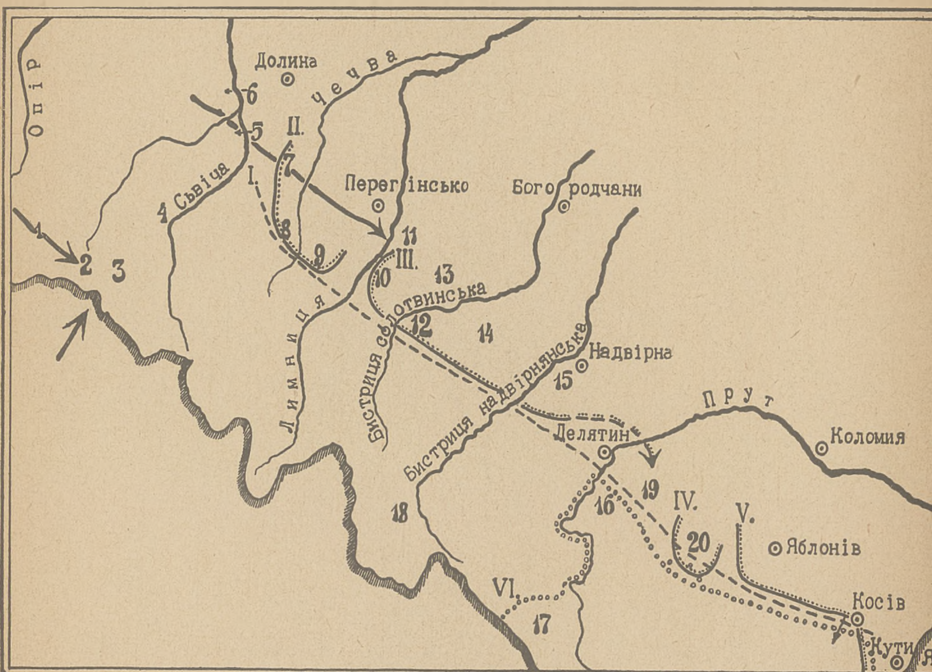
Зі згаданих тут коротко відносин бойківсько-гуцульського пограниччя виходить: воно уявляє сьогодні скомпліковану картину, а обі групи, хоч безпосередно не стикаються зі собою в границях польської держави, всетаки задержують контакт, через мандрівки бойків на схід, а гуцулів на захід. Кромі цього треба підчеркнути, що ці умовини на пограниччу затемнює брак відповідніх відомостей про етнічне ускладнення на Закарпатті.

Самбір, січень 1937.

Зелено-святочний звичай у бойківській місцевині — Штуківець.

Багато питомих звичаїв заховали ще донині тихі бойківські села. Присілок Штуківець, села Висоцько - Нижне в турчанськім повіті, має дуже гарний звичай, що в деяких сусідніх селах його вже немає, бо давно—здається—загинув. Шкода тільки, що з року в рік тратить він і там щораз більше зі своєї обрядовості.

Ввечері проти Зеленої неділі, чи як там звуть Святої неділі, плетуть пастухи вінці з різних цвітів і зілля. Звичай велить, щоб у кожнім вінці був цвічник і шовкова трава.

МАПА БОЙКІВСЬКО-ГУЦУЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ.

I. Засяг давнього підгірсько-пастирського населення.

II. III. IV. V. Періферійний засяг етнічних груп (докладні пояснення, — як і цілої мапи, в змісті).

VI. Нинішня етнографічна границя Гуцульщини. Стрілки визначують напрями експанзії й мандрівок бойків.

Пояснення місцевин (на мапі не заміщено всіх місцевин, тільки кільканадцять важливіших):

1 — Рожанка Вижня, 2 — Сенечіл, 3 — Вишків, 4 — Бряза — (Людвиківка), 5 — Велдіж, 6 — Вигода, 7 — Ілемня, 8 — Суходіл, 9 — Липовиця, 10 — Ясень, 11 — Сливки, 12 — Пороги, 13 — Яблінка, 14 — Манява, 15 — Пнів, 16 — Дора, 17 — Яблониця, 18 — Рафайлова, 19 — Ослави: Біла й Чорна, Чорний Потік, 20 — Березів Нижній, Середній та Вижній, Баня Березівська, Лучки.

При плетенні співають пісню, що вже з її змісту дізнаємося про ціль їх праці:

Войся вінойку гладко,
Як червоне япко.
Від кінця до корінця,
Наші Красе треба вінця.[1])

Приготовані вінці беруть пастухи в неділю зі собою. До полудня переховують їх у воді, або в тіні, щоби не зівяли. На пасовисько беруть теж тоді мандрик. У літературній мові годі знайти відповідника цій незрозумілій назві, тому заступаю її описом. На пасовисько беруть: білий хліб, або булку, масло, сир, яйця, тощо й усе це там споживають. Оповідають, що давніше мусіла бути ще горілка, замовляли собі музику й бавились, аж земля гуділа. Нині вже без неї обходяться. Звичай через те стратив багато цікавих моментів, але підніс свою моральну вартість.

Вертаючи перед полуднем домів, закладають вінці коровам на роги й весело приспівують на лад знаних бойківських ладкань:

Ой наша Крася красна
Шовкову траву пасла,
Шовкову траву пасе
Скопець молока несе.

або:

Повна Ласаня, повна,
Шовкова на ній вовна,
Шовкову траву пасе
Цебрик молока несе.

Крім цього вдалося мені записати ще дві пісні, що мало хто вже їх памятає. Про їх обрядовий звязок трудно щось певного сказати. Зо змісту поданої пісні хиба додуматися його можна:

Два збанки смитанки
Скотарям на сніданки,
А дві ґелетки сира
Щоб здорова жила.
Два ящики масла,
Щоб здорова пасла.

---

[1]) Місцевий говір.

Дві ґелетки жентиці
Скотарям на мясниці.[1])

Пісню співає ґаздиня, яка приготовила пастухові мандрик. Другу пісню:

Наша ненонька пошна
На браму войшла;
Ключиками подзвонила
І браму відчинила.
Стала гроші рахувати,
А пастуха не видати.
Пішов скотар на зілля
Бому Свята Неділя.
Схилився воду пити
Хотівся утопити.

Співав здається скотар при воротах ґаздівства. Проти його виходила мати й з ним розплачувалася, чого слід заховався до сьогодні.

Гарний це й цікавий звичай, тому я старався його вірно описати. Про його походження, зміст і значіння, хай скажуть дослідники.

В Штуківці, дня 5 червня 1936 р.

ІВАН БЛИЗНАК.

Звичаї та вірування на Андрія в с. Жукотині, пов. Турка.

Посходившися дівки й жінки з куделями, як що вечера до улюбленої хижі, прядуть та співають і нараджуються, де цього року мають іти „сіяти коноплі“, чи на гору Полонинку чи на Шутий Горб. Очікуючи хлопців, котрі також підуть на гору з ними, пильно прядуть.

До замітніших пісень які тоді співають належать:

1. Ой прядися куделийко,
Прядися прядися,
Бо тя буде підпрядати
Молода Марися.

2. Ой я вчора пряла клоча
А ниська повісьмо,
Сядси милий коло мене
Хотьми буде тісно.

[1]) Правопис місцевої шкільної дитини, що від мами записала текст цієї пісні.

3. Сядъси милий коло мене,
Присунься близийко,
Якми веретено впаде,
Піднесеш борзи́йко.

4. Я напряду веретено
Грубе як горнятко,
Хто увидит, позавидит,
То файне дівчатко.

5. Ой прядися куделийко
З прядива ни з клоча,
Я до тебе куделийко
Пряха неохоча.

Так прядуть співаючи до години сьомої, а вміжчасі приходять хлопці на вечірки й вже разом збираються йти „сіяти коноплі". Дівчата кидають куделі за полицю, та просять старших жінок, щоби вважали на їх „куди́лі", поки вони не вернуть, щоби малі хлопці не поховали їм куделів, та не поторочили напряжених ниток на веретенах. Вбираються в кожухи та лейбики, беруть до кишень сімя конопель, та йдуть враз з хлопцями на гору „сіяти сімя". Вийшовши на гору, стають дівки кругом, а хлопці за ними. Дівчата беруть сімя до запасок, розсівають його по снігу й співають таких пісень:

1. Гей Андрію, Андрію
Конопи́льки сію,
Та дайжеми Боже знати
З ки́м їх буду брати. *)

2. Ой жеби я Боже знала
Відки́ мили́й буде,
То я би́ла шанувала
З тої хи́жі люди.

3. Ой жиби́ я Боже знала,
Що піду за вдівця,
То я би́си віни́ць вила
З сухого ялівця.

4. Ой Андрію, Андрію,
Конопи́льки сію —
Портками їх заволочу,
Бо вже ґазди́ хочу.

По кожній співанці вівкають: Ігу — гу — гу — у.

Хлопці співають рівночасно з дівками. По кожній співанці й вівканню слухають, у котрім кінці села голос відозветься, відси—кажуть—жених буде. Так співають дівки з кожного круга на своїх полях за селом і буває, що з других кругів виходять у той самий час, то-ж майже на кожнім горбі чути спів. Так співають майже годину, потім вертають до жижі, а по дорозі пустують, то є серед сміхів бються снігом. Тимчасом у хижі, з котрої пішли дівки, старші жінки, приготовляють для дівок різні несподіванки, між іншим кладуть на столі кілька глиняних мисок догори днами, а під мисками

*) брати = витягати зі землі.

ховають якусь часть із жіночого одягу. Залежно від того, що найдеться під мискою, слідує відновідне пояснення ворожби.

Ось приміром:

1) ки́чка і чіпи́ць означає: піде замуж,
2) чіпиць „ буде „завиткою“,
3) пацюрки „ буде далі дівкою,
4) кукла „ вже є вагітною,
5) віни́ць „ піде за дружку.

Рівночасно в хижі прикривають вікна плахтою, а двері засувають і ждуть на поворот дівок із поля. Коли вже прийдуть, впускають по одній до хижі й кажуть підносити одну миску, котру собі дівка вибере. Дівка підносить і знаходить свій „талан“ — добрий або злий.

Другою такою ворожбою є т. зв. „колачики“. Дівки місять з тіста по одному колачикови й, уставивши їх рядком, пускають до хижі пса. Котрої дівки колачик пес ухопить насамперед, та напевно тих мясниць вийде замуж.

Інша ворожба: рахують „кіля“ в плоті, зачинаючи від першого кола, кажуть „віддамся“, на другий кіл кажуть „здамся“. Як на кінцевий кіл вийде, так кажуть буде.

Також ідуть на двір по дрова, не числячи полін, приносять до хижі, де щойно рахують. Як є паристе число, то буде муж, а як непаристе, то в тім році не вийде замуж. Є ще кілька ворожб, як метання до вікон жениха сімям, палення „полюхів“ і т. п.

Закінчують вечірки на Андрія гарними співанками та допрядують свої куделі. Співають такі пісні:

1. Ой куделейко моя,
Не прялаби́ я тя,
Верглабим тя за полицю
Ганьба мому лицю.

2. Ой я пряду не до ладу,
Спатойки́ся хоче,
Тому моє веретено
В пушках не фуркоче.

3. Хто не пряде на Пилипа,
Буде голий як та липа —
Хто не пряде на Андрія,
На ту дівку зла надія.

4. Ой світить місяць, світить,
Перейшов зірничку,
Ой час іти домів спати —
Любий вечірничку.

ЗИНИЧ МИХАЙЛО.

НОВИНКИ.

Зближається час, коли музей „Бойківщина“ буде приневолений віддати льокаль, який завдяки жертвенності В. П. Др. Д. Стахури тепер займає. Позістає нам або винаняти інший льокаль та платити місячний чинш, або придбати власну домівку. Не можемо винаняти хати й наложити на наше громадянство новий тягар. Залишається друга концепція, — придбати власну домівку. І тут іде нам дуже на руку Т-во „Шкільна поміч“, що віддає нам безплатно під будову свою площу при вул. Коперника. Найшлися громадяне, що зрозуміли потребу й значіння музею для нашої нації, та задеклярували суми від 50 до 300 зол., платні в місячних ратах на протягу року. Це буде перший будинок українського обласного музею. Просимо всіх наших членів і нашій праці зичливе громадянство, не відмовити нам своєї матеріяльної та моральної помочі, а доведемо діло до кінця.

Звіт

З ДІЯЛЬНОСТИ ТОВАРИСТВА Й МУЗЕЮ „БОЙКІВЩИНА“ В САМБОРІ ЗА 1936 РІК.

Управа Т-ва „Бойківщина“ за 1936 рік:

Др. Кобільник Володимир, голова Т-ва й кустос музею. Інж. Кордуба Володимир — містоголова. Проф. Др. Княжинський Антін, секретар. Проф. Мартинець Гнат, скарбник.

Члени Управи: Проф. Орловський Микола, Др. Скорик Михайло, Радн. Козбур Іван.

Члени Т-ва „Бойківщина“ в Самборі: Пп.: 1) Дир. Бачинський Михайло. 2) Радн. Біленький Теодор. 3) О. Білинський Степан. 4) Радн. Бережанський Василь. 5) О. Вань Лев. 6) О. Венгринович Володимир. 7) Проф. Винницький Степан. 8) Др. Гуркевич Володимир. 9) Децик Ілля. 10) Радн. Івасюк Микола. 11) Др. Княжинський Антін. 12) Др. Кобільник Володимир. 15) Радн. Курчак Володислав. 16) Кульчицька Елеонора. 17) О. Кміт Юрій. 18) Проф. Лихіцький Назар. 19) О. Лукань Роман Ч. С. В. В. 20) Проф. Мартинець Гнат. 21) Др. Максимчук Іван. 22) Проф. Орловський Микола. 23) Радн.

Петрівський Володимир. 24) О. Плешкевич Юліян. 25) О. Погорецький-Сас Петро. 26) Дир. Пукач Іван. 27) Др. Рабій Юліян. 28) Др. Роґуцький Іван. 29) Др. Скорик Михайло. 30) Радн. Стефанович Микола. 31) Радн. Туркевич Іван. 32) Дир. Ткач Онуфрій. 33) Проф. Филипчак Іван. 34) О. Юзвяк Михайло. 35) Чин. С. В. В. Лаврів. 36) Проф. Шумний Карло.

Співробітники музею „Бойківщина" в Самборі: Др. Бандрівський Дмитро, Білинський Ярослав, Мґр. Рудницький Ярослав, Др. Ян Фальковскі.

Перестали бути членами Т-ва „Бойківщина": Радн. Козакевич Володимир (виїзд), Мґр. Кульчицький-Ручка Дмитро (помер), Мґр. Кульчицький-Ґут Роман (виїзд), Ляшецька Ольга.

В дні 13. XII. 1935 р. Т-во „Бойківщина" відбуло загальне зібрання. На цьому вибрано Управу Т-ва, в поданому складі. Рада Т-ва відбула вісім засідань.

У 1936 р. не одержало Т-во ніякої субвенції, а цілий тягар удержання музею залишився на дуже скромних членських вкладках, та на пожертвах одиниць.

У цьому році спрямовано працю на консервацію, та на опрацювання зібраного матеріялу, на придбання нових експонатів, на дальше досліджування нашого терену й побуту його мешканців.

Природничий музей, який є поміщений при кабінеті У. П. Т., розвивається успішно. Кустосом того музею є дир. др. Скорик М.

Бібліотека музею придбала в цьому році багато цінних книжок, наукового змісту. Оправлено 143 книжок, коштом 109·30 зол. Поширився гарно етнографічний відділ.

І в цьому році, завдяки величній жертвенності п. Л. Крушельницької, вчительки з Головецька-Бабини, доповнив музей гарні збірки одягів з околиць Головецька.

Діл археології побільшився експонатами з Бойківщини, головно зі Ступниці та Котовані.

Побільшилася збірка ікон, головно зі XVI і XVII в.

Назагал у цьому році прибуло каталогових чисел 458, предметів 1647.

У поодиноких відділах прибуло предметів:

Археологія 359, етнографія 500, портрети 5, старі памятки 12, стара зброя 5, ікони 15, церковне мистецтво 18, церковна різьба 10, банкноти 5, монети 2, печатки 4, медалі 11.

Архів і бібліотека: Книжки 266, рукописні церковні книги 4, стародруки 2, пергамени 1, документи старі 3, документи XIX в. 9 фасц., документи XX в. 1 фасц., дереворити 10, афіші 95, часописи 2061, світлини 302.

Праця в музею: Коректу всіх наших видавництв, комунікатів, писем та статей вів проф. Микола Орловський.

Всі консерваторські праці в музею виконував п. Ярослав Білинський.

Музей „Бойківщина" удержував дуже живі зносини з різними науковими інституціями, краєвими й заграничними, та й зі знаними силами наукового світу.

Музей „Бойківщина" видав у цьому році два числа „Літопису Бойківщини", кілька квестіонарів та поменших праць.

Наукова праця — майже цілковито спиралася на своїх силах. Полягала на археологічних дослідах, етнографічних та історичних працях. У тій цілі відбуто 42 поїздок автом, фірою та поїздом.

Ухвалою Зїзду українських музеологів у Саноці 31. V. та 1. VI. 1636 р. вибрано в ц. р. Управу музею „Бойківщина" Комітетом Українських Обласних Музеїв.

Преса momістила в ц. р. 53 згадок, менших та більших статей про музей „Бойківщина".

Управа музею складає подяку українській пресі за живе зацікавлення справами музею „Бойківщина", охотне та безінтересовне поміщування наших звідомлень і комунікатів.

Касовий звіт:

Білянс за рік 1936.

ПРИХОДИ:

членські вкладки . . .	482·60
„Літопис Бойківщини" ч. VI. .	256·60
„Літопис Бойківщини" ч. VII. .	289·60
з продажі святочних карток видання „Бойківщини" . .	26·39
дар одного з членів . .	1145·01
Разом	2200·20

РОЗХОДИ:

„Літопис „Бойківщини" ч. VI.	250·—
„Літопис „Бойківщини" ч. VII.	569.67
кошт дрібних друків . .	28·50
поїздки автом, залізницею й фірою	438·50
на закуп експонатів . .	162·50
консервація експонатів . .	27·45
фото-матеріяли . . .	90·65
на закуп книжок . . .	6·25
віддано на фонд будови . .	11·70
зворот пожички п. Ляшецькій .	50·—
курзор	41·—
оправа книжок і тек для архіву	109·30
закуп інвентаря (ґабльоти й т. п.)	75·15
видатки канцелярійні . .	18·55
поштові порторія . . .	143·12
світло й опал	87·11
різні видатки	90·75
Разом	2200·20

Самбір, 16 грудня 1936.

Др. Кобільник Володимир — голова

Др. Княжинський Антін — секретар

Проф. Мартинець Гнат — скарбник

Рецензії.

Polaczkówna Helena: Księga radziecka miasta Drohobycza 1542 - 1563 з 1 мапою й 2 таблицями, ст. C + 156; Zabytki dziejowe. Wyd. Tow. Naukowego we Lwowie. T. IV. зш. 1. Львів 1936.

Про багаті архівалії з давніших часів, що їх мав безсумнівно Дрогобич, — крім кількадесяти оригінальних диплъомів, які доховалися в маґістраті міста Дрогобича, а оголошені в диплъомарію міста через Ґонткевіча (Z archiwum miasta Drohobycza, — Дрогобич 1906), є мало відомо. До депозиту Державного Архіву у Львові зложено, крім 157 томів книг з австрійських часів, тільки 6 лавничих і маґістратійних книг

з рр. 1725-1778, а також одну книгу міської ради з пол. XVI ст. Ця остання книга з 1542-1563 р. є саме предметом згаданого видавництва.

До друку почав її готовити покійний Ст. Соханєвіч вже біля 20 літ тому, але судилось її вийти друком щойно минувшого року, як післясмертна спадщина молодого вченого в опрацьованні доцент др. Г. Полячківної. Авторка, маючи під рукою тільки несколяціонований відпис, опрацювала його з великим знанням і накладом труду. Тому що не знайшла повної й вдоволяючої проблеми, ані в Видавничій Інструкції Академії Наук, ані в Сєменского „Symbolika Wydawnicza", оперлася в своїй видавничій системі на взорах німецьких авторів — (Burdach: Schlesisch - böhmische Briefmuster aus der Wende des XIV. Jhdts, Berlin 1926, а також на Doubek-Schmid: das Schöffenbuch der Dorfgemeinde Krzemienica 1451 - 1482. — Leipzig 1931), і подала в цей спосіб новий взір, зглядно проєкт видавничої техніки для цього рода джерел. Головною прикметою цієї системи є розвязка всяких абревіятур курсивою при захованні антикви для букв змісту.

Ця проглядна система дає спромогу легкої провірки, а зорово естетична не зусилює уваги читача. Кромі цього авторка задержала деякі мовні прикмети, як питомий правопис зложених звуків ae, e, ę, а також складів tia, tio і cia, cio.

Ця книга, мимо наголовка: „Registrum actionum coram consulibus existentium 1542", починається хронологічною запискою з 18 листопада 1543, а остання запись відноситься до 10 січня 1563 р. За зміст має ця книга справи, що велись перед урядом міської ради, це є справи неспірного судівництва. Кромі цього находимо в ній кілька чужих, облятованих актів, пр. привілей Жигмонта Августа, що звільняв белзьких міщан від мита, також подібний привілей згаданого короля для любомських міщан. Видавництво „Księgi radzieckiej miasta Drohobycza" під технічним оглядом без закиду. Крім точного опису самого рукопису, хронологічного зіставлення записок, старається Г. Полячківна усталити міських нотарів, серед котрих находимо пізнішого ректора катедральної школи у Львові, Венедикта Гербеста.

Видавництво доповнює добре індекс назов, осіб і місцевин, річевий індекс, виказ канцелярійних формул „incipit", також 2 faksimile рукопису.

Крім цеї части, що торкається змісту, находимо другу, яка не є в ближчій сполуці зі самою „книгою". Маємо на думці обширне „Вступне слово", в якому видавниця обговорює ролю Дрогобича, як столиці староства; з цим лучиться проспективна мапа дрогобицького староства XVI ст.

Хоч здавалося би, що цей обширний екскурс є для видавництва злишний, то після розваги треба признати, що ці нариси, оперті на багатому джерельному матеріялі, які представляють Дрогобич, як осередок не тільки староства, але й руських жуп, дають наглядний образ середовища, серед якого „liber antiquus" повстала, а це не є байдуже для зрозуміння її змісту. Для майбутнього знову історика міста ця праця буде вихідною точкою до обширніших і докладніших дослідів. Ця книга міста Дрогобича, взірцево видана через відому наукову робітницю, є безсумнівно одною з найкращих праць з цеї ділянки й буде взірцем для майбутніх видавництв обласних джерел.

Z przeszłości Doliny. Zebrała i ułożyła Janina Kostowiecka, nauczycielka szkoły powszechnej, z mapką i 19 ilustracjami. Dolina 1936. Nakładem autorki.

В першій части описує авторка „леґендарні часи" — та зачинає словами: „Powstanie Doliny przypada mniej więcej na drugą połowę X. wieku, a zatem na czasy pasterskie, legendarne, na pierwsze początki tworzenia się piastowskiej Polski...." Ближчих пояснень мабуть не треба. Ті слова, на самому початку, самі говорять за себе. Додати лише можна, що доісторичні часи, княжя доба, це для авторки „часи леґендарні, пастирські". І фактично, авторка не жалує місця на довгу, сантиментальну й нудну байку, що добре надавалася би на зимові вечері при печі.

Досить довільне є вияснювання походження назви Долини, не піддержане жадним можливим до приняття доказом. Дещо місця посвячує авторка якомусь документові з 1112 р. (!) Про нього це може нічого ближче сказати, як це, що „з руського язика перевів його на німецьку мову бувший народній учитель, а тепер громадський писар (sic!). Де цей документ, який зміст його, — цього авторка не подає. Не зле було би, якщо-б авторка знала, про що нині нема вже сумніву, що це були болди в Бубнищі, та що Крашевского „Stara Baśń" це дуже гарний літературний твір, але в жадному випадкові наукове джерело.

Друга частъ, це „історична частъ“. Авторка уявляє собі, що XII і XIII в. це часи, коли Східня Галичина це пуща, на якій існували лише 3 городи — Львів, Перемишль і Сянік. Решта, це ліси, дебри й ані чоловіка! Про цілу масу городів, городищ і осель, про розмірно густе населення тих земель, про високу тодішню культуру цього краю, авторка нічого не знає та знати не хоче. На думку авторки, перші мешканці цієї землі це щойно поселенці з Великопольщі та Мазовша. Первісне населення, що до нинішнього дня збитою масою на тій землі живе, для авторки не існує, воно її не інтересує, коли над ним проходить до денного порядку. Довше задержується щойно над XVI і XVII в., де без вибору покористовується A. G. Z. Без жадного плану плутає речі важні з менше важними, безвартісними для цієї праці. Це не дає ані культурного, ані історичного, чи господарського унаглядднення. Часи Хмельниччини описує тенденційно, безкритично, а як підставове джерело до цього уважає Лозінского „Prawem i lewem“.

Авторка задержується досить довго над світовою війною, подає дещо з найновіших часів, вичислює різні товариства, та щойно при цій нагоді довідуємося, що в Долині є також українці.

Назагал це праця дуже сумнівної вартости, тенденційна, баламутна. Це одна з тих „історичних“ праць, яких тепер дуже багато пишеться й фабрикується „на приказ“. На щастя, лиш незначна їх скількість попадає до друку. За авторкою промовляє однак дуже важна обставина, яка змушує критика до найбільшого вирозуміння й пробачення, бо на друк цієї праці не вжито публичних, ані громадських грошей. Праця вийшла накладом і коштом авторки.

— лусло. З а с к а л и т и, transit. другого.

З а с к а р и́ т и с ь а. Заклинагися. „С к а р н ь а Б о ж ь е!"

З а́ с к і к — при оранні по горах роблять понад дебрами заскоки. Охр. Ця часть ниви, що входить у чужу. Пав. Залім, карб. „Н е в е л и к и й з а с к і к д о с м е р т и". К. Ор. Заломання, кут на мапці.

З а с л и́ т и — Ґ. Шкодити. В значенні: „Н е з а с л и́ т" - не пошкодить.

З а с л у ж ь и н ь а́ к, а — Що заслугує.

З а́ с ь н ь і т — Недорід.

З а с ь н ь і т и́ т и с ь а. Загиритися, пропадати.

З а с н о в а. Дц. Лб. Наготовлена пряжа ткати.

З а с о́ в л е н и й — понурий.

З а п о́ т в і р ь. Пав. Завзятий, твердий, нелюдяний.

З а п о т в і́ р н и й. Пав. Упертий.

З а с т а в и т и.+ Охр. Пр. поле. З а с т а́ в и т и с ь а. Robić zakład. Яв. Дзв. Гор. Заложитися; йти в заклад Гн. Заставитисьа.

З а с т а́ т и д о р о́ г у — спинити кого на дорозі; не дозволити їхати; заступити.

З а с т е б н у́ т и.+ Пав. Іглою схопити, зашпилити.

З а с т е г н у́ т и. Гор. Завязати, злучити разом.

З а с т е р е ч и с ь а до чогось. Пав. Стратити відвагу до чогось.

З а с т и г н у́ т и с ь а — застібатися.

З а с т и́ д б и т о́ г о н и з р о б и́ л а..

З а с т ь і г а т и. Пав. Застягати.

З а с т і́ л к а. Охр. Podściołka. Яв. З а с т і́ в к а.

З а́ с ь т ь і ч ь к а, и. Пав. Шпилька, стрічка, спряжка.

З а с т о́ л а. Відкроєна латка (шкіра) на ходак.

З а́ с т у п и ц ь, з а с т у́ п ц ь а. Пав. Пр. війта, голови.

З а́ с у в з к а́ р б а м и — замок, що відсувається патичком, або зложеним ключем: одну часть ключа держиться в руці, а одну, що хибається, вкладається в карби.

З а с у́ в а. Ст. К. Спадисте місце понад дебрею.

З а с у д ж ь е́ н и й. Пр. „Я к у к р а́ в, т а к у ж ь е з а с у д ж ь е́ н и й. Н а м і с ц и р о́ б й а т п о́ р ь а д о к". В. Ткачишин. 31. III. 35.

З а с у я ч е́ н и й. Макс. „Я т а к а з а с у я ч е́ н а" — загризена. Анна Вархоляк — Головецьки. 19. IV. 32.

З а с ь. Знов, знову. Гн. З а́ с ь.

З а́ с ь а! Пав. Не руш! Геть! Відвернись! „З а́ с ь а т о б і в і д т о́ г о!"

З а с ь в ь а́ т и. К. Ор. Умерти. „О й з а с ь в ь а в, з а с ь в ь а́ в

наш та́тцьо!“

Засьіга́ти. Волосатий. „Пок засьіга́т во́да“. М. Мощьичь. 4. X. 34.

За́сьік⁺. Пав. Перегорода.

За та́кий. Ґ. Задармо, робити кому без заплати. Ст. К. Зата́кой.

Затвар, притвар. Міхн. Шафка в куті на стіні.

За́тварка. Ґ. Віконниця.

За́твірь. Дверці у вулику

Зате́ка. Бл. Вн. „Затіксьа, притіксьа відкись“ — згірдне.

За́ти — за цей час.

За́тинок. Пав. Кут.

Зати́рачь. Пилка з чотирма зубцями. „Зати́рат“ вижолобити на дно“. Желех. Затира́ч. Schlichthobel,—eisen zum Ausglätten. Ч. Підтира́ч.

За́тичька,⁺ и. Сторожка, льоник. Охр. Затканиця.

Затьіга́ти ра́ду, голос на кого́ — скликати раду; голосувати на кого.

Затін. Ґ. Місце в березі, де вода, кружляючи, вертається, немовби взад.

Затьінко́вий, прикм. від за́тьінок, нку. Затінене місце; затінний. Ст. К. Хи́мородь, и.

За́тьічь. Зайда, заволока. Охр. „Ти за́тіче!“ Затечися — зайти звідкись. „Звідкись затіксся у наше село.“

За́ты́чка. Яв. нпр. дошка затикати.

За́ткальницьа, цьі. К. Ор. Віконниця. Ст. К. Дошка, що нею затикають челюсті.

Затопи́ти.⁺ Ц. Розпалити. „Зїсти треба, обутися треба, затопи́ти треба, саме не прийде.“

Зато́пливо. Охр. Увійти в хату, коли тільки почало горіти в печі.

Заророчилосьа. Міхн. Замоталися нитки.

За́торочька, и — зачіпка, невзгодини.

Затрійний — потрібний.

Затру́ханий. Ц. Задріманий. Діти пяниць задрімані, затру́хані.

Зату́гнути. ⁺ Ц. Загуснути.

Зато́си. Ґ. Залізна бляха в оси, щоб не стирало її колесо. Ч. Бу́кша.

Затхоріти. Жк. З. Засмердіти. „Цьікай гет від мени́, бос ми затхорів, як тхір курку“. „Звіря тхір виділяє дуже неприємний сморід“.

За́ушницьі. Гн. Ковтки. Бл. Зау́шницьі.

За́ушні. Ґ. Хустка, завязана цим робом у жінок, що прикриває вуха.

Зафеке́тило. Свєн. Заслотилося.

Захарйти. Жк. З. Забрати. „Так всьо захарйв, ани єдної грушки зьіставив“. „Захарйв усьо з польа“. „Посхарюй на бощьи“.

Захйла. Ц. Захист від вітру.

За́хист.+ Ґ. Дошки з буків при колибі проти вітру й дощу. Гохистити. Загородити, огородити.

Західник. Яв. Що старається зусильно про що. Ст. К. Що веде ціле господарство.

Захіська. Волосатий. Місцевина. 4. X. 34.

Захмулйти зьбіжьа — замарнити, занидіти. „То́го ро́ку захмулйло зьбіжьа, ни бу́де зирна́“.

Захо́дистий чоловік. Ґ. Неспокійний.

Заходйти — мати на тільки. „Ни захо́дит, абй прода́ти, а́бо кому́ да́ти“. „Їм захо́дит до́бре“.

Заходйти в гріх — допускатися гріха.

Заходйти когóсь. Доглядати, піклуватися. Яв. „Мачоха не любит заходйти чужі си діти“.

Заходйтисьа до́бре. Жити в добрих зношеннях, у злагоді. „Ми сьа файно заходйли“.

Захо́дьат нас вісти — дочуваємося; дізнаємося.

Захо́жений. Ґ. Старий; захо́жена дівка—старадівка.

Захрьастнути, захрьиснути. Бл. Вн. „Ячмінь захрьист, ячмінь покльик (покляк), перестигаючи ломиться“.

Зацига́нитисьа — запропаститися, йти в крутійські руки. „Тото́ в ра́ды громáдській зацига́нитсьа“.

Зацілйти. Ґ. Стиснути в кулаці.

Зацморкну́тисьа. Задушитися, захлиснутися. „Удавила бис сьа, бис сьа зацморкнула“.

Зацу́катися. Бл. Ст. К. „Він був відважний, ніколи не зацу́кався“ — не запудився, не перестав говорити.

Зача́с. Яв. Tymczasem. Дзв. Гор. На коротко.

За́чьапка. Пав. Початок, або кінець від чогось.

Зачьерепйти. Пав. Зачіпити що сили, загорнути.

Зачьикльува́ти — заложити гак ланца за кільце.

Зачьира́ти, аю, ашь, ат. Пав. Черпати воду. Ст. К. „Зачира́йте борщ“.

Зачьирипити — ударом розколоти на двоє; загарбати; захопити.

Зачьиридьо́в. Поряду, по-

черзі.

Зачмелити. Макс. „Він мене зачмелив кіянкою буковою“ — вдарив мене буковим праником. Антін Бачинський зі Старої Ропи. 3. II. 32.

За́чморок. Ц. Узол.

Зачьу́лити вуха. Пав. Насторожити вуха; зачулює кінь, коли хоче вдарити, або вкусити.

Зачьу́гисьа. Пав. Обезсонитися.

Зашвинькувати. Ґ. Загострити, гостро закінчити.

Зашйбнути. Ґ. Про хоробу, коли впаде на кого.

Зашкірити зуби. Макс. „Маю таку хоробу, що мнов ме́че, от колись тут булабим зашкірила зуби в корчо́х, в тих потоках.“ Євка Нанівська — Потік Вел. 14. V. 32.

Зашькульа́ти око. Пав. Зажмуряти око.

Зашпінка́ти. К. Ор. Загнути (на ґузик).

За́щіпка.+ Ц. Гачок при дверях. Пав. За́щьапка.

Заяти́. Л. Мш. Зайняти. Дц. Лб. Заяти маргу.+ Пігнати худобу на пасовисько. Макс. „Я заяла́ корову до стайні“. Загнати. Татяна Кремінь — Лінина Вел. 17. VI. 32 р.

Збавиздоровлє. Охр. Оборіг. Яв. Збави́—здоровье. „Річ, що шкодит здоровю, нпр. оборіг є для ґазди збави́—здоровье, бо звід треба заєдно сувати то горі, то долі“.

Збаге́льник. Пав. Що відгадує будуччину, ворождит.

Збагну́ти.+ Пав. Відгадати, додуматися.

Збаньето́ваний. Ґ. Спаралїжований, поражений.

Збаньетова́ти. Ґ. Захорувати.

Збив ньа ґрайца́рий — привів мене до кошту. Зби́ти — вибути. „Оти́ць му пів віку́ там збив, там сьа ви́старів“. Михновець. „Зби́ли ньа всьо́го віку́“. А. Пашьович. 2. X. 34.

Зби́ранка. Ст. К. Бл. При спідницях, при обшивці в поясі, при сорочках.

Збира́ти фауку. К. Ор. громадити сіно.

Зби́рка. Охр. Верх капелюха втолочити в спід, а утвориться ямка, що зветься збирка.

Зби́ти. Пр. „Нас так збили, столочьи́ли, що ни́кус ни ва́ртисме... Деяка́ пусти́ньа би́ла, посьтьіга́ли й добрі куньірува́ли... Сьвій на своє́м як ни спла́чье, то сьа скри́вит... В. Ткачишин. 31. III. 35.

Збитки робити — пустувати.

Збиткувати.+ К. Ор. Знущатися.

Збиточник.+ К. Ор. Що знущається.

Збйхати. Пав. Скакати.

Збйцкатися. Ц. Зґедзатися.

Збіжа. К. Ор. Жито, пшениця. Див. Зьбіжьа.

Збоіще, gen. a, plur. a, К. Ор. Боїще.

Збоятися — злякатися. Макс. „Ясі збояла“ — я настрашилася, напудилася. Настуня Кіяк — Лінинка. 18. V. 32.

Збрескле молоко. Макс. Молоко, що буде квасніти. „Молоко збрескло“ — буде квасніти. Марія Добрянська, старша ґаздиня — Ст. Самбір.

Ст. К. Набресклий — натрудоватілий.

Збуджьатсьа. Л. Мш. Збуджується.

Звага, ги. Волосатий. Перевага. „Де вжье він мае звагу, там са покотит“. М. Мощьичь. 4. X 34.

Звадлйвйй. Пав. Місцевина. Волосатий. Звадливий.

Звара; вара. Охр. Горяч. Upały.

Зварицька Ясиниця. Пр. Село. В. Ткачишин. 31. III. 35.

Зварьалень. Пав. Посудина варити плаття.

Зварька — спекота.

Зварьавний. Розпалений. Зварьавний камінь, що ним зольать плаття.

Звединьата. Зведене подружжя на чуже господарство: бездітне подружжя приймає чужі діти — парубка й дівчину — та женить їх до себе. Шухевич — Гуц. т. v. „Звединьета“ — діти мішаного подружжя. Желех. Зведенята, plur. zugeführte Kinder eines Witwers u. einer Witwe, dh. Heirat derselben. Пав. Зведеньата, зведеньак, зведеньачька — Прибрані діти. Макс. Зведенята.

„Пішов на зведенята“ — „пішов на приймича“. Марія зо Штиків Демків — Лопушанка Хомина 7. VI. 32.

Звелика нестйсьа. Пав. Мати себе за щось вищого.

Звеличь. Пав. Високопоставленець. Свеличь—сваволя.

Звеніти. Охр. „Звеніла вода помалейку та по каменейку звеніла“ — міти, шипотіти.

Звено. Охр. 1) Огниво в ланці; 2) Glockengeläut. Пав. Звено. З багор зложене й замкнене в собі колесо.

Зверечи. К. Ор. Скинути (сіно).

Звертовищье, щьа.

Місце де можна вивернути віз. Семирівка ad Яворів. Виваленка.

Зверх того. Дц. Лб. Додаток з причинком. Зверх. Додаток, причинок.

Зверчаста; зверчьиста (межа). Макс. Похила межа. Василь Козар — Страшевичі. 8. V. 33.

Зверьх молока. Охр. Солодка сметанка.

Звести кого кійом. Охр. „Як сьа вихоплю з хати, то тя зараз кійом зведу".

Звьелити. Ґ. Змучиги, докучати (про довгу хоробу).

Звйжьок; ки. Пав. Підвищення. „Кури сьідают по звйжьках".

Звинно йти, звинний. Стрийське.

Звирьх села потьік, списаний Пшьанчьик.

Звисок, ска, ски. Надвижка.

Звит, звиток. Пав. Звій.

Звйчка⁺. Пав. Наліг; привичка.

Звйчнйй⁺. Пав. Привиклий.

Звишок. Охр. Кури сидять по звишках; підвищене місце.

Звів, perf. Макс. „Він звів корову на моє подвіре"—в значенні: „він відігнав" (пригнав, спровадив). Онофер Сильчак — Плоске. 15. I. 32 р.

Звід. Охр. Нпр. хата має зруб і звід; усе, що зводиться горі до купи. Пав. Рухомий дах.

Звірити. Ґ. Добре пізнати когось.

Звізка, - и. К. Ор. Звоження (збіжжя, сіна).

Звілити кого. Охр. Зробити волом — неспосібним до зношень з жінкою. Kastrować.

Звільжйти⁺. Пав. Подати, полекшити.

Звільльа. Полекша, звільнення.

Звірльатисьа. Звірюватися.

Звірь, fem. Бл. Вп. „Звірь пойїла".

Звірьа, coll. Волосатий. Звірина. Федір Ленко. 3.X.34.

Звітритисьа. К. Ор. Сказитися, пр. пес звітривсьа. Звітрений пес; також: скажений. Пес сказивсьа.

Зволоком — зволікаючи.

Звірки. Ґ. Миші.

Звіт. Охр. Sprawozdanie.

Зовчитися. Ґ. Пізнатися, знюхатися.

Зводини⁺ (Сколє). К. Ор. Весілля. Турка. Обзорини.

Зводити; заводити, завести, звідник; звідниця. Охр. Нпр. яра пшениця — звідниця, що зводить часто.

Звонец.⁺ Г. Рослина, що цвіте синьо, як „звоночок".

Зворець, звори, бо-

ри. Охр. Ст. К. Звір, звóри. Великі, давні, непрохідні ліси з яругами й вертепами.

Свєн. Яр., водопад глибоко між горами.

Ґ. Провал між двома або більше горами.

Звя́злий. Пав. Незручний, наче звязаний.

Звя́зок, — зку, — зки. Волосатий. Звязання „при платвах, де затьáто і провирчьéно“.

Звязь. Яв. Охр. Де два протеси сходяться, творячи кут, там звязь.

Згáга. Яв. Zgaga. Sodbrennen.

Згаркй. Ц. Недогарки.

Згарь, — рьі. Пригоріла, спалена страва.

Згáрь, згарі. Охр. Посрічє, що сходить з вершка гори. Stok góry. Lehne.

Згáрьа, — рьі. Луна́ від пожежі — Желех. Згарище. Brandstätte.

Зги́бчьа, plur. згибчьата. Вчасно поронене дитя (завязок). Ч. Зміткá, и.

Згирити; згирила. Дц. Лб. Стратити; стратила; десь поділось.

Згóда.⁺ Ст. К. „Слóво по слóві й готóва згóда“. — умова. Макс. „Я заплатила гроші, але то було на иншу згоду“ — „na podstawie innej ugody“. Настуся Роман — Ґрóзьова. 26. IV. 32 р.

Згóди. Яв. Später. Пав. Згоди́вшьи.

Згóдинки, зару́чьинки. Беньова. Умова що до віна, посагу́. Охр. Згóдини. Заручини. Яв. Заручини в панів.

Згóдити на кого, на що. Охр. Яв. Натрапити, знайти, пр. пес не може на миші згодити, шукаючи, нипаючи за нею довго.

Згóдити кого або на кого. Охр. Яв. Нпр. каменем. Ugodzić kogo.

Згóді. Ґ. Потім, пізніше.

Згодувáти.⁺ Макс. „Я діти згодувáла“ — виховала. Таця Клецко — Топільниця.

Згóдьа. Охр. Згодом, опісля. Нпр. Згодьа (згодивши, погодивши) возьмуся за діло.

Згóни. Шумяч. Місце, де дві рілі сходяться наздовж, а півперечні — помірки.

Згони́тисьа з розуму. Бл. Збитися з пантелику.

Згубни́й. Свєн. Що губиться легко, тратиться.

Зґáба. Макс. „Ви мене хибá на зґáбу кличете“ — на збитки; щоб вони наді мною збиткувалися. Миколай Семрак — Потік

Вел. 2 VIII. 32.

З ґ і л ь т у в а́ т и — давати волю; робити комусь добре. Дц. Лб. Зужити; минути.

З д а б и́ л а. Ґ. Злегка, помалу, нпр. с н і г п р о л і т а є з д а б и́ л а — падає рідкий, невеликий сніг.

З д а в а́ т и с ь а. Макс. Всьо є і з д а в а л о, і ж и т о с і з д а в а́ л о і о в е с с і з д а в а́ в“ — зерно було подібне одно до одного. Катерина Яворська – Росохи. 15. VI. 32 р.

З д а є́ с ь а. Свєн. Треба.

З д а є́ с ь а. Охр. 1) Es reimt sich, нпр. сказав хтось так: „Чи клав Піх на оборіг? (сноми)“. Зараз запримітив: „О, як то ся з д а л о!“ Wie es sich gereimt hat! 2) Przydać się na co.

З д а́ т и с ь а. Яв. „Пес здаєся при обійстю (є потрібним); зложитися до ладу, дошка до дошки з д а л а с я (пристала); як т о т о с я з д а л о — wie es sich zusammen gereimt hat, нпр. сказав хтось: Чи клав Піх (ґазда) на оборіг? і зараз додав: О, я к т о т о с я з д а л о!“

З д а й и́ с ь а; н и з д а й и́ с ь а — годиться це говорити; не можна цього казати.

З д а л е г і́ д ь. Охр. Zu rechter Zeit. Яв. Завчасу, в догідну пору.

З д а т и́. Михновець. Комусь віддати, вручити. „М и з д а л и́ є м у́“. А. Пашьович. 2. X. 34.

З д а́ ч ь и й о г о п о́ в о д у — з чиєї намови. „Т о н и к р а́ с н о, о б и́ я з д а́ ч ь и й о г о п о́ в о д у м а в ґ р и з о́ т у“.

З д в и́ г а — Воздвиження Ч. Креста. К. Ор. Н а З д в и́ г а.

З д в о я в и́ д і т и. Ґ. Сумніватися, збаламутитися, привидітися.

З д и х а́ т и, + з д о́ х н у т и. + Ст. К. Гинути. Макс. „Б е з р о г и у н а с т а к з д и ш у т“. Анна Яцишин — Лінина Вел. 7. VI. 32 р.

З д и́ х и л ь. Г. „Біда, охр. Коли нітщо пасти, то худобі здихиль“.

З д ь і б+, н а з д ь і б. Пав. Подібність, постава.

З д ь і б н и й.+ Пав. Подібний. „З д ь і б н и й н а н е г о.“

З д о́ л у, з д о́ л и. К. Ор. Здолини.

З д о л у в а т и. Міхн. Оглядати, шукати; робити трус. З д о л у в а л и х и ж у.“

З д о п р а́ в д и? Пав. Направду?

З д о р о в е́ ц ь. Яв. Ein gesunder Mann.

З д о р о в к а т и. + Пас. До когось, пючи, сказати: Дай Боже здорове!

З д о р о ж и т и с я. Яв. Охр. Втомитися дорогою. Zfatygować się w podróży.

ERRATA:

Стор. 1, по рядку 7 пропущено наголовок: Історія самбірської церкви Різдва Пречистої Діви Марії.

Стор. 3, рядок 13 згори надруковано 1559 має бути 1553

„ 4, „ 1 „ „ деніде „ „ деінде

„ 6, „ 11 „ „ 1798 „ „ 1793

„ 8, „ 16 „ „ 1770 „ „ 1776

„ 8, „ 8 знизу „ 20,432 „ „ 20,423

„ 10, „ 1 „ „ 4,798 „ „ 4,738

„ 17, „ 4 згори „ нарохію „ „ парохію

„ 25, „ 6 „ „ 1771 „ „ 1772

„ 25, „ 4 знизу „ 1837 „ „ 1857

„ 27, пропущено передпослідній рядок: Урядова копія з 1760 р. Муз. Бой.

„ 32, рядок 10 згори надруковано 1894 має бути 1834

„ 34, „ 8 „ „ 1749 „ „ 1743

„ 36, „ 10 знизу „ 2760. „ „ 1760.

„ 40, „ 2, 8, 10 „ „ Ванулінська „ „ Вапу-[лінська

„ 58, „ 18 „ „ довжииа „ „ довжина

„ 58, „ 3 „ „ дужедобре „ „ дуже [добре

„ 129, „ 5 згори надр. її має бути їй

— — — — — — — — — — — — — — —

Прізвище Щетельська—Ґринберґова має бути Стшетельська—[Ґринберґова.

Друкарня Йосифа Мецґера, Самбір.